Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

परिखायांमायेशोभायेम्रारकूटोपस्योसाद प्राकारेउपवनेम्रट्टालेचपरिखायस्यामद रत्नमयतोरणोपयस्यामद तेननिर्मीपितापुरी२
निर्मीप्यतामयोध्येयं चारुक्षायत्रदृश्यताम्२ स्समादेशानेनसासुनरुत्तमना४ नगरीविश्वकर्मणा४ सर्वदेवनमस्कृत्या४

अथोऽनु
ज्ञापितो२

इतितस्यवचःश्रुत्वाहरिर्देवोजनार्दनः॥ वैकुंठमध्येयत्पोक्तमयोध्यानगरंशुभं ३१ म्रनेकाश्चर्यसंयुक्तंसर्वसंपत्तिदंशुभं ५त्वातुमनसास्मरेचत्र
त्तरणात्वानुमोदितः॥ ३२ म्रथोऽनुज्ञातोब्रह्मातुमनुःस्वायंभुवस्तदा॥ म्रागतोमर्त्यलोकेचविश्वकर्मसमन्वितो ३३ दृष्ट्वाचप्रेक्ष्यासुस्थस्था
तत्रजनार्दनः॥ सुचारुक्षायत्रदृष्ट्वायोध्यातत्रविनिर्मिता ३४ म्रागतस्त्वृषिणादृष्टोवशिष्ठोमुनिसत्तमः॥ विश्वकर्मीणमाहूयपुरीवैनि
र्मितात्वया॥ ३५ इतिविप्रोरादेशात्वंनिर्मितासामहापुरी म्रयोध्यारचितातेनसर्वदेवनमस्कृता ३६ म्रयोध्यानगरीरम्यारत्नमंडप
शोभिता॥ म्रनेकरत्नसंकीर्णाज्वलनार्कसमप्रभा ३७ म्रावासैरुत्तमैर्युक्तादिव्यप्राकारतोरणा॥ सुवर्णदुर्गसंयुक्तारौप्यताम्रकवाट
का ३८ परिखाभिरसंकीर्णाचहर्म्यैस्वर्णैर्विराजिता॥ प्राकारोपवनाट्टालपरिखारत्नतोरणा ३९॥ म्रनेकगृहसंयुक्तारचिताविश्व
कर्मणा॥ स्वर्णरौप्यायसैःशंगैःसंकुलासर्वतोगृहैः ४०॥ नीलस्फटिकवैदूर्यमुक्तामरकतायुतैः॥ कुट्टिमैर्भूषितारम्यासर्वदे
वनमस्कृता ४१॥ सभाचत्वरराज्याभिःसर्वतोभवनैर्युता॥ म्रयोध्यापरमारम्यापुरीदुःकृतिदुर्लभा ४२॥ कस्यैसाचनोभव्या
यस्योसाक्षाद्धरिःस्वयं॥ सरयूतीरमासाद्यदिव्यापरमशोभना ४३॥ म्रमरावतीसाप्रायःश्रिताबहुतपोधनैः॥ हस्त्यश्वरथपत्ति
व्याविरुत्साचविराजिता ४४॥ प्राकारादृप्रतोलीभिस्तोरणैःकांचनैःशुभैः॥ सुरूपवेषैःसर्वत्रसुविभक्तचतुःपथा ४५॥ म्रनेक
मित्रप्रासादबहुभोगसुविक्रया॥ पद्मोत्पलशुभाभातिर्वापीभिरुपशोभिता ४६ देवतायतनैर्दिव्यैर्वेदवेदेश्वशोभिता॥ वीणावे

वैश्यजनैः५
उत्पलेरत्रिविकाशिकमलविशेषम्। स्यादुत्पलंकुवलयमित्यमरः१

णुमृदंगादिशब्दैरुत्कृष्टकैर्युता ४७॥ शालैस्तालैर्नालिकेलैःपनसाम्रकैस्तथा॥ तथैवाम्रकपित्थाद्यैरशोकैरुपशोभिता
८॥ म्रारामैर्विविधैर्युक्तासर्वर्तुफलपादपैः॥ मालतीजातिवकुलपाटलानागचंपकैः ४९॥ करवीरैःकर्णिकारैःकेतकीमिर
लंकृता॥ निंबजंबीरकदलीमातुलिंगमहाफलैः ५०॥ लसच्चंदनगंधाद्यैर्नागरैरुपशोभिता॥ देवतुल्यप्रजापुत्रैर्नृपपुत्रैश्च
संयुता ५१ सुरूपाभिर्वरस्त्रीभिर्देवस्त्रीभिरिवाद्भुता॥ म्रत्रैवसत्कविर्युक्तोवल्मीकिर्मुनिसत्तमः॥ विश्वकर्मीणमाहूयपुरीवैनि
र्मितात्वया॥ ५२॥ वणिग्जनैस्तथाकीर्णैः॥ म्रश्वैरुच्चैश्चवःप्रस्थैर्दन्तिभिर्दिग्गजैरिव ५३॥ इतिनानाविधैर्भावैरयोध्येदृपुरीसमा॥ यस्यांजा
तामहीपालाःसर्वेवंरासमुद्भवाः ५४ इक्ष्वाकुप्रमुखाःसर्वेप्रजापालनतत्पराः॥ यस्यास्तीरेपुण्यतोयाकूजद्भंगविहंगमा
५५॥ सरयूर्नीमतद्भीमानसात्प्रभवोत्तमा॥ पश्चिमोत्तरतःपूर्यांःपूर्वस्यांदिशिसर्वदा ५६॥ पुण्यवद्भिःकृतासाचद्वयोस्तीरेमनो
संगमा॥ मुनीश्वरैश्चिततटाजागर्त्तिजगदुच्छ्रिता ५७॥ गंगाचसरयूश्चैववत्रह्मद्रवइतीर्यते॥ तस्मादिमेपुण्यतमेनद्यौदेव
नमस्कृते ५८॥ स्तयोःस्नानमात्रेणब्रह्महत्यांव्यपोहति॥ म्रहोपुण्यतमाभूमिरयोध्यापाःप्रकीर्तिता ५९॥ म्रहोधन्यत
मावुद्धिस्तवजातासुलोचने॥ म्रूयतेमहिमातस्यामनोदत्त्वापतेति ६०॥ म्रकारोवासुदेवःस्याद्धकारस्तुप्रजापतिः॥ उकारोरु
द्ररूपस्तुतान्ध्यायंतिमुनीश्वराः ६१॥ सर्वपापतकैर्युक्तैर्ब्रह्महत्यादिपातकैः॥ नंयोध्यासर्वतोयस्मात्तमयोध्यांततोविदुः ६२

विलोरघापुरीवेदक्षितिनस्यशिवे विलोःपुरीनेचकेस्थितापुण्यंकुरुसदा ६३ केनवर्णयितुंशक्योमहिमास्यापुरीमि
ना पत्रसाक्षात्स्वयंदेवोविलुर्वसतिसादरः ६४ सहस्रधारमारभ्ययोजनंपूर्वतोदिशि पश्चिमेवतयादेवियोजनंतो
यधिः ६५ दक्षिणोत्तरभागेतुसरयूतमसेवधी एतत्क्षेत्रस्यसंस्थानंहरेरतर्गृहस्यते ६६ मत्स्याकृतिरियंपुरीदिक्षो
णदिशा पश्चिमेमत्स्यमुखेतुयोप्रतारश्चितःशिवे ६७ पूर्वतःपुच्छभागोहिदक्षिणोत्तरमध्यमः एतत्क्षेत्रस्यसंस्थानंमयाते
दरिवर्णिते ६८ इतिश्रीस्कंदेअयोध्याखंडेवैशाखमाहात्म्येअयोध्यापुरीवर्णनोनामप्रथमोध्यायः पार्वत्युवाच किंफलंगमनेतत्र किं
फलंदर्शनेकृते कानितत्रैवतीर्थानिकोदेवस्यवदस्वमे १ कस्मिन्मासेतिथौकस्यांकस्मिन्पर्वणिमानवैः गंतव्यंकानितीर्थानि
दानानिच यानिकृत्यस्वमहामते २ ईश्वरउवाच श्रृणुपार्वतिवक्ष्येपरंगुह्यंसनातनं यन्नकस्यचिदाख्यातंतद्वदामितवसुव्रते
३ यदामतिर्वक्रतुंतेत्वयोध्यागमनंप्रति तदानरकनिर्मुक्तागायंतिपितरोदिवि ४ यात्रांनिर्गच्छमानस्यप्रेरयंतिचपार्वत
सतुपापानिदत्तोवैलभतेवांछितंफलं ५ पदेपदेश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतिमानवः पदेपदेवाजपेयस्यफलंलभतेफलं ६
अयोध्यांगच्छमानस्योदक्पतिस्त्रियंप्रति पुत्रपौत्रसमायुक्तःक्रीडतेनंदनेवने ७ तथैवमथुरावासीक्रीडेच्चैवरकोत्तरे म
नुष्योतिदेहस्यवाहनेयःप्रयच्छति ८ हंसयुक्तविमानेनस्वर्लोकंसगच्छति यात्रायांगच्छमानस्यमध्यान्हेयुतिर्भ

कालनोपेक्षणीवृक्षीदकुर्न्नीयमार्जनीपंचसनागृहस्थस्यतानिःस्वर्गुनविंदते ६

मुन्नेर्दद्यातियोभक्त्याश्रद्धयायत्नभतेफलं गयाश्राद्धमयत्नेनलभतेनात्रसंशयः १० प्रयागेवपनेनैवयत्फलंप्रलभतेवि
मुन्नदानेनतत्सर्वंपिंडदानात्त्रिगुणंभवेत् ११ उपानहौचयोदद्यादयोध्यांपरिगच्छतो एषप्रसादात्तुयोगजस्वर्गेन
गच्छति १२ विधमाचरतेयस्तुयोध्यांपरिगच्छतः नरकेमज्जतेमूढःकल्पमात्रंतुरौरवे १३ मार्गस्थितस्ययोध्यांसं
पश्यंतिकमंडलुं प्रपादानसहस्रस्यफलंप्राप्नोतिमानवः १४ यात्रांगच्छमानस्यपादभ्यंगंकरोतियः सुपक्षालयेत्पा
दौसर्वान्कामानवाप्नुयात् १५ कृत्वाश्रमंतियोविप्रोगीतेवायदिगच्छति मुन्नेर्दद्यातिमनुजस्तस्माद्धन्यतरोनरः १६ दक्षि
णायनयोध्यांवैमाघमासेसुंदरि वाहनेनपरित्यज्यचलंठेयरणींगतः १७ पंचसूनाकृतंपापंतथामार्गकृतंवयत् क्रमेणी
टपतंगत्वनिहतःपश्चिमगच्छता १८ पण्यान्नपरपानीयस्त्रीनीचसंगमे तत्सर्वंनाशमायातित्वयोध्यादर्शनेकृते १९ सु
योध्यादर्शनेयस्तुकरोतिमनुजोयदि सपूजन्मकृतंपापंनश्यतेवनसंशयः २० पठन्नामसहस्रंतुलभतेजनयाचिवा गजै
रश्वैर्यानैर्विपश्चिगच्छन्शनैःशनैः २१ पठतेनमुनेनित्यमयोध्यागमनंप्रति गायमानोभगवतःप्रादुर्भावकथाःशुभाः
२२ अथवापठतेनित्यंएतन्नामसहस्रकं पठतेनामनात्रेतुमुच्यतेमहतोभयात् २३ अयोध्योपरसानोयोदेवयत्नगतःशुचिः
सर्वपापविशुद्धात्मापातिविष्णोरयंनिधिं २४ सर्वविघ्नविनाशंचधनमायुर्जीवितोवनं नीलोत्पलदलश्यामंपीतवस्त्रंशयःससे २५

रंजयत्यणोमेरूपाहर्षसंपुलकाननः बालभावे कृतंपापंकौमारेयौवनेतथा २९ तत्सर्वंनाशमायातित्वयोध्यादर्शनेकृते रामदर्शनमा
हात्म्यपुण्यसंस्थानविद्यते २७ दर्शनाद्रामदेवस्यपापंसर्वंत्यजेत् पुनः २८ अणुमहाभोगैसरयूतीर्थमुत्तमं २९ यस्यदर्शनमात्रेण
णसर्वपापैःप्रमुच्यते दुरितौघक्षयकरममंगलविनाशनं २९ सर्वकामप्रदंनृणांप्रणमेत्सरयूजलं पार्वत्युवाच तीर्थेविधिंवद
क्ष्मामियोक्तफलसिद्धये ३० स्नानैर्दानैर्नरोयातिविष्णुलोकंवसेद्ध्रुवं शंकरउवाच ३१ अत्रेनविधिनादेविष्णुद्वाथयद्या
तथं हंततेकथयिष्यामियद्दृष्टंपुराणयणं ३२ तदेकाग्रमनादेविष्णुतीर्थेषुयत्फलं यस्यस्नोचपादोचजिह्वाचैवसुसंयता
३३ विधोतपापकीर्तिंचसतीर्थफलमश्नुते अक्रोधनोनिरालस्यस्त्यक्तरागोजितेंद्रियः ३४ विमुक्तःसर्वदोषेभ्यसतीर्थफलम
श्नुते प्रतिग्रहनिवृत्तस्यसंतुष्टोयेनकेनचित् ३५ अहंकारनिवृत्तस्यसतीर्थफलमश्नुते अक्रोधनस्यदेवेशिसत्यवादीदृढ
व्रतः ३६ स्वालोपनस्यभूतेषुसतीर्थफलमश्नुते ऋषिभिःकृतवःप्रोक्तोवेदेष्वेवयथाक्रमं ३७ फलंचाहुर्यथाबुद्धिर्नेत्यचेरु
चसर्वशः तेनशक्यादरिद्रेणयज्ञाःकर्तुमहीतले ३८ वहुपकरणायज्ञानानासंभारविस्तराः प्राप्यंतेपार्थिवैरेतेसम्द्धैर्नान्यैःक्व
चित् ३९ नार्यन्यनैरवगुणैर्नरैरकृतबुद्धिभिः योदरिद्रैरपिविधिःशक्यःप्राप्तुंचसुंदरि ४० तुल्योयज्ञैर्फलैःपुण्यैस्तन्निबोधमहे
श्वरि ऋषीणांपरमंगुह्यंदेवानामपिदुर्लभं ४१ तीर्थानिगमनंचैवयज्ञैरपिविशिष्यते अत्रेपोष्यत्रिरात्रंचतीर्थानांनिगम

म्यच ४२ प्रदत्वाकांचनंगास्वदरिद्रोनामजायते अग्निष्टोमादियज्ञैरिहाविपुलदक्षिणैः ४३ सतत्फलमवाप्नोतितीर्थो
निगमनेनवै नरोकेदेवलोकेचतीर्थत्रैलोक्यविश्रुतं ४४ अयोध्यानामविख्यातंसर्वदेवनमस्कृतं दशकोटिसहस्राणि
दशकोटिशतानिच ४५ एतानिसर्वतीर्थानित्रिसंध्यंनियसंतिहि आदित्यावसवोरुद्राःसाध्यास्त्वेवमरुद्गणाः ४६ गंधर्वा
प्सरसस्त्वेवनित्यंसंनिहितास्तथा यत्रदेवास्तपःतप्त्वादिव्यान्वर्षशतान्या ४७ प्राप्तभोगान्महादेविपुण्येनमहतान्विताः
अन्यदेशेस्थितोयस्तुचायोध्यांमनसास्मरेत् ४८ नश्यंतिसर्वपापानिनीकंण्ठेचसंस्थते तस्मिन्तीर्थेचदेवेहिनित्यमेवहि
तामहः ४९ उवासपरमप्रीतोदेवदानवसंयुतः अयोध्यायांमहादेविदेवाःशक्रपुरोगमाः ५० सिद्धैःसंमिलितोप्राप्तःपुण्येन
महतान्वितः तत्राभिषेकंयःकुर्यात्सिद्धदेवार्चनेरतः ५१ अश्वमेधादृशगुणंप्रवदंतिमनीषिणः अप्येकंभोजयेद्विप्रं
सरयूतीरमाश्रितः ५२ तेनासौकर्मणादेविप्रेत्यचेहतुमोदते फलेनशाकमूलाभ्यांयेनवैवर्ततेस्वयं ५३ वैदेपाद्यालि
णामग्रदानंनरूपकः तेनैवप्राप्नुयात्सोहयमेधफलंनरः ५४ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्राश्चैवेतरेजनाः नरि
योनिंव्रजंत्येतेस्नानात्तीर्थेशुभार्थिनः ५५ चैत्रेमासिचसंप्राप्तेनवमीदिनमाश्रितः योनिगच्छतिवैभद्रेत्वयोध्यासरयूं
प्रति ५६ फलंतत्राप्नुयंदेविभवतीत्यनुशुश्रुमः सायंप्रातःस्मरेयस्तुचायोध्यांवैकृतांजलिः ५७ उपस्पृश्यानितीर्थानित्व

योध्याप्रथमाभिनि ५८ विष्णोःपादमवंतिकोगुणवतीमध्येचकोटीपुरीं नाभेर्द्वारवतीं पदंतिहृदयंमायापुरींयोगिनः श्रीकामरूप
मुदाहरंतिमपुरीनाभिंत्रयोराणशीमेतद्ब्रह्मपदंवदंतिमुनयोयोध्यापुरींमस्तकं ५९ जन्मप्रभृतियत्पापंस्त्रियावापुरुषस्यवा
अयोध्यास्मरणमात्रेणतत्सर्वंविलयंव्रजेत् ६० यथासुराणांसर्वेषामादिश्चमधुसूदनः तथैवक्षेत्रतीर्थानामयोध्यात्वादिरुच्यते
६१ प्राप्यद्वादशरात्रंतुत्वयोध्यांनियतःशुचिः क्रतूनवाप्नोतिस्वर्गलोकंसगच्छति ६२ येनुवर्षशतंपूर्णमग्निहोत्रम
पास्ते अयोध्यांवसतेत्रिरात्रंकोटिगुणंस्मृतं ६३ अयोध्यांकुरुतेगंतमयोध्यांकुरुतेपदं अयोध्यांकुरुतेवासंस्वयंयमकुं क
रः ६४ उपोष्यद्वादशरात्रंनियतोनियतासनः प्रदक्षिणाकृतायेनजंबूद्वीपस्यसाकृता ६५ सुखमेवमवाप्नोतिसर्वकामसमन्वितः अयो
ब२ ध्योषित्वारजनींयंतात्मामानवोभवेत् ६६ नदुर्गतिमवाप्नोतिसिद्धिंप्राप्नोतिवांछितां अयोध्यादर्शनादेवदिव्यदेहमवाप्नुयात् ६७ अयो
ध्यापरब्रह्मसरयूसगुणःपुमान् तन्निवासीजगन्नाथःसत्यंसत्यंवदाम्यहं ६८ यस्याःप्रभावमतुलंवेदाश्चैवोहनक्षमाः
यीःस्त्रीविष्णुश्चसगुणःपुमान् ६९ इतिश्रीअयोध्याखंडेमाहात्म्यकथनंनामद्वितीयोध्यायः पार्वत्युवाच देवदेवमहादेवसर्वानु
ग्रहकारक ब्रूहिकौतूहलंमह्यंस्वर्गप्राप्तिंमतांप्रति १ स्तएवंमुनयःसर्वेनैमिषादनिवासिनः उत्कंठंतेकथांश्रोतुंत्वत्तःसंपृच्छमवो
वयं २ शंकरउवाच सरयूस्नानमुद्दिश्यनरस्यामृत्युबाधकं तामहंकथयिष्यामिपार्वतावासिभिः ३ एकदाममचंद्रस्तुवाल्मीकी
पू.स्व१ अयोध्या३ ५

सुकौतुकीसखिभिर्मित्रैःसार्द्धंदुर्गद्वारेचक्रीडति ४ ढक्कस्केधःसखाकश्चित्तस्यस्कंधेतुरोहवै तथाभरतशत्रुघ्नौलक्ष्म
णस्त्वनिजान्सखीन् ५ बालैर्बीज्यमानास्तुतथाबालैःसमंततः मूलकेकंपमानेस्वमुखस्यापरिशोभिताः ६ यंत्रैर्मंत्रैस्तथा
मात्रैरक्षितःप्रभुरीश्वरः अंगेगेचतथादिव्यंस्वर्णालंकारधारयत् ७ दिव्यगंधाठलिप्तोगोराजराजेश्वरात्मजः सखिस्कंधग
तोरामोभ्रातृभिर्दीप्तिमत्तरैः ८ शिरसाधारयन्नःस्वर्णसत्रस्यपट्टिकां केयूरैश्चमणिदिव्यैस्वर्णालंकारशोभितं ९ व
रदेरविनिर्गत्यरामोजीवलोचनः तथाभरतशत्रुघ्नौलक्ष्मणस्त्वमहामतिः १० तथावेषैरमातेवालाःक्रीडांचक्रुर्मनोरमां
ततोनागरास्तत्रसमेदृष्ट्वामुदंययुः ११ बालवृद्धोपरिध्वस्त्वेभिरेपरमोमुदं ज्येष्ठमासस्यपूर्णिमायांराजादशरथोनदीं १
२ रामनिर्गमनात्पूर्वंसरयूंस्नातुमागतः [illegible] रघुनाथःसखीन्प्राहकुत्रास्तिजनकोमम
१३ तत्रसर्वेव्रजिष्यामोव्रजिष्यामोघमाचिरं वेत्रधारयुवाःस्नानायैतुगतोराजाह्यधुनासरयूंनदीं श्रीमन्दिरत्रगंतव्येनि
कटेवर्ततेमनः १४ इतिवाक्यंसुतेषांवैरामःश्रुत्वाचबालकः हास्यंकृत्वामहत्प्रोवैगच्छगच्छेतिचाब्रवीत् १६ ताड्यामासतेप
श्चाद्यस्यस्कंधेवतस्थिवान् प्रधावत्सोपिवेगेनबालैःसार्द्धंमहामतिः १७ सरयूंप्रतितेसर्वेबालास्तत्रोपतस्थिरे मार्गेतत्र
नानार्थैर्हासंसर्वेप्रचक्रिरे १८ राजापिसरयूतीरेकृत्वासंध्याजपादिकं गंतुंवक्रेमनस्तावद्वशिष्ठादिभिरन्वितः १९ वाराणस्यागत्य

वगेनरामागमनमब्रुवन् श्रुत्वातस्योत्तदाजारामागमनहर्षितः २० वाराःसर्वेसमाजग्मुःशतशोयमरूपिणः वसुराणांवसुर्नाम्नोयत्तारः
वसुरैःसह २१ बालकैलेकुमारास्तुरूपतोनैकटंययुः प्रोत्तीर्यवयस्यानोस्कंधेभ्योबालकास्तदा २२ नरपस्यनिकटेतस्थुरानंदोपिपु
णविशत् कुर्यात्तीवविस्तीर्णश्चणिस्त्रेसारंजिते २३ निवेश्यबालकान्सर्वान्नामप्राहनृपोत्तमः रंडवाक्रियतांसत्वरिष्येतुपुनः
पुनः २४ नरेशस्यवचःश्रुत्वाबालाःसर्वेनदीप्रति साष्टांगंप्रणतिंचक्रुःप्रेमाणमादयोनैकाः २५ पुनर्निवेश्यतान्नग्नेकृत्वाचक
रकुड्मलं जगादसरएराजासर्वेषांचैवशृण्वतां २६ राजोवाच नमस्तेसरयदेविवशिष्ठतनयेशुभे ब्रह्मादिसकलैर्देवैर्मुनिभिर्नार
दादिभिः २७ सदातंसेवितादेवितयासुकृतिभिर्नरैः मानसाच्चसमायातेजगतांपापहारिणि २८ स्मरतांपरतोदेविपापनाशो
पयोयसि येपिवंतिजलंदेवित्वदीयंगतमत्सराः २९ तेनमातुःस्तनोपानंकरिष्यंतिकदाचन मनुष्यतिर्निनीयैर्मोक्षमसिसदाशु
भे ३० त्वत्तीरेमरणंयेत्वन्नामस्मरणेनच येत्यजंतितनूंदेविते कृतार्थानसंशयः ३१ त्वंतुनेत्रोस्यदेविहरेर्नारायणस्यहि महि
मातवदेवैस्त्वगीतेवमुहुर्मुहुः ३२ तत्रकामंमरिष्यंतिहित्वतनेमानुषस्यच स्त्रीरसर्वतीर्थोनिवसंतितवपुर्यतो ३३ नमोदे
विनमोदेविपुनरेवनमोनमः देवर्षिब्रह्मभागेप्रणतेरक्षवधात् ३४ इमेबालास्त्वदीयास्त्वत्तीरेतेशरणंतव एतेरक्ष्यास्त्वयोक्ता
स्तटेदेविसदालनः ३५ नघ्नंतिकेविषाणायपशवोगुदयायच स्त्रीत्वंसंबविभेमःपुत्रकस्तेरदापयत् ३६ राज्ञःस्तवंतन्नाक

एषसरयूःकामरूपिणी दर्शनार्थंकुमाराणामाजगामतदंपुनः ३७ सर्वांगेषुदधानासाभरणानिमनोहरा आगत्यनिकटेत
स्थौबालानांसम्मुखेसरित् ३८ जग्राहचरणौतस्याबालैःसहनरेश्वरः आशिषःसरयूर्दत्वाराममंकेन्यवेशयत् ३९ मुक्त्वा
नांतुराजस्यदोर्कंठेस्वयंमुदा घ्राणंचकारमूर्धन्यप्रेमाणंसासरयूर्नदी ४० नृपतिंजगदेसातुश्रृण्वतांजन्यचोमम इमंयदा
त्वकार्ष्टाःसर्वेषामंडजोत्तके ४१ यत्तेतिममकुक्षौहिपश्यतोज्ञानचक्षुषा त्वयाकृतमिदंयत्तु घृष्टकंचपठेन्नर ४२ स्ना
नंसर्वतीर्थानांफलमाप्नोतिमानवः उत्क्रौंचंदर्शयामासरामादीन्निजकुक्षिगान् ४३ दृष्ट्वादशरथोराजाविस्मयंपरमंगतः प्र
पच्छतांप्रणम्यादौकथंत्वन्नासरिद्वरे ४४ वशिष्ठेनसमानीतामनोब्रह्मसुतांतरे वशिष्ठीतिसमाख्यातापुत्रामेघुदरेधृता
४५ कथ्यतामितिमेपृष्टेस्वमुखेनैवहेनदि शंकरेडाच उद्यावसरयूर्भूपंवाराहेगंभीरमानदी शूपतोराजशार्दूलघृतस्तिक
घयानिते ४६ स्वप्नादौनृपदाब्रह्मापद्मनाभस्तनाभितः उत्पन्नोविष्णुनाजप्तःतपसाराधयेतिमां ४७ तदाधातातपःकर्तुम
वकेनिनासने दिव्यवर्षसहस्रंवैकमकेनव्यवस्थितः ४८ यावन्नगवतोरूपंकोटिमन्मथसुंदरं नदरावर्तमानंतविस्मा
पकमत्यपीः ४९ आउत्पन्नउवेगात्रिपादोकात्तनागमत् तंतदाताहशंदृष्ट्वाह्यात्मनंक्रिपणायते ५० कृपयासंपरीते
सु नत्वंनेत्रान्मुखोवह पस्पर्शपाणिपद्मेनपद्मनाभोहिपद्मजं ५१ स्पर्शनात्पद्मनाभस्यसुखंप्रापपितामहः सुशीतनेवस्य

त्रीणिस्वनामानिपादास्यत्रिपात्यजमूर्तिरित्यर्थः त्रयोऽस्यपादाइतिश्रुतेः २

कीर्णतत्रजेकुंभकंविधिः ५२ उन्मील्यनयनेपश्लोकनाथपितामहः प्रणम्यदंडवद्भूमौतस्यापश्यत्पुमाधुरीं ५३ पतितंविष्णुनेत्राब्जं
जग्राहपाणिना कमंडलौतदंभ्रेमणास्यापयामासविश्वस्तः ५४ चतुर्भिर्वदनैर्ब्रह्माष्टावजगतांपतिं स्तोत्रेणचप्रसन्नोभूद्
रंदत्वाजगामसः ५५ ब्रह्मापितज्जलंज्ञात्वाब्रह्मद्रवमितिदेशुभं मनसाचयामासमानसंसरएवसः ५६ जलमत्सरस्तिन्यासेतस्मि
न्चक्रेचपद्मजः जलस्यदुहितृणांज्ञात्वामाहात्म्यंपरमाद्भुतं ५७ स्वयंतुजगतांसर्गंसंचकल्पपितामहः एवंयुगतेकालेयपुर्मन्वंतरा
णिषट् ५८ सप्तमोवैवस्वतोदेवोयोध्यायामभवन्मनुः तस्यपुत्रोइलुराजासीदिक्ष्वाकुस्तवपूर्वजः ५९ अभवत्प्रियोपालस्तेनाजस्रेण
निस्वयं वशिष्ठेमानसंगत्वानघर्षंमुजकेशिनं ६० तुष्टावसप्रसन्नोभूद्वरंब्रूहिद्विजोत्तम वव्रेमुनिर्नदीतस्मात्तेनदत्तेनचेतसा ६१ ज
लेयन्मानसेन्यस्तंब्रह्मणाब्रह्मयोनिना नदीरूपेणासाहैवसरसस्तुविनिर्गता ६२ वशिष्ठःप्रययावग्रेपश्चाद्धंसोहृतस्यवै विष्णुनेत्र
समुत्पन्नाममेकुक्षौविशन्त्यहं ६३ येध्यायंतिसदाममममकुक्षिगतंनराः तेषांभक्तिस्थभुक्तिस्थमविष्यतिनसंशयः ६४ एमेविहि
परब्रह्मसच्चिदानंदमद्वये मत्कानोरक्षणार्थायदृष्टानांवधायवै ६५ जातस्तवगृहेराजन्तपसातोषितस्तव शंकरेणाज ६६
विद्वाय्यचात्मनोजन्मत्वेतर्थीनहिसागता त्रयोध्यावासिनःसर्वेविस्मयंलेभिरेपरं ६७ धन्योदशरथोराजाधन्येयंसरयूर्नदी इति
शुश्रावधर्मीत्मा धार्मिकाणांशिरोमणिः ६८ ततोदशरथोराजाविज्ञायचात्मनोगृहं स्राजगामाद्भुतंध्यात्वाकामतिं ६९

वशिष्ठेनसमानीतावशिष्ठीपरिकीर्तिता रामार्थंचतमायातारामगंगाचकथ्यते ७० मन्वंतरसहस्रेसुकाशीवासेनयत्फलं
तत्फलंसमवाप्नोतिसरयूदर्शनेनृते ७१ प्रयागेयोगयोगत्वामासान्द्वादशसंवसेत् तत्फलंसमवाप्नोतिसरयूदर्शनेनृते ७२
गयाश्राद्धंचयःकुर्यात्तुउषोत्तमदर्शनं तत्फलादधिकाप्रोक्ताकौशलापुरी ७३ मथुरायांकल्पमेकंवसतेमानवोयदि तत्फलंस
मवाप्नोतिसरयूदर्शनेनृते ७४ प्रागतिर्थेगयुक्तानांवाराणस्यांतनुत्यजां सागतिःस्नानमात्रेणसरयूंहरिवासरे ७५ पुष्क
रेतुनरोगत्वाकार्त्तिंयोकृत्तिकादिने तत्फलंसमवाप्नोतिसरयूदर्शनेनृते ७६ कल्पकोटिसहस्राणिस्थवंतीवासउत्तमे तत्फलं
समवाप्नोतिसरयूदर्शनेनृते ७७ षष्टिवर्षसहस्राणिभागीरथ्यवगाहनात् तत्फलंसमवाप्नोतिदृष्ट्वाकौशलपुरीं ७८ नि
मिषेनिमिषार्द्धंवाप्राणिनोयमचिंतनं यत्रकुत्रस्थितोजीवोघ्योध्यांमनसास्मरेत् ७९ नतस्यपुनराद्यंतिःकल्पांतरशतैरपि
जलरूपेणब्रह्मत्वंसरयूर्मोक्षदासदा ८० नैवाचक्रीणोभोगोरामरूपोभवेन्नरः पशुपक्षिमृगास्त्वंयेत्वंपापयोनयः ८१
तेपिमुक्तादिवंयांतिममवाक्येनसंशयः ८२ इतिश्रीअयोध्यारंडेसरयूत्पत्तिकथनंनामसप्तमोध्यायः शंकरउवाच
प्रथमंतत्रतीर्थंकथयामिवरानने स्वर्गद्वारंमुत्तन्नेप्रथमंसरयूतटे १ मुक्तिद्वारंनिदंज्ञेयंस्वर्गप्राप्तिकरंनृणां स्वर्गद्व
रस्यमाहात्म्यंविस्तराद्भक्तवत्सल २ नहिकश्चित्तोवक्तुंसंक्षेपाच्छृणुसुव्रते सहस्रयोगमारभ्यपूर्वतःसरयूजले ३ षष्ट्रि

शदधिकेषोक्तेयनुषोषट्शतानिच स्वर्गद्वारस्यविस्तारःपुराणैर्योर्त्तितः ४ स्वर्गद्वारसमेतीर्थेनरस्तेनभविष्यति सत्यंसत्यंपुनःसत्यं
नात्रसंशयमण्वक्षि ५ स्वर्गद्वारसमेतीर्थेनास्तिब्रह्मांडगोलके दिव्यान्यपिचसौख्यानितीर्थानिराक्षसान्यपि ६ प्रातरागत्यतिष्ठंतित्र
संस्तुत्यपार्वति तस्मात्त्रयत्नकर्त्तव्यंप्रातस्स्नानेविशेषतः ७ सर्वतीर्थेषुगाहस्यफलंप्राप्नोतिमानवः स्वर्गद्वारेत्यजंतिप्राणिनःप्राणान्स्वर्गद्वारे
जपेनराः ८ प्रयांतिपरमंस्थानंविलोस्तेनात्रसंशयः मुक्तिद्वारमिदंयस्मात्स्वर्गप्राप्तिकरंनृणां ९ स्वर्गद्वारमितिख्यातंतस्मात्तीर्थं
र्थमनुत्तमं स्वर्गद्वारेमृतःप्राप्यैरवैरपिनसंशयः १० यद्यत्कामयतेतत्तत्तदाप्नोतिमानवः स्वर्गद्वारेपरासिद्धिःस्वर्गद्वारेपरागतिं
११ नप्रेतंकृतेपूर्त्तेपत्नप्रेक्षतेवयत् ध्यानमध्ययनंदानंसर्वंभवतिवाक्षयं १२ जन्मांतरसहस्रेणयत्पापंसमुपार्जितं स्वर्गद्वारप्र
विष्टस्यनासंवैव्रजतिसंशयं १३ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्रावैवर्णशंकराः कृमिम्लेच्छास्त्वपेवान्येसंकीर्णाःपापयोनयः १४
कीटाःपिपीलिकास्त्वेवयेवान्येचराचराः कालेननिधनंप्राप्ताःस्वर्गद्वारेमृणुप्रिये १५ कीटोदकीकराःसर्वेपन्नागाउड
व्रजाः युनंविलुपुरंदिव्यंप्रयांतिभवनेनराः १६ मृकामोवासकामोवाचापितिर्यग्गतोपिवा स्वर्गद्वारेप्रजाप्राणान्विसृजो
केनहीयते १७ मृनयोदेवताःसिद्धाःसाध्याःसामउऋणाः यज्ञोपवीतमात्रेणविमानंवरिरेभुवः १८ मध्याह्नेत्रप्रकुर्वंतिसा
न्निध्यंदेवतागणाः तस्मात्त्रप्रकुर्वीतमध्याह्नेस्नानमादरात् १९ कुर्वंत्यनशनंयेतुस्वर्गद्वारेजितेंद्रियाः प्रयांतिपरमंस्थानंये

चमासोपवासिनः २० अन्नदानरतायेवरत्नदाश्चभिक्षनराः गोवस्त्रदास्त्रविप्रेभ्योयांतिपरंगतिं २१ पत्रंतिलानहात्मानो
मुनयःपितरस्तथा स्वर्गेपयंतितेसर्वेस्वर्गद्वारंततस्मृतं २२ बहुधावतउक्त्वादेवदेवोहरिःस्वयं अत्रैवरमतेनित्यंभ्रात्रभिः
सहशाश्वतः २३ ब्रह्मलोकंपरित्यज्यचतुर्वक्त्रःसनातनः अत्रैवरमतेनित्यंदेवैःसहपितामहः २४ मेरुमंदरकैलासादिगजाःपा
पस्यकर्मणः स्वर्गद्वारंसमासाद्यपापंव्रजतिसंक्षयं २५ यागतिर्ज्ञानतपसायागतिर्मखयाजिनां स्वर्गद्वारेमृतानांतुसागतिर्वि
हितागुभा २६ सर्वेदेवासुरगणैर्जपहोमपरायणैः पतिस्तिर्मोक्षकामैस्त्वस्वर्गद्वारेनिषेव्यते २७ स्वर्गद्वारेमृतःकश्चिन्नरके
नैवपश्यति केशवानुग्रहीतास्त्वर्वैयांतिपरांगतिं २८ ऋत्वोकेवांतरिक्षेवादिवितीर्थानिमान्यपि स्मृतीत्यतानितिहेतु
र्थसेहिजातयः २९ विष्णुभक्तैसमासाद्यमंत्रमंत्रुमुन्हिताः नतेषांपुनरावृत्तिःकल्पकोटिशतैरपि ३० म्रियमाणोपियोवेष्णै
र्वैसेदेवशतैरपि सयातिपरमंस्थानंयत्रगत्वानशोचति ३१ स्वर्गद्वारेविपुण्येतुसयातिपरमांगतिं उत्तरेदक्षिणेवापिवयनंनवि
कल्पयेत् ३२ सर्वंतेषांशुभःकालःस्वर्गद्वारमृतास्त्वये स्वर्गद्वारनरःस्नात्वादृष्ट्वाचेद्वहरिंविभुं वपनंतत्रकुर्वीतप्रीतस्तत्रविधक्ष
णः ग्रयोध्यानितयंविलुंज्ञात्वाशीतांशुनुत्सुकः २४ आगत्यतीर्थंनारात्यंसाक्षात्कुंसुधानिधिः आगत्यत्रवेदोयतीर्थं
यांशोचकारसः ३५ क्रमेणविधिपूर्वेणनानास्वर्गसमन्वितः स्नानंध्यानंतोविलुंतपसाऽस्त्वरेणवै ३६ तत्रत्यंसमासाद्यस्वा

मिथानपुरःसरं हरिसत्यापयामासतेनचंद्रहरिःस्मृतः ३७ सत्यायेसप्तहरयोवर्तंतेपुण्यवर्द्धनाः गङ्गाहरिश्चकाशिःतथाविष्णुहरिःप्रिये ३८ धर्महरिर्विल्वहरिःसत्यपुण्यहरिःशुभः एतेषांदर्शनाद्विपुण्यवद्धिःप्रजायते ३९ तस्माच्चंद्रहरेःपूजाकर्त्तव्याविधिवत्सरैः हनूपूजावंद्रपूजाहरिपूजाविधानतः ४० वासुदेवप्रसादेनतत्स्थानंजातमद्भुतं तद्विज्ञतंस्थानंवासुदेवस्यसुव्रते ४१ सर्वेषांनैव भक्तानांहेतोर्मोक्षस्यसर्वदा मुक्तिनिश्चांसदाविप्रागोविंदव्रतमास्थिताः ४२ नानालिंगधरानित्यंविष्णुलोकादिकोक्षिणः अभ्यस्तेपरयोगेनशुद्धात्मानोजितेंद्रियाः ४३ यथाधर्मंनिराप्नोतिनतथान्यत्रकैर्हिचित् दानेव्रतेतथाहोमःसर्वंक्षपतोब्रजेत् ४४ सर्वकामफलप्राप्तिर्जायतेप्राणिनोसदा तस्मादत्रप्रकर्त्तव्यं दानंचविविधंनृवै ४५ अन्नदानंभूमिदानंगजदानंगवांतथा अश्वदानंरथादानंशिबिकायास्तथैवच ४६ दानादिकंविप्रपूजादेवत्योत्सवविशेषतः ज्येष्ठमासिसितेपक्षेपंचदश्यांविशेषतः ४७ तस्यांयत्स्तीयात्रायांवैस्वंद्रहरेःस्मृता सर्वदेवावलोकस्यपुण्यंजायतेऽक्षयं ४८ तत्सर्वंजायतेपुण्यंप्राणिनामत्रदर्शनात् तस्मादेतन्महास्थानंपुराणादिषुगीयते ४९ इतिश्रीस्कंदेमहापुराणेऽवंतीखंडेगौरीशंकरसंवादेस्वर्गद्वारमहिमाकथनेनामचतुर्थोध्यायः पार्वत्युवाच कदाप्रभृतिदेवेशस्वर्गद्वारेविनिर्गतौ तन्मेकथयभोगींद्रप्रश्नोयंकेनतेकृतः १ शंकरउवाच शृणुप्रियेनमाख्यातंयदाप्रभृतिमेस्थितिः वैकुंठभवनंयातेरामचंद्रेपरात्मनि पुत्रेकुशेकुशावत्यांराज्यंदत्वामहामतिः अयोध्यायांतदादेवीगोमतीतीरनिवसतिः ३ तदायो

ध्यास्थंगत्वागृहंरात्रेकुशावतीं एकाकीचकुशेयत्रसुष्वापनृपतिर्गृहे ४ दृष्ट्वायोध्यामुत्सार्यागतस्वागमनंतव देवीवामानुशीयात्रंकिं नरीवासिशोभने ५ रक्षणावकुलेजातःपरस्त्रीपुनगच्छति हेठनाकेनभोदेविहागतासिममालयं ६ अयोध्योवाच तवपित्रामहाराजनीतानेपुरवासिनः स्वपदंगंतुकामेनस्वर्गेप्राप्तास्वकोटिशः ७ समग्रशक्तौत्वयिभोसर्ववंशविभूषणे अवस्थामीदृशींप्राप्तानारीकैरपिवर्जिता ८ भग्नामेरचनासर्वाशालापिप्रणाविना मुक्तसरीयपासेयावापुनामेनमंडपा ९ दृष्ट्वीनक्तांकोत्वंतवपूर्वैर्नैहात्मभिः तवपित्रायथावत्समथिवासंकुरुष्वच १० कुशउवाच एवंवदसिभोदेविनास्तिदोषंपितुर्मम तत्रवासाकृताःसर्वेलोकंतेतानकंजनाः ११ अयोध्योवाच यदिवासाकृताःसर्वेजनाःस्वर्गं. नसंशयः यदिस्वर्गेवहुमतःतवराजनिवर्त्तते १२ मायवासंकुरुष्वेतिप्रेतपीनेचसागता व्यतीतायामिशायांठमंत्रिणास्तदपृच्छत १३ मंत्रिणामनुमतेनपुरंधात्मणासत्कृतं सैन्येनमहता सार्द्धंसजगामात्मनःपुरीं १४ वासयामासनगरंयथायोग्येनमहामतिः एकदानावमारूढोविजहारसरोजलैः १५ दूतीभिःसेव्यमानोसौविजहारनदीजले कुमुदोनामनागस्तुसरस्तोवसतेसदा १६ कुमुद्वतीचभगिनीतस्यनागस्यसुंदरी सास्तोद्रूपमात्मोक्यनहारकरंकले १७ कुशोनैवविजानीतेक्रीडनासक्तमानसः कृत्वाविहारंतुजलाद्बहिर्निर्गत्यभामिपः १८ नदद्दर्शतन्मोहस्तेहैविजयकंकणं अगस्त्येनपुराद्दत्तंमायपरमालने १९ एवंवदस्युपुत्रायदत्वास्वपदमन्वगात् गुरोचतस्यत्यागायरुषणाघेनरा

नराद् २० जग्रहेविशिषंतीक्ष्णाग्निमंत्रेणमंत्रितं तंदृष्ट्वासरयूदेवीपादपद्ममुपागता २१ धुवंतीत्राहित्रातीतिमनदोषोनविद्यते कुमुदो
नामनागस्तुभगिन्यातत्सतक्षते २२ तच्छ्रुत्वाजग्रहेपाणमाउंतदधायवै सर्पानलुतंदष्ट्वाभगिन्यासहपार्वति २३ प्पातचरणेपार्श्वे
केकणोयत्समर्पयत् क्षमस्वममदौरात्म्यंभगिन्यायत्कृतेनप २४ शंकरउवाच कुमुदोममभक्तोहिनागराजःप्रियोमम तत्सकंसमाश्वा
सयप्रत्यक्षमनवेपिये २५ मांदष्ट्वाकुपाणजलुजयाहचरणौमम उवाचप्रांजलिर्भूत्वामामाग्निकारणे २६ तत्राहमचुंबराजन्मकरं
सार्यमागतः कुमुदत्पस्यभगिनीपत्न्यर्थंप्रतिगृह्यतां २७ यंवूहिमहाराजंदष्टनागंमहाबल कुपाडवाच स्वर्गद्वारेसदातिष्ठ नो
गेश्वरप्रधामगः २८ इत्युक्त्वापूजयामासपूजोपकरणैःसमं ॐनमःश्रीशिवायेतिमंत्रेणापिजजापतः २९ प्रत्युवाचजनमेजय
कुपाल्पःपंकजेक्षणः स्वर्गद्वारेनरःस्नात्वादृष्ट्वानागेश्वरंशिवं ३० पूजयित्वासुविधिवत्सर्वान्कामानवाप्नुयात स्वर्गद्वारेनरःस्ना
त्वापूजयेद्यदिमज्जं ३१ संपूर्णंतत्पयात्रायात्पूर्णंफलप्रदा शंकरउवाच इत्युक्त्वाचकुपोनागोविवेशाग्रहेस्वकं ३२ मोक्ष
संपूज्यविधिवन्नागोपिस्वगृहंगतः तदाप्रभृतिलोदविस्वर्गद्वारेवसाम्यहं ३३ तस्माद्वेदहरेस्नात्वादृष्ट्वानागेश्वरंशिवं संस्थितः देवोप
मैरुरिनामकलिकल्मषनाशनः ३४ पुण्यसमागतेधर्मस्तीर्थेयात्राविधीर्थेया यागित्वचवरारोहेयीत्रोतत्रादरेणासः ३५ दृष्ट्वामहा
त्म्यमत्युत्तमयोध्यायाःसविस्मयः उवाचस्तुभजाबूर्द्धिप्रणम्यमुनिसंयुतः ३६ मुनेरस्यमिदंतीर्थमहोमाहात्म्यमुत्तमं यत्रोस्थितोरु

णिःसाक्षात्केनेयमुपमीयते ३७ अयोध्यासदृशीकाचिद्दृस्तेनापरापुरी यानस्थितिपतुर्योविल्वकेस्थितानिरो ३८ अहोतीर्थं
निसर्वेणविल्वलोकप्रदानिवै अहोविल्वरहोतीर्थमहोयोध्यामहापुरी ३९ अहोमाहात्म्यमतुलंकिन्नस्याद्यमिहस्थितं इत्यु
क्तात्रवकुशोनत्वंवमुपाकुलः ४० धर्मोमाहात्म्यमालोक्यत्वयोध्यायाविशेषतः तेतयुक्तोनतोनासकृंधर्मंदृष्ट्वाकृपान्वितः ४१
अविर्भूयभवान्पीतवासाहरिंस्वयं तंप्रणम्यधर्मोपितुर्व्यासंहरिमादरात् ४२ धर्मउवाच नमःशीशिवासायशेषपर्यं क
शायिने नमोलक्ष्मीसंस्पृष्टदिव्यपादायविस्फवे ४३ भक्तार्तिनिघ्नपादायनमोयोगप्रियायते शुभांगायसुनेत्रायमाधवाय
नमोनमः ४४ नमोरविंदपादायपद्मनाभायतेनमः नमःशीशिवकंठोत्थस्पृष्टगात्रायशार्ङ्गिणे ४५ ॐनमोयोगनिद्रायोगज्ञे
नीवितात्मने तार्क्ष्यासनायदेवायगोविंदायनमोनमः ४६ सुकेशायसुनासायसुलसायवक्रिणे सुवक्त्रायसुवर्णायश्रीधरायनमोने
मः ४७ सुवाहवेनमस्तुभ्यंचाजेयायतेनमः सुमुखायसुदिव्यायसुविधायगदाभृते ४८ केशवायचशांताय वामनायनमोनमः
धर्मप्रियायदेवायनमस्तेपीतवाससे ४९ शंकरउवाच इतिस्तुतोजगन्नाथोधर्मेणश्रीपतिर्नृप उवाचसहधर्मेकेशः प्रीतोधर्मपुरा
धीः ५० तुष्टोहंभवतोधर्मस्तोत्रेणानेनसुव्रत वरंवरयधर्मत्वंयस्तेस्यान्मनसःप्रियः ५१ स्तोत्रेणानेनयःस्तौतिमानवोमांतदर्चितं
सर्वान्कामानवाप्नोतिपूजितःश्रीपतःसदा धर्मउवाच यदृष्टंतेसिमेदेवदेवदेवजगत्पते त्वामहंस्थापयाम्यत्रनत्वान्नाजगद्गुरो ५२

श्रीभगवानुवाच एवमस्तुभवत्रनाम्नाथमैद्रिविभुः स्मरणादेवयस्यात्सर्वकिल्बिषसंक्षयः ५४ शंकरउवाच एवमुक्तस्ततोयमीदेव
देवेनसादरं स्थापयामासविघ्ननाम्नाथर्मरुरिवि नं ५५ सरयूसलिलेस्नात्वाशुचित्तःकृतमानसः देवंधर्महरिंपश्येत्सर्वपापैः प्रमु
च्यते ५६ अत्रदानंतपाहोमोजपोब्राह्मणभोजने सर्वमक्षयतोयातिविष्णुलोकनिवासकृत ५७ अज्ञानात्तज्ञानतोवापियत्किंचिद्दुः
कृतंकृतं प्रायश्चित्तंविधातव्यं मत्सरेणप्रयत्नतः ५८ प्रायश्चित्तेनविधिनापापंतस्यप्रणश्यति तस्मादत्रप्रकर्तव्यंप्रायश्चित्तंविधान
तः ५९ प्रमादात्तस्यतोवापिरागादेर्निग्रहैस्तथा नित्यकर्मक्रियालोपात्स्याद्यस्यपुंसोविशातन ६० तेनात्रविधातव्यंप्रायश्चित्तंवि
धानतः अत्रस्नात्वास्वयंदेवोविष्णुर्यस्तिसादरः ६१ तस्माद्गंगायमुनयोर्महत्मानहिमानवैः आषाढशुक्लपक्षस्यवैकादश्यांसुसं
यते ६२ तत्रसंवत्सरीयात्राकर्तव्यानुविधानतः विष्णुलोकमवाप्नोतिनरोयात्राविधानतः ६३ स्वर्गद्वारेनरःस्नात्वादृष्ट्वाधर्महरं
विभुं सर्वपापविशुद्धात्माविष्णुलोकेवसेत्सदा ६४ इतिश्रीस्कंदपुराणेउमारीशंकरसंवादेपंचमोध्यायः शंकरउवाच तस्माद्दक्षिणा
दिशागेस्वर्गद्वारंसुपार्वति अयोध्यापीहमित्युक्तासप्तैतेनगनंदनि १ कोशमात्रंतुविस्तारस्त्वनुदिक्षुप्रमाणतः तन्मध्येचस
भारम्यारामचंद्रस्यशोभने २ अनेकास्वर्णसंपुक्तानानाधातुविचित्रिता कुबेरस्यचशक्रस्ययमस्यवरुणस्यवा ३ यादृशीरामचंद्रस्य
सभाकापिनविद्यते मेरुमंदरतुल्योपिराशिःपापस्यकर्मणः ४ तत्सर्वंनाशमायातिसभागृहविलोकनात् जन्मोतरसहस्रेषुयत्पा

तीयांशुक्लायांचविशेषतः ५ तत्स्नंयत्सरीयात्राकर्तव्यासुविचक्षणैः अत्रदानंतपाहोमोजपोब्राह्मणभोजनम् ६ सर्वंनश्यतोयातिविष्णुलोकेवसे

पंसमुपार्जितं ५ तत्सर्वंनाशमायातिसभागृहविलोकनात् तस्मिन्सभागृहेरम्येसर्वस्वेनमस्कृते ६ राजेंद्रार्यैवकुरुतेभ्रातृभिःसरु
एद्भवः उल्लकगृध्र्योस्थापिशुनःसेन्द्रासिनस्तथा ७ चकारन्यायधर्मज्ञोवशिष्ठादिभिरन्वितः तत्रपूजाप्रकर्तव्यारुद्रवाराणसी
त्रभिः ८ जायतेपुण्यदृष्ट्वारुद्रवेंद्रस्यदर्शनात् सभायादक्षिणेभागेतीर्थंवातिमनोहरं ९ नाम्नालोकेचविख्यातंदंतधावनकुंडकं
यत्रस्नानेनदानेनगर्भवासक्षयोभवेत १० सर्वदाराममंडलुतत्रागत्यवरानने दंतधावनकंमंडेकुरुतेभ्रातृभिःसह ११ कौंडिन्योधी
मानःकस्मिंदेकत्रसमागतः स्नानंकृत्वातटेवास्यध्यानतत्परमानसः १२ वायुनाप्रेरितंतस्यद्विजस्यतुमृगाजिनं दंतधावनकुंडस्य
जलेनिपतितंशुभे १३ जलस्यास्यप्रभावात्तुदिव्यरूपमवाप्तवत् विमानवरमारूढोह्यप्सरोभिःसमन्वितः १४ चामरैर्वीज्यमानश्च
वैजयंत्याविभूषितः वीक्ष्यलोकाविमानस्थोविस्मयंप्राप्तवांस्तदा १५ तदारामःस्वयंज्ञात्वातापसःसर्वतोजनान् पप्रच्छदिव्यरूपंते
सुरंपरमधार्मिकः १६ कस्त्वंदिव्यवपुःप्राप्तःकस्मात्त्वंस्वर्गतोगतः कथंसुरस्त्रीसहितःकिंचित्कीर्वक्तुमर्हसि १७ रामस्यवचनंश्रुत्वादेवः
प्रोवाचराघवं तवज्ञानंतन्नसर्वत्रवाह्याभ्यंतरगोचरः १८ तथापिपृच्छतेमुख्यंकथयामिशृणुष्वतत् अहंपुराभवंवैश्योमेरुकुलो
द्भवः १९ आचरन्प्रतिकूलंतुवेदस्यरघुनंदन धनगर्वेणनियमव्रतवर्जितः २० स्नानदानादिरहितोवेदयज्ञनरतःसदा एकदाद्युत्सवे
ऽहंजलंदत्तमजानता २१ तेनपुण्यप्रभावेणस्वर्गत्वंगतवानहं चर्मनेसायुसंयोगेनकोशलायांसमागतम २२ जलस्यास्यप्रभावेणदंतधाव

नकुंडके दिव्यवपुर्मनोहारित्वथांतवप्रसादतः २३ प्राप्तापयमहाबाहोत्यत्वसादहंप्रभो गच्छामिशाश्वतंस्थानेतवदुःखादिवर्जिते २४
नयत्रशोकोनजरानमृत्युःकालविभ्रमः तत्स्थानंदेवगच्छामित्वत्प्रसादद्रघूत्तम २५ इत्युक्तोतंपरिक्रम्यविमानवरमाउहत् अनेक
रत्नरचितंसर्वदैवैस्त्ववंदिते २६ गतोसौशाश्वतंस्थानंरामपापप्रसादतः पुनरावृत्तिरहितंशोकमोहविवर्जिते २७ चैत्रशुक्लनवम्यांतु
यात्रासांवत्सरीभवेत् सभायाःपश्चिमेभागेरामदुर्गस्तुविश्रुते २८ पार्वत्युवाच भगवन्रामचंद्रस्यपुर्यांसर्वसमागतैः वानरराक्ष
साश्चैवतेकास्थानानिमेवद २९ शंकरउवाच राजद्वारेहनूमान्वैवायुपुत्रस्तुतिष्ठति तथातिष्ठतिसुग्रीवोदक्षिणेचहरूनतः
३० सुग्रीवस्यसभीपेतुघृंगदोपिविराजते दुर्गस्यदक्षिणेद्वारेनलनीलौप्रतिष्ठितौ ३१ सुषेणोवानरश्रेष्ठोनवरत्नस्यपूर्यतः नवरत्ना
दुत्तरेतुगवाक्षोनामवानरः ३२ दुर्गस्यपश्चिमद्वारेदधिवक्त्रस्तुतिष्ठति दुर्गेश्वरेतिनाम्नाहंतस्मिन्द्वारेव्यवस्थितः ३३ ततःश
तबलिर्वीरः तदग्रेगंधमादनः॥ ऋषभःशलभश्चैवपनसोपिविराजते ३४ उत्तरेद्वारदेशेतुराजतेचविभीषणः विभीषस्यमहिषीश
रमानामराक्षसी ३५ पूर्वेविभीषणास्यापिसदातिष्ठतिपूजिता रक्षणाधर्मशीलानांभक्षणंदुष्टचेतसां ३६ करोतिशरमानित्यंकोरा
नांप्रहर्षिता ततोविघ्नेश्वरोदेवःपूर्वभागेवतिष्ठति ३७ यस्यदर्शनतोनृणांविघ्नलेशोनजायते तस्मात्पूर्वदिशाभागेवीरःपिंगार
कोबली ३८ कोशलारक्षणेदक्षोदुष्टताडनतत्परः ततःपूर्वदिशाभागेवीरस्यशुभशोभनः ३९ स्थानंमत्तगजेंद्रस्यवर्त्ततेनिपतालन

तस्यप्रेसरसिस्नात्वापूजांकुर्यादिचक्षणः॥ ४०॥ एतांसिद्धिमवाप्नोतियामवाप्यनशोचति॥ अयोध्यारक्षकोवीरःसर्वकामार्थसिद्धिः
४१ नवरात्रिंयुपेचस्यांयात्रासांवत्सरीभवेत् गंधपुष्पादिधूपैस्तुनैवेद्यैस्तुविधानतः ४२॥ एजनीयःप्रयत्नेनसर्वकामार्थसिद्धिदः॥
येयेकामभिहेद्दतंतंतेकाममवाप्नुयात् ४३ मंगलेमंगलेयात्रातस्यस्यात्प्रतिमासिकी ततःपूर्वदिशाभागेहृविदेपिविराजते ४४॥
दृशानकोणकेनैवोबुद्धिमानवतिष्ठति ततोदक्षिणादिग्भागेजांबवानपिराजते ४५॥ तस्माद्दक्षिणतोवीरःकेशरीवापिराजते ५
गमिनौसुषेणेतरसौकुर्वंतिवानराः ४६ राजद्वारेहनूमांस्तुवायुपुत्रोमहाबलः महावीरइतिख्यातःसर्वलोकेषुपूजितः ४७ तस्यर
नाप्रकर्तव्यानरैर्नारीभिरेवच स्थानाद्दूरमतस्त्वापिपूर्वस्यांदिशिवर्त्तते ४८ हृदमत्कुंडमितितत्ख्यातेसर्वार्थदंनृणां मंजनी
नंदनोपत्रवांछितार्थप्रदायकः ४९ मंगलेमंगलेदेवियात्रास्यात्प्रतिमासिकी तस्मिन्कुंडेनरःस्नात्वापूजयेद्वापुनंदनं ५० तस्यद
र्शनमात्रेणकरस्थाःसर्वसिद्धयः मंजनीनंदनंदेवंज्ञानकीशोकनाशनं ५१ कपीरामस्यहंतारंवंदेलंकाभयंकरं इतिमंत्रंसमु
च्चार्यप्रणामेद्दंडवत्सुधीः ५२ धूपंदीपंचनैवेद्यंदत्वाचैवविधानतः ततःप्रविशपद्भ्यांतुदक्षजंघेऽतमंडपं ५३ इतश्रीअयोध्यामाहात्म्ये
षष्ठोध्यायः शंकरउवाच अयोध्यानगरेरम्येरत्नमंडपमध्यगे ध्यायेत्कल्पतरोर्मूलेरत्नसिंहासनेशुभे १ महामरकतप्रख्यैर्नानार
त्नैरलंकृतं सिंहासनेवितद्वरंकोत्पातामिषनाशनं २ तस्योपरिसमासीनंरघुराजमनोहरं ध्यायेत्कमलपत्राक्षंजानकीसहितंहरिं

३ वेदनाग्न्युकर्पूरवासितेरत्नमंडपे तन्मध्येकल्पवृक्षस्यच्छायायांपरमासने ४ नानारत्नमयेदिव्येसौवर्णेसुमनोहरे तस्मिन्भार्गवसं
काशेपंकजेऽदलेशुभे ५ वीरासनेसमासीनंवामोकेसीतयासह सुस्निग्धेनादलस्थानेकोटिवैरानलप्रभे ६ पुरानेपद्मनयनं के
युरीवंमनोहरं। विशालाक्षंसुसंरक्तकरपादतलेशुभे ७ वेदूर्यकुण्डलंकाशस्निग्धोष्ठहृदयोभितं पूर्णचंद्राननंस्निग्धभ्रूयुगंव
ननासिकं ८ कदंबोदुंबरानीलकुंतलंस्निग्धसुंदरं तरुणादित्यसंकाशंकेऽरुणाम्बरविराजितं ९ हारकेयूरकटकैरंगदीयकभूषणैः
श्रीवत्सकौस्तुभाभ्यांचवैजयंत्याविभूषितं १०॥ हरिचंदनलिप्तांगंकल्पवृक्षतलस्थितं॥ वरदाभयहस्ताभ्यांराजमानंमनोहरं ११
वामोकेसुस्थितांसीतांतप्तकांचनसन्निभां पद्माक्षींपद्मवदनांनीलकुंचितमूर्द्धजां १२ सिंहस्कंधस्वरूपोरुंकबुकंठींसुलोचनां
हरिचंदनलिप्तांगींकल्पवृक्षतिलकांचितां १३ तरुणादित्यसंकाशताटंकद्वयमंडितां। आरूढयौवनांनित्यांपीनोन्नतपयोधरां
१४ पश्चिमेलक्ष्मणंप्रायेछत्रंचैवमहाबलं पार्श्वेभरतशत्रुघ्नौवालव्यजनपाणिकौ १५ अग्रतस्तुहनूमंतंवद्धांजलिपुटंसदा
सुग्रीवंजांबवंतंचसुषेणंचविभीषणं॥१६ नीलंनलंगवंगंतथर्षभंशतपूजयेत् वशिष्ठंवामदेवंचजाबालिमथकश्यपं १७॥
मार्कंडेयंचमौद्गल्यंतथापर्वतनारदौ एवंजयंतंविजयंसुराकंसुरकर्दनं १८ सुशीलंधर्मपालंचसुमंत्रंचाष्टमंत्रिणं॥ इंद्रा
दींल्लोकपालांस्तदेवान्सर्वान्यथावस्थितान्॥१९ विमानस्थांस्तथासर्वत्रह्माकाशेतुविभूषणः सर्वेषात्वानयेधीमान्मंत्रेणानेनपूजये

त २० ॐरामायनमोऽघेष तारकेब्रह्मलोकः नाम्नोविलोंसहस्राणांमधिकोयेमहामनः २१ अनंताभवमंत्रानानेनसमतोगताः
सुस्थवरणमात्रेणसर्वस्वर्दिवंगताः २२ धूपंदीपंचनैवेद्यंपुष्पंचंदनकंतथा मंत्रेणानेनवैकुर्यान्नत्वासोत्रमुदीरयेत् २३ त
ध्वेंद्रमहाराजएवणंतकमोच्युत कामादिनिःपराक्रंतेरस्मोशरणागतं २४। नमोपरमभद्रायपरमब्रह्मायवेधसे रघुनाथाय
नाथायसीतायाःपतयेनमः २५ संप्राप्यनगरंदिव्यमभिषिक्तंसुसीतया राजेश्वराधिराजायसीतायाःपतयेनमः २६ ब्रह्मादिदेववंद
यपब्रह्मण्यायमहात्मने जानकीप्राणनाथायरामभद्रायतेनमः २७। विभीषणश्चसुग्रीवोरक्षितौशरणागतौ तयामंत्रवरेणा
पादौतेप्रणतोस्म्यहं २८ एवंस्तुतिंविधायाथदत्वाबमहतींश्रियं प्रणम्यदंडवद्भूमौसर्वान्कामानवाप्नुयात् २९ पुत्रार्थीपुत्रमा
प्नोतिधनार्थीधनमाप्नुयात् मोक्षार्थीमोक्षमाप्नोतितत्किंयदिहनाप्यते ३० तस्मादुत्तरदिग्भागेस्थानंचैवमनोहरं सीतायाभवनंदि
व्यंनाम्नाकनकमंडपं ३१ यत्रवैजानकीदेवीसखीभिःपरिवारिता तत्रगत्वानरोधीमान्यजेचैवंतुकारयेत् ३२ धूपंदीपंचनै
वेद्यंमंत्रेणानेनकारयेत् मंथकल्पोदुग्धवेनित्यंपुष्पंचरोचितं इत्थंसर्वमृतानीतामिहोपहरेत्प्रियं ३३ संपूज्यविधिवद्दत्वादा
नानिचमहामतेः स्तुतिःप्रसन्नचित्तेनकर्तव्याचविशेषतः ३४ वंदेविदेहतनयापदपंकेरुहंकेयूरहारमकुटादिभिरंचितंतं.
हेमंत्रिताप्तनिरोधमिहंतसेव्यंसन्मानसालिपरिपीतपरागपुंजं ३५ एवंसंपूज्यविधिवज्जन्मभूमिंव्रजेन्नरः विघ्नेश्वरंपूर्वमा

गेवशिष्यश्चोत्तरेतया ३८ सोमणात्पश्चिमभागेजन्मस्थानेतृतत्स्थते यत्रुपेवराताद्धेस्थानेवैसोमणस्थलात् ३९ विघ्नेश
सहस्त्राद्युन्मत्तोद्युधनुःशतं मध्येतुराजभवनंब्रह्मणानिर्मितंस्थले ४० जन्मस्थानमिदंप्रोक्तंमोक्षादिफलदायकं यद्द
नुमनुष्यस्यगर्भवासस्योनवेत् ४१ विनादानेनतपसाविनातीर्थैर्विनामखैः नवमीदिवसेप्राप्तेव्रतधारीक्षमानवः ४० स्नानदा
नप्रभावेणमुच्यतेजन्मबंधनात् कपिलागोसहस्रेचयोददातिदिनेदिने ४१ तत्फलंसमवाप्नोतिजन्मभस्मेःप्रदर्शनात् जन्मोतरस
हस्रेषुयत्पापंसमुपार्जितं ४२ तत्सर्वंनाशमायातिजन्मभस्मेःप्रदर्शनात् मातापित्रोर्गुरूणांचभक्तिमुद्वहतोनरः तत्फलंस
मवाप्नोतिजन्मभस्मेःप्रदर्शनात् गजसेवापरोयश्चतीर्थसेवारतोमनो ४३ सत्यव्रतपरोवत्सात्रमाणांक्रियत्फलं तत्फलंसम
वाप्नोतिजन्मभस्मेःप्रदर्शनात् ४५ एजसूयसहस्राणिप्रतिवर्षाग्निहोत्रतः तत्फलंसमवाप्नोतिजन्मभस्मेःप्रदर्शनात् ४६ पार्व
त्युवाच भगवन्योगिनांश्रेष्ठनवम्यास्त्येफलंवद व्रतस्यकरणेतत्रकोविधिरपिकार्यते पापानोप्रलयेकस्यचकारनवमीव्र
ते ४७ शंकरउवाच ततोहंकथयिष्यामिष्टोसिचयतस्त्वया यस्पोहिजन्मनाशस्यपूर्णस्यपरमात्मनः ४८ चैत्रेमासिसितेप
क्षेनवम्योपुनर्वसौ ततोमध्यान्हसमयेकौशल्यासुषुवेसुतं ४९ तेतोदेवाःसगंधर्वाःसिद्धास्त्वारणगुह्यकाः दिव्यतूर्यारवाद्यै
तमुदितास्तत्रतत्रह ५० चिंतामणिर्मणीनांचद्यक्षाणांकल्पवृक्षवत् व्रतानामपिसर्वेषांतथैवनवमीव्रते ५१ येकुर्वंतिव्रतेदेवि

यज्ञको
टिप्पणी
क्षिका २

नवमींशुक्लदायिनीं महोत्सवंतयापूजांतेपियांतिपरांगतिं ५२ देवानांकार्यसिद्ध्यैसायूनोरक्षणायच वधार्थंदैत्यधानानांनवतीर्णः
स्वयंहरिः ५३ चैत्रेमासिनवम्यांतुजातोरामःस्वयंहरिः पुनर्वसुयुक्तासातिथिःसर्वकामदा ५४ श्रीरामनवमीप्रोक्ताकोटिस
र्यशताधिका चैत्रशुक्लातुनवमीपुनर्वसुयुतायदि ५५ तस्मिन्दिनेमहापुण्येरामंसंदृश्यभक्तितः यत्किंचिद्क्रियतेकर्मतत्सर्वंक्षय
कारकं ५६ उपोषणंजागरणंरामंसंदृश्यतत्फलं तस्मिन्दिनेतुकर्तव्यंव्रतंप्राप्तिमभीप्सुभिः ५८ रामस्यपरमंव्रतंतद्दिनेरामतोषकं
उपोषणंनागरणंतस्मात्कुर्याद्विशेषतः ५९ यस्तुरामनवम्यांतुभुंक्तेमोहाद्विमूढधीः कुंभीपाकेषुपच्यंतेनरास्तंनात्रसंशयः ६० य
स्तुरामनवम्यांवैनियतस्तर्पयेत्पितॄन् तेसर्वेतत्क्षणादेवयांतिविष्णोःपरंपदं ६१ यस्तुरामनवम्यांतुदद्याद्धेनुंसवत्सतः यत्किंचिद
पितत्सर्वंमहादानसमंभवेत् ६२ धन्योलोकेव्रतपरोरामनामपरायणः तिथिर्यैम्याचनवमीयस्याजातोहरिः स्वयं ६३ येनवमीव्र
तपरामहोत्सवरतास्त्वये गतिंभागवतींयांतिचाक्षयांसुरसेवितां ६५ यस्तुरामनवम्यांतुकुर्यात्रामव्रतंनरः यदि तत्प्राप्तवरानाद्यिफलंप्रा
प्नोतिमानवः ६५ सूर्यग्रहेकुरुक्षेत्रेमहादानैःकृतैर्हितैः तत्फलंसमवाप्नोतिश्रीरामनवमीव्रतात् ६६ कुर्यात्रामनवम्यांयउपवासमतंद्विजः
मातुर्गर्भंनवाप्नोतिनैवरोगंभवेत्सदा ६७ नवमीचाष्टमीयुक्तावर्ज्याविष्णुपराणयोः उपोषणंनवम्यांदशम्यांनपराणं २८ इतिश्रीस्कंदपु
राणेऽयोध्यामाहात्म्यकरतेयोदशमोध्यायः शंकरउवाच जन्मस्थानेनरःप्राप्यकुर्यात्रामस्यपूजनं सोवर्णंराजतंवापिकारयेद्रामनेत्रं १ मा

घोरेषु
पच्यंतेप
नात्रसंश
यः५

नुरंकरम्यरामसिंहनीलमणिप्रभं कोनत्सांगविशालाक्षंदिव्यकुण्डलमण्डितं २ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कंमुक्ताहारोपशोभितं
भानुकोटिप्रतीकाशकिरीटेनविराजितं रत्नकेयूरवलयरत्नकुंडलसंयुतं रत्नकांचनमंजीरकटि
सूत्रैरलंकृतं सुखासनेविल्वपीठेवास्थापयेच्छुभेदिने ५ वस्त्रद्वयसमायुक्तंदिव्यरत्नविभूषितं सुवर्णकलसमाधृत्यदेवंसंपूजयेत्ततः
मात् ६ प्रणवंपूर्वमुच्चार्यनमःशब्दंततोवदेत् भगवत्पदमाभाष्यवासुदेवापदंततः ७ इतिमंत्रेणतन्मध्येकुर्यात्पुष्पांजलित्रयं
वेसंपूजयेत्पीठदेवमाद्यंपूजयेत् ८ अर्घादीन्धूपदीपांतानुपचारान्विधापच ततोनुज्ञांयदेवेशपरिवारंचपूजयेत् ९ पूर्व
मंडलकोणेषुहृदयादीनिषट्क्रमात् सप्तमंत्रेणकर्तव्याउपचारास्त्वषोडश १० इंद्रादिलोकपालांश्चवज्रादीन्सुनीनपि
सवीरकपालमंत्रेणपूजयेदृद्धिसंयुतः ११ अशोककुसुमैर्युक्तमर्घंदेवायदापयेत् दशानवधार्यायधर्मसंस्थापनायच
१२ दानवानांविनाशायदेवानांनिधनायच परित्राणायसाधूनांजातोऽसःस्वयंहरिः १३ गृहाणार्घंमयादत्तंमातर्मिःसकलेश्व
नच प्रतिपालंविशेषेणचार्घंयेद्वुनंदनं १४ पुराणैःस्तोत्रपाठैश्चवेदपारायणेनच नृत्यैर्गीतैस्तवाद्यैश्चरात्रिशेषंव्यपोहयेत् १
५ प्रातःस्नात्वाचसंविग्नोजप्त्वासंध्यामुपाचरेत् षडक्षरेणमंत्रेणदेवेशंमनसास्मरेत् १६ एवंदेवंप्रणम्यापपूर्ववत्पूजयेत्सुधी
नवम्योपूजनेनृभ्यंश्रीरमेंधुपाहृते ११ माहात्म्यंकथयिष्यामिसंक्षिप्तंशासनंमम मठंकारयेद्देशेचक्रभृत्पेवपार्थिवः १८ एक

चक्र
षट्कोणंकोणखंड स्प१

DR BHAU DAJI

तंतैलकारोद्वितीयस्तुनाम्नाकुरीतेस्मृतः १९ तृतीयश्चनटोनाम्नाकुंठकोसमुदाहृतः चतुर्थो
धीवरोदुष्टोनाम्नालोकेचजंतुहा २० पंचमःकुंभकारस्तुधर्महीतिप्रणामगात् पंचग्रामेतुपंचानांमेकस्यास्थितिरन्वभत् २१ तै
लकारस्यगोदोषोवभूवतेऽपीडने इतिदोषस्वरैर्ज्ञात्वाग्रामाद्बहिः कृतः २२ तंतुकारस्तुभार्यामनुजस्यैवसंगतः नटस्य
पत्निकान्सर्वान्सदाकुंठतिकानने २३ धनुर्बाणधरःपापीतंतुकारंगृहेस्थितः नष्टपतिंसोगृहीत्वाचयथेष्टंस्वातनकारयत् २४
धीवरःकुंभकारस्यसदाचौर्यपरायणौ एनसोकैर्गृहीतौचकदाचिच्चौर्यकर्मणि २५ बध्वानीतौनृपस्याग्रेपापिनौपरतापिनौ विस्मय
मेतिराजार्यदेहभंगनयाकृतं २६ एषुएतांपरोधर्मस्तेरणंमारणंतथा एतानिनोनुमतंनैवतस्माद्राजविनोदितौ २७ देहभेदनयोदं
डःकर्तव्योविदुषानहि वपनंदक्षिणाग्रामान्निर्देशान्निर्यापनंतथा २८ एवंहिसर्वदुष्टानांवधोनान्योस्तिदेहिकः तैलकारस्तुतुकारो
नटःस्वकुंभकारकः २९ धीवरोपिमहापापीपंचानांमेलनेवने वस्त्रवपापिनोदेयाद्धिस्नानांपूरतापिनां ३० ग्राममागत्यपंचैतेवर्षे
तानित्यशः मुषित्वाद्रव्यमुच्चपलायंतिचनेपुनः ३१ ग्रामांतरंपुनर्गत्वातत्रचौर्यंनचक्रिरे तस्मिन्देशेवयेग्रामाकुंठितास्त्वपापि
निः ३२ मुषित्वावस्त्रंद्रव्यंवेरणानांजपरायणाः मद्यपानरताश्चैवमांसाहारेणजीविनः ३३ गोविप्रसुरसाधूनांसदानिंदापरायणाः
एवंतेपापिनोग्रामस्तद्देशान्निष्कृताः ३४ एतानिष्कृतासर्वेदुःखितास्तेतदाभवन् देशाद्देशांगत्वानपुनःशर्मनेमिरे ३५ किंकुर्मोच

ङ्गन्द्रामोजस्पेतस्यमुहुर्मुहुः भ्रमंतस्यतेसर्वेनानादेशेवपामणः ३९ वकुरेनोस्तितेसर्वेलोकेनानाविधानिव पापेनदुःखिताःसर्वेमुहुः
ग्लानिंक्लेमिरे ३७ मधुमासेमहापुण्यनवम्यांरामजन्मनि स्नानोद्यतजनाःसर्वेवेदप्रस्थात्वलेमिरे ३८ तेषांसंगस्तुतेषांवैचौरणा
मभिलुंपतां स्वंविचार्यतेचौराःकरिष्यामोत्रचौरतां ३९ एष्यास्वपथिकैःपेचसात्मानंतुवंतनः. चौरउचुः वयंवैयात्रिताःसर्वेस्व को
तारवासिनः ४० तीर्थयात्रांकरिष्यामोभवतांसंगमेवयं तेषामितीरितेवाक्यंकिंचिन्नोवुस्यतेजनाः ४१ अयोध्यांवागतास्तेतुनराः
सुकृतिनःप्रियेः चौर्यस्यावसरस्तेषुनाभवत्पापकर्मणां ४२ उपलभ्यत्वयोध्यापापपूर्वैर्नरैसमायपुः अयोध्यायांतुपेविद्धामूर्तिमंतंतु
तेसदा ४३ कामक्रोधस्तथालोभस्तुदंभस्तेषुचमत्सरः निद्रातंद्रीतथाअस्पैपेशून्यमितितेदश ४४ दृष्ट्वेदंदंभमित्वातुमूर्तिमंतोविदुद्रुवुः
वाध्यमानोस्वतान्दृष्ट्वादयापुक्रोवुवीन्मुनिः ४५ अत्रिर्तोनाममेधावीनिषिषेधाथचागतान् भविष्यतिमहापुण्यंपुण्यांकेपापतारणे
४६ इतिश्रुत्वामुनेर्वाक्यंनोविद्धंतेचदुद्रुवे तस्मिन्नवसतेचौरास्त्रिर्तेवाक्यमब्रुवन् ४७ चौरउचुः भगवन्केनविधिनास्तेयेस्यामंरेथ
नेरताः सेवायंहिविधिनोब्रूह्यन्नुग्रंविप्रनमोनमः ४८ अत्रिर्तउवाच सभाग्यास्थभवंतोहियेषांमागमनेत्विह एतेविद्धाअयोध्यायां
वाधंतेहिनराधमान् ४९ मयानिवारितास्सर्वेत्यक्तापुण्यान्सुनर्गताः विधिपूर्वमयोध्यायांयात्रांकुरुतसत्तमाः ५० तीर्थयात्राप्रभावेणपा
पराशिर्विनरपति चौरउचुः केनवैविधिनाव्रूह्यन्तीर्थयात्रांवरेमहि ५१ येनपापावयंसर्वेव्रजिष्यामोमणवतीं अत्रिर्तउवाच यस्यहस्तोद

पादौयमनस्त्वेवसुसेयतं ५२ विघातपस्वकोनैवसतीर्थफलमश्नुते पापेनकुरुतेयस्तुयाग्मनोभ्यांक्रियेंद्रियः ५३ यथाश्रुत्वावसे
नसतीर्थफलमश्नुते स्वर्गद्वारंसमासाद्यवपनंकारयेद्धुवं ५४ स्नात्वाव्रजेत्तुरामस्यजन्मस्थानंविशेषतः गोहत्याव्रह्महत्याचगुरु
स्त्रीगमनंतथा ५५ तेषांनैवास्तथाप्यन्येनिष्कृतिर्जायतेक्षणात् मधुमासेसितेपक्षेनवम्यांरामजन्मनि ५६ समागतानरःसर्वे
देवगंधर्वकिन्नराः जन्मस्थानेहिपश्यंतिस्नात्वाथीसरयूजले ५७ सवस्मिंक्षिपतोयात्रापापानिर्नाशहेतवे॥अग्रेगच्छंतुपश्यंतु
द्याश्चर्यंपरमाद्भुतं ५८ शंकरउवाच इत्युक्तोतदयेयोग्यंशितोनाम्नामहामुनिः नगरंविविशुस्तेचपेचचौरास्तहर्षिताः ५९ इति
श्रीअयोध्याखंडेऽत्रीशंकरसंवादेषष्ठोध्यायः॥ शंकरउवाच अयोध्यावतदामूर्तिर्दृष्टोवाग्रतस्तुतैः शुक्लांवरधरादेवीसंस्तोभिःपरि
वारिता १ दिव्यमालांवसानांवैविभ्रतीसुमनोहरा शंखचक्रधरादेवीदिव्यचंदनभूषिता २ रामप्रियापुरीवाद्याविबुधैःसेविताबला प
शिष्टवामदेवाद्यैर्मुनिभिर्देवपूजिता ३ ईदृशीविस्मयाद्व्याप्तैरस्वनगन्नंतिनि पापापैःपुरीदृष्ट्वातथानारैस्त्रयात्रिभिः ४ अत्रित
स्मनेःसंगमतीतस्यवरेणाच अयोध्यादर्शनेचकृत्वैभिरेपरमांमुदं ५ पापैर्नयोध्यतेयस्मात्तेनायोध्येतिकथ्यते यायार्ध्यतस्यसद्
स्वरूपंवक्ष्यामिपार्वति ६ दृष्ट्वापापानिचौरणांगदामुद्गरपाणयः इंद्रावपश्यतांतेषांचौरणांसंमुखेतदा ७ मयंतुसेभिरेचौरअ
स्माकिंनुहनिष्यति चौरदेहाहिनिःसृत्यपापानांपापविग्रहाः ८ नीलवस्त्रांकलास्याःतथावैनिम्ननाभिकाः स्थौल्यमग्नस्तनंवीक्ष्यत

चारक्लिष्टशरीराः ९ हस्तेनरहिताःकेचित्पादैःकेचिन्नकुत्राःकाणास्तथापरे १० भयंकरास्तथाचान्येकुष्ठिनः
यतयापरे नानावेषधरास्त्वन्येपापानांपापचिह्नाः ११ उद्यतायुधदंडाःसमुद्यंगताः प्रयोध्यांपिमहावीर्यायधरान्नीतयागुणा
१२ ताडिताःसत्यासर्वेगदयाभीमवेगया पलायनपराःसर्वेपुरस्तस्थानतस्थिरे १३ तस्मुर्विहस्यसत्यायाःसमेत्यास्त्यक्षके उ
दंतोभैरवेनादयेनलोकाविस्मिस्मिरे १४ पुर्यानाकारितास्त्रीणाःस्वर्गद्वारसमायुः यस्मिन्दिनेगतास्त्रीणानवमीनभुमासिकी १५
स्नात्वानुसरयूंजन्मस्थानंतुतेगताः व्रतिनोएमवंद्रस्यजन्मभूमेःप्रदर्शनात् १६ पापमुक्तास्तदासर्वेबभूवुश्चपापिनः तस्मि
न्कालेतुचाहूतश्चित्रगुप्तोयमेनवै. १७ कर्णिप्रोवाचगुप्तेचचीर्णंसुखहेतवे यमउवाच क्षम्यतामपराधस्तुयन्मयाप्रोच्यतेधुना
१८ क्रियतांभवताचाद्यचीर्णंपापमार्जनं लेखनंपापपंक्तेस्तुसत्यायत्प्रमार्जितं १९ श्रीक्षीरद्यापुरीसत्यातस्यानाहात्म्यमीरणं
पापमुक्तालुसर्वेपंचचीर्णस्तथापरे २० मुक्तस्त्वसुर्यकिंचिरयोध्यांसमुपासते शंकरउवाच कृतोतस्यवयंमुक्त्वामलिनस्यबभूवरु
२१ गतःपरिश्रमोस्माकंबहुकालकृतोलिपो चित्रगुप्तउवाच स्वेभवनुभोकालंलेखाडपरतावयं २२ जन्मभूमेस्तुमाहात्म्यं
नियोतिवै पापिनेस्तुगमिष्यंतिसाकेतंमजन्मनि २३ गतपापामविष्यंतिकल्पिकालेतुपामराः स्वर्विद्याव्यंतस्यांश्रिवर्णवदनः
चसः २४ समाजीत्यपिंशीवृंचीर्णंपापसंभवं शंकरउवाच यमेनप्रेषितादूताःपर्यटंतिसदास्तितौ २५ पुर्याःपरिसरेतुददृशुः

पापविग्रहान् यमदूताऊचुः केयूयंपिप्पलेघस्मिन्दुःखशोकपराणाः २६ किंकर्तुमाश्रितायूयंपिप्पलेकृतवासिनः पापविग्रह
ऊचुः मउकोतारउत्पन्नाःपापिभिःप्रतिपालिताः॥ २७। मातरंपितरंत्यक्त्वाममकीदोवेदसंभवा। अस्मासुप्रीतियुक्तैर्वयंसंप्रतिपा
लिताः। २८। तेवयंपापिसंगेनसाकेतंप्रतिवागताः ताडितास्त्ववयंसर्वेउर्पातुविमत्सरत्यया। २९। देहंत्यक्त्वातुतेसर्वेदुःखितः
चवसेमहि नवमीचैत्रमासस्यशुक्लाचाद्यप्रवर्त्तते. ३० तस्याव्रतप्रभावेणसरयूस्नानतःपुनः दर्शनाज्जन्मदेवस्यजन्मभूमेर्किलो
कनात् ३१ नाम्नासंतानकंलोकंविमानेस्तप्रतेगताः, तेषांवियोगदुःखेनमित्राणांगमनेनच ३२ यैर्वयंपालितास्तित्रैर्धर्मसक्ता
महात्मभिः परित्यक्ताचतेस्मान्वैलोकंसंतानकंगताः ३३ मित्रसंगवियोगेनदुःखितास्त्वत्रसंस्थिताः शंकरउवाच मनोवैकुं
ठमाप्तोहूतानोसंशयस्तव ३४ प्रबुवन्वचनंक्रूरंपापरूपंभिसांत्वयन् यमदूताऊचुः सहायंतुकरिष्यामोयुष्माकंमित्रमेवाने ३५ का
र्यंविघातेस्माकंहताचाज्ञायमस्यवै इदंश्रीविमलाक्षेत्रंपापिनांचगतिप्रदा ३६ भवद्भिःस्थेयतोवात्रयावद्भूतोयमंप्रति शं
कंडउवाच इत्थंसंयमनीजग्मुर्यमदूतास्त्वरान्विताः ३७ यमंनिवेदयामासुःपापानांदुःखमेवच यमउवाच विमलायास्त्वमा
त्म्यंनवम्यास्त्वमधोक्षजा ३८ नशक्तोतेतयादूतादेवस्यचक्रपाणिनः जन्मभूमेस्तुमाहात्म्यंवक्तुंशक्तोनपद्मजः ३९ पापकोटि
समायुक्तंक्षेत्रंनवमिकंतिथौ पापकोटिंनरंत्यक्त्वाजन्मभूमेःप्रदर्शनात् ४० प्राप्नोतिपरमंलोकंयत्रगत्वाँशोचति प्रसन्नायस्यस

त्वाचेत्तस्यकेकुतेयमः ४१ भवतोदुष्टबुद्धिस्तुजातावैधिमलांप्रति स्नानेनार्घवयेतस्यागमिष्यामोघमाचिरं ४२ शंकरउवाच ।
एतत्कायमणोपिभक्तप्रेतगणैर्वृतः आउद्यमहिषंवेगात्सतांप्रतिजगामह ४३ साकेतनिकटेदृष्ट्वाविश्वकर्मीद्यशिष्यिणट् यम
एजेनसंपृष्टःकृतस्तेगम्यतेधुना ४४ नवमीवियतेयाघतीत्यस्माकुत्रयास्यसि विश्वकर्मीवाच आगम्यतेतुसाकेतात्स्नात्वा
श्रीसरयूजले ४५ दर्शनेजन्मभूमेस्तुदेवैःसार्द्धकृतंमया वृत्तमेतत्रयाप्तोगमिष्यतेत्वंधुवं ४६ तत्रगत्वाचवेश्मानिक
रिष्येयात्रिणामपि नवमीव्रतिनोतत्रसरयूस्नायिनोपुनः ४७ जगामयातिवेगेनयमंविघ्नाद्यकारणं। निराम्यतन्मुखोक्तीतंय
मश्चत्याविस्मिरे ४८ जगामयमराजोपिसाकेतनगरोद्भवं माहात्म्यंश्रावयन्भत्यान्तमसोतुददर्शह ४९ महिषंवर
रित्यज्यननामविष्टतोनलिः श्रादौप्रणवमुच्चार्यविमलायैतुमध्यतः ५० नमस्तोतेचसंयोज्यमंत्रोयेसमुदाहृतः सोन्वधाव
द्भवेगेनयत्रपुर्णमखेस्थिते गोप्रतारंशिरस्तस्यासतःपूर्वंतुकंठके तटेस्थित्वासरय्वासुसत्पायाश्चस्तुतिमुक्तः स्रवंतीसर
यावाएषाप्रेत्वनादगभीरया ५२ इतिश्रीमयोध्याखंडे गौरीशंकरसंवादेनवमीव्रतेयमराजउवाच। अयोध्यायैनमस्तेतु
मयूर्यैनमोनमः श्रीघायैचनमस्तुभ्यंसत्यायैतुनमोनमः १ सरय्वावेष्टितायैचनमोमंजुलतेसदा ब्रह्मादिवंदितेमातर्मु
निभिःपर्युपासिते २ एवमभ्रूप्रियेदेविसर्वदातेनमोनमः येघायेतिमहात्मानोमनसात्वांहिपूजिते ३ तेषांनरेतिपापानि

घ्नानन्मोपार्जितानिच अकारेवासुदेवःस्याज्जकारस्तुप्रजापतिः ४ उकारेउद्रूपस्तुतान्न्यायंतिमुनीश्वराः सर्यवेशोस्वा
नोतुणोपरमर्षिणां ५ तेषांसामान्यधात्रीत्वंतथासुकृतिनामपि महिमानंननानेतितवदेविमुनीश्वराः ६ कथंतुस्तूयते
दूतैर्मंदैर्बुद्धिविवर्जितैः नमस्तेसरदेविसदादेविनमोनमः ७ नमोयोयेनमोयेपापंनस्त्वमपाकुरु शंकरउवाच स्तुत्वै
वंविरराजसूर्यपुत्रोमहामनाः ८ अथोशशंसयामासतनुस्तोत्रस्यप्रीतये यंदितापमराजेनसत्याप्राहयमंत्विदं ९ सत्यो
वाच वरंवृहिमहाबुद्धेप्रीताहंतेनसंशयः यदर्थंत्वागतोसित्वंतन्ममाग्रेचकथ्यतां १० यमराजउवाच। प्रसन्नामेमनमात
स्त्वेद्दिस्थानमकंटकं चौरेभ्यस्तुगतायेवैपापरूपास्त्वपिप्यले ११ तेषांमोक्षविधानेचकथ्यतांदेविमेपुरः ममदूतापाश
लुप्तम्यतोहरिपूजिते १२ अयोध्योवाच यमस्थलेतिविख्यातेस्थानंतेसरयूतटे। उर्जमासिसितेपक्षेद्वितीयायांतुयेनर
१३ स्नास्यंतिपेनरास्तेषांतवभयंनहि पापानितिष्ठंतिपापानिचोरणांचापिपिप्पले १४ विस्तरेयांतुमोदेवमनवा
क्यात्तवापिच ममेदमव्यंकथलुत्वयामह्यातुयत्कृते १५ यःपठेत्प्रातरुत्थायपापंतस्यप्रणश्यति प्राप्नोतिसकलान्कामां
न्मयादत्तान्नरःसदा १६ शंकरउवाच विश्राम्यवचनंयमायोतर्दधेस्वयं. तेनस्थितिस्तदाचक्रेयाशिष्याःपुलिनेशुभे
१७ चित्रगुप्तस्तेदूतास्त्यजिताःस्थानवन्मुहुः विग्रहासुगतानाशेपापानोचसणात्तदा १८ भ्रातापितृनायालुस्थानेकू

त्यापुरेगतः माहात्म्येविमलायाःशृणुतेभ्यःश्रावयन्मुहुः १९ माहात्म्यमीदृशंतुभ्यंमयातेबहुवर्णितं जन्मभूमेरयोध्यायानवम्याःस्त्रीव
पार्वति २० यदृच्छयाप्यभिस्पृश्यस्नपिपरिकीर्त्तयेत् मुक्त्वाचविमलान्भोगानेतेचातिगतिंलभेत् २१ अगस्त्येनपुराप्रोक्तंसुतीक्ष्णा
यचपार्वति अहंश्रुत्वासुतीक्ष्णाच्छ्रवणमस्यातुतेवुदे २२ नराद्यायप्रवक्ष्यामिनातपस्कायपापिने निंदकायगुरूणांनवेदानांनिंदका
यन २३ निंदकोयेवपुण्यानांनतेषांकथयेत्क्वचित् दूयाच्छ्रुत्वातेवैभक्तिंश्रेच्छ्रद्दधीषितां २४ विष्णुभक्तायप्रेमाणवैस्वयंवू
यादिचक्षणः पठनेश्रवणेचास्यापापपर्वतदारणे २५ पार्वत्युवाच महानसस्यवैदेहामाहात्म्यंवदमेप्रभो यच्छ्रुत्वादेवदेव
शप्रसीदतिमनोमम २६ शंकरउवाच श्रृणुदेविप्रवक्ष्यामिकथांपातकनाशनीं सीतायाःपाकसदनेसैवाएतिविराजते २७
तत्पदर्शनमात्रेणकरस्थाःसर्वसिद्धयः तस्मात्सर्वोद्यमादेवियात्रास्यात्सर्वकालिकी २८ पाकस्थानस्यमाहात्म्यंयःश्रोष्यति
नरोत्तमः श्रीजन्मसंचितात्पापान्मुक्तोभवतितत्क्षणात् २९ पाकस्थानस्यमाहात्म्यंयथावत्स्येनिरूपितं सकलंचास्यमाहात्म्यं
सम्यक्कोवेत्तुसुंदरि ३० प्रत्यहंपरमोगेहेत्वन्नपूर्णाविराजते अत्रस्तत्रयथात्यागाज्जामदग्न्योविमुक्तवान् ३१ स्नानाज्ज्ञानत
तंपापंतत्क्षणादेवनश्यति अत्रस्तवयात्यागाद्रुद्रदेवोविमुक्तवान् ३२ देवैरिकिंबहूक्तेनयेयसोस्थानमेपरं जन्मस्थानाद्
क्षयकोणेपाकस्थानंतुकल्पते ३३ जन्मस्थानादुत्तरेतुवर्त्ततेभवनंरम्यं धनुर्विंशत्प्रमाणंचस्थानंवैलोकपावनं ३४ देवेन्द्रा

भवनेदिव्यंयत्रप्रातोरघूद्वहः।भरतोनामधर्मात्मागउदेवार्चनेरतः। ३५ तस्माद्दक्षिणदिग्भागेवर्त्ततेपरमंमहत् सुमित्राभ
वनेरम्येधनुस्त्रिंशच्चभामिनि ३६ यत्रप्रातौमहात्मानौतयाशत्रुघ्नरत्नभौ स्थानानांदर्शनाद्देविमुच्यतेव्याधिवेधना
त् ३७ जन्मस्थानात्पुरोदेविचाग्निकोणेविराजते सीताकूपइतिख्यातोस्नानकूपइतिश्रुतः ३८ जलपानेकृतेयेनत
स्यकूपस्यपार्वति सःस्नानवान्भवेल्लोकेविबुधानांगउर्यथा ३९ वशिष्ठवामदेवाभ्यांजलपानेकृतेशुभे महत्स्नानवलंप्राप्य
तल्लोकेप्रकाशितं ४० देवधर्महरिस्थानाद्दक्षिणेदिग्भवेस्थितं नाम्नालोकेनुविख्यातंतीर्थंसुग्रीवकुंडकं ४१ सुग्रीव
कुंडात्पश्चिमेसुंदरंचमनोहरं कुंडंविभीषणस्यापिसर्वकामफलप्रदं ४२ तयोर्मध्यानुकर्त्तव्यानरैश्चस्नानमन्वितैः। यैर्नरैश्चकृत
वस्नानंतयोर्मध्यानुवार्विकी ४३ हनुमत्कुंडा [illegible]स्त्रीस्त्रनिउत्तमाः यत्रचक्रेस्वर्णवृष्टिंकुबेरोरत्नाढ्यात् ४४ इ
तिश्रीमद्योध्यायांदेवीसंहितायांदर्शनोध्यायः पार्वत्युवाच भगवन्भूतिदत्तेनस्वर्णवृष्टिरलंकृते कुबेरस्यकथंभीति
रुत्पन्नारघुभूपतेः १ एतत्सर्वंसमाचक्ष्वविस्तरान्ममशंकर श्रुत्वाद्भुतानिस्थानिनतृप्तिमनोमम २ शंकरउवाच शृणुदे
विप्रवक्ष्यामिवनेरुत्पत्तिमुत्तमां यस्याःश्रवणमात्रेणजायतेविस्मयोमहान् ३ आसीत्पुरेऽपतिरिक्ष्याकुकुलनंदनः रघुर्म
हाबलोदारोधर्मपालितमूतलः ४ प्रतापतापितारातिवर्गोविख्यातसद्गुणः प्रजापालनमात्रेम्यकृतनीतिमतासदा ५ यशःप

देनसंवीतादिशोदृशतपत्त्विशा सबलैपौरुविभवैसाधनैर्विजयेक्रमात् ६ नानादेशान्समाक्रम्य चतुरंगबलान्वितः भूपतीन्वशमानीयवसुजग्राहदंडतः ७ उत्कृष्टान्पतीन्वीरोदंडयित्वावलाधिकान् रत्नानिविविधान्यासुजग्राहातिबलस्तदा ८ सविजित्यदिशःसर्वागृहीत्वारत्नसंचये अयोध्यामागतोराजाराजधानींवतोशुभां ९ तत्रागत्यचकाकुत्स्थोयज्ञायोसुकमानसः चकारनिर्मलांबुद्धिंनिजवंशोचितक्रियः १० वशिष्ठमुनिमाज्ञाप्यवामदेवंचकश्यपं जाबालिंचभरद्वाजंगालवंगौतमंतथा ११ अन्यानपिमुनिवरान्नानातीर्थसमाश्रितान् समानयद्वशिष्ठेनद्विजवर्येणभूपतिः १२ दत्त्वास्थितांस्तथा न्सर्वान्प्रदीप्तानिवपावकान् तानागतान्विदित्वाऽरघुःपरपुरंजयः १३ निश्चक्रामयथान्यायंस्वयमेवमहायशाः तानिनीतंस्तथान्काकुत्स्थोद्विजसत्तमान् १४ उवाचयज्ञमेपुण्यंतद्वचनंयज्ञसिद्धये रघुरुवाच मुनयःसर्वएतेयंएणतमस्तकः १५ यज्ञंविधातुमिच्छामितत्रनोदातुमर्हथ सांप्रतंममकोयज्ञोपुण्यःस्यान्मुनिसत्तमाः १६ एतद्विधायतत्त्वेनब्रूयंपेमुनीश्वराः॥ मुनयऊचुः॥ एजन्विश्वजिदाख्यातोयज्ञस्त्वेयज्ञसत्तमः १७ सांप्रतंकुरुतंयज्ञंमाचिरंवेद्यपारगाः शंकरउवाच रघुस्तथेतिसंविश्वजिज्जयसंचयः १८ नानासंभारमतुलंकृतसर्वस्वदक्षिणं। नानाविधानिदानानिदत्तानि मनिनुष्टये १९ सर्वस्वमेवप्रददौद्विजेभ्योवहुमानतः। द्विजेषुतेषुपातेषुपूजितेषुस्वकान्नतान्।२० वंधुवर्गविविक्तेषुमुनि

षुप्रगतेषुच। तेनयज्ञेनविधिवद्विहितेननरेश्वरः २१ विश्वामित्रमुनेरंतेवसिष्ठोकौत्सऋतिस्मृतः दक्षिणार्थंगुरोर्धीमान्याचि तेतंनरेश्वरं २२ चतुर्दशसुवर्णानांकोटिमाहरसत्वरं मद्दक्षिणोतिगुरुणानिर्वेधाऽकल्पनउषा २३ सागतःसमुनिःकौत्सः ततोयाचितुमादरात् रघुंभूपात्तत्सकंदत्तसर्वस्वदक्षिणं. २४। तमागतमनिशेश्वररघुरादरतस्तदा उत्थायपूजयामास विधिवत्सपरंतपः २५ सपर्यपार्घादिकयामत्याग्रविहितक्रियः पूजासंभारमालोक्यताऽऽसमुनीश्वरः २६ विस्मितोमू न्निराजनेदोदक्षिणाशोपरित्यजन् उवाचमधुरंवाक्यंयाक्यज्ञानविशारदः २७ कौत्सऊवाच एजन्भूदपतेस्तुगच्छाम्य न्यत्रसांप्रतं सर्वंयोरराणायेवदत्तसर्वस्वदक्षिणं २८ त्वंनयाचेधनंभावादतोन्यत्रव्रजाम्यहं शंकरउवाच इत्युक्तेनम निनारघुःपरपुरंजयः २९ क्षणंध्यात्वाब्रवीदेनंविनयाद्विहितोजलिः। रघुरुवाच भगवन्मेमहेद्दिनमेकंक्षुचिव्रत यावद्गतिष्येभगवद्दक्षोर्थंमहमुद्यतः शंकरउवाच इत्युक्तोपरमोदारंवोमुनिमुदारधीः ३१ प्रतस्थेस्थरथोस्तत्रकुवेर विजिगीषया तमायांतंकुवेरोपविज्ञायाप्रजनोदितैः ३२ तत्प्रसन्नमनास्तत्रेऽश्मवर्षैःस्वर्णस्यचासृजो स्वर्णवृष्टिरभू त्रसास्वर्णैरवनिउत्तमा ३३ तेमुनिरक्षीयामासस्वनिजननिवेदितो तस्मैसमर्पयामासाररघुःस्वनिमुत्तमो ३४ मुनीद्रो पिगृहीत्वातुततोगर्वंयोमादगत् एतेनिवेदयामासंवंमन्यमुणाधिकं ३५ वरानयदरौनृपः कौत्सोमतिमतांवरः कौत्सऊ

च राजसभत्वपुत्रत्वंनिजवंशसमन्वितं ३९ इत्येवंशीलनिर्दिष्टमनोभीष्टफलप्रदं भूयादत्रपरंतीर्थंसर्वपापहरंसदा ४०
अत्रस्नानेनदानेनरणांलक्ष्मीःप्रजायते वैशाखेशुक्लहादश्यांयात्रासांवत्सरीभवेत् ४१ नानाभीष्टफलप्राप्तिर्भूयान्मद्वचनान्न
णां आश्विनेशुक्लपक्षेवदशम्यांस्नानमाचरेत् ४२ एतस्मैनिजकार्यार्थीगुरोरप्रमप्रसूदकः राजायरूतकृत्योहिरोषसंग्रह
तत्परे ४३ हृजेम्योविधिवद्दत्वापालयामासतत्प्रजाः एवंस्नानेश्विनेजातिमाहात्म्यंचमुनेर्वरात् ४४ पार्वत्युवाच भगवन्भू
हितत्वेनकर्मनिर्वर्यतोमुनिः विश्वामित्रोनिजंशिष्यंकौत्संप्रोवेनतादृशं ४५ दुःप्राप्यमर्थंयत्नेनसंतुष्टंतोषितोमया एतत्सर्व
समाचक्ष्वयथास्मिन्प्रीयतेकृपा ४६ शंकरउवाच शृणुदेविकथामेतांसावधानेमनःकुरु विश्वामित्रोमुनिश्रेष्ठोदिव्यविज्ञान
लोचनः ४७ निजाश्रमेतपोत्पत्तेचकारप्रयतव्रती एकदातत्तपोदग्धुंदुर्वासामुनिरागतः ४८ आगत्यचक्षुधाक्रांतश्चक्रेभैक्षं
चसद्विजः भोजनेदीयतांमह्यंक्षुधापीडितचेतसे ४९ पायसेसुधिसोसंतर्पणीघृतसुत्सोत्थेद्विज इतिश्रुत्वावचस्तस्यविश्वामि
त्रप्रयत्नतः ॥५८॥ स्थाल्योपायसमादायतंसमभ्युत्थितःस्वयं तपादोत्थितंदृष्ट्वादुर्वासंविलोकयन् ५१ उवाचमधुरंवाक्यं
मुनिर्ज्वलनसन्निभः दुर्वासाउवाच स्नानंसहस्वविप्रेंद्रस्नानार्थंव्रजाम्यहं ५० स्नानंसिद्धंस्नानंसिद्धंशृणुस्नाम्येवसंप्रतं इत्यु
त्वासजगामाशुदुर्वासास्नाश्रमंतदा ५१ विश्वामित्रस्तपोनिधिः तदास्थाणरिवाचलः वर्षाणांतुसहस्रंवैतस्थौस्थिरमतिस्तदा

५२ तस्यशुश्रूषणापरोमुनिःकौत्सोयतव्रतः बभूवपरमोदारमतिर्विगतमत्सरः ५३ पुनरागत्यसमुनिर्दुर्वासागतकल्मषः भु
क्त्वापायसंचोक्तंगतवांस्वनिजाश्रमं ५४ तस्मिन्प्राप्तेमुनिवरेविश्वामित्रस्तपोनिधिः कौत्संविधावतोग्रेदंविससर्जगच्छं
प्रति ५५ सर्वस्वेनगुरुंप्राहदक्षिणाप्राप्यतामिति विश्वामित्रस्ततंप्राहगुरुश्शुश्रूषातवदक्षिणा ५६ पुनःप्राहगुरुंशिष्यादक्षिणाप्र
प्यतामिति विश्वामित्रःपुनःप्राहगुरुश्शुश्रूषातवदक्षिणा ५७ पुनःपुनर्गुरुंप्राहशिष्योनिर्बंधवान्यदा तदागुरुश्चक्रुद्धस्तंशिष्यं
प्राहवचिकुरु ५८ सुवर्णस्यसुवर्णस्यचतुर्दशसमाहर कोटिमेदक्षिणांविप्रप्रत्याहरुरुरुक्षति ५९ इत्युक्तोगुरुणाकौत्सोवि
चार्यसमुपागतः काकुत्स्थंविजेतारंययाचेगुरुदक्षिणां ६० इतितेकारणंसर्वंमयाभद्रंप्रकीर्तितं स्नात्वाकुरुयात्मसर्व
पापैःप्रमुच्यते ६१ इतिश्रीस्कंदेमाहेश्वरेखंडेकेदारेशंकरसंवादेएकादशोध्यायः शंकरउवाच तस्याःदक्षिणदिग्भागेयज्ञवेदीप्रकीर्तिता
यत्रमंत्रोवसत्साक्षात्परमात्मनः १ तस्यापश्चिमदिग्भागेत्वग्निकुंडमनोहरं नानारत्नैर्विचित्रंचकोत्पातमिवस्थितं
२ ब्राह्मणाहरिभक्तास्तुनिवसंतिसहस्रशः मंत्राग्नयःस्थापितास्तत्रब्राह्मणैर्वेदपारगैः ३ दक्षिणाग्निर्गार्हपत्याहवनीया
त्रयोग्नयः तस्यांत्रीप्रकटीभूतानरैर्मंत्रसमन्वितैः ४ मंत्रयज्ञोमहादानंस्तोत्रस्यपठनंतथा मंत्रस्नास्मृतिर्वेदस्तीर्थस्नान
मतीसंतर्पणंशुभः ५ स्वर्णशृंगंरूप्यखुरांसवस्त्रांसदक्षिणांदद्यान्मनोहरां वृषभांपयस्विनीवत्सोपेतांधेनुं ६ मंत्रस्नाने

नदानेनन्दनंलक्ष्मीःप्रजायते । मार्गशीर्षस्यकृष्णादेःपक्षतोवरानने ७ यात्रासोवैशीकार्यासर्वेषांसुखप्रदा पञ्चवेधोनरः
कुर्यात्पिंडदानेविशेषतः ८ गयाश्राद्धसमंप्रोक्तंपितृणांतृप्तिकारकं यत्सुखंक्रियतेतत्रत्वत्रवेयत्समंभवेत् ९ पञ्चवेधापक्षि
णीतुसंगमेसिद्धसेवितः तिलोदकीसरय्वोस्तुसंगत्यानदिविश्रुतः १० तत्रस्नात्वामहाभागेभवतिविजितेन्द्रियः दशानामश्वमेधा
नांकृतानांयत्फलंभवेत् ११ तदवाप्नोतियत्नेनात्रस्नात्वायतव्रतः स्वर्गादिकंक्षयोदग्धज्ञानीवेदपारगे १२ शुभांगतिम
वाप्नोतिघृष्विवह्नेवदीप्यते तिलोदकीसरय्वोस्तुसंगमेलोकविश्रुते १३ दत्वाश्राद्धविधानेननसरूपोभिजायते ऽथवासंकृ
त्वाविप्रोस्वतर्पयेन्नरः १४ सौत्रामणेस्तुयज्ञस्यफलमाप्नोतिमानवः एकाहारस्तुयस्तिष्ठेन्मासंतत्रयतव्रतः १५ यावज्जीवकृतंपापंस
स्नातस्यनश्यति॥ ग्रस्तायोवैधनाद्यस्यायात्सावत्सरीभवेत् १६ एतेषांनिर्मितापूर्वंनदीसिंधुरिवापरा सिद्धजानोतुरंगानोजलपानाय
सुव्रते १७ तिलवत्स्यान्नदंकंयत्तस्मात्सदावहो तिलोदकीतिसाख्याताप्रणयतोयासदानदी २८ संगमादन्यतोयस्यांतिलोदकी
रुचिव्रते स्नातोविमुच्यतेपापैःसप्तजन्मार्जितैरपि २९ तस्मात्तिलोदकीस्नानंसर्वपापहरंप्रिये कर्तव्यंवत्सरेयेनप्राप्तिःस्याद्धर्मकोसि
मिः॥३०॥ स्नानेदानेतपोहोमःसर्वमक्षयतांव्रजेत् तिलोदकीसरय्वोस्तुपश्चिमेतटेस्थिता ३१ ग्रसोकवाटिकानाम्नारामवेदस्यशो
भते । वंटनागउचूतैस्तुंगकालेयकैरपि ३२ देवदारुवनैस्त्वापिसमंतादुपशोभिता चंपकाग्रउपुन्नागनक्तमालकपनसासनै ३३ शो

मवकुलै२

नितापरिजातैश्चविल्वस्वजनप्रभैः सोध्रनीपार्जुनैर्नागैःसप्तपर्णातिमुक्तकैः २४ मंदारकदलीगुल्मलतानालसमाश्रिता
प्रियंगुभिःकदंबैस्तपावैकुलकैरपि २५ जंबूभिर्दाडिमैस्त्वेवकोविदारैस्त्वशोभिता सर्वदाकुसुमैरम्यैःफलवद्भिर्मनोरमैः २६
दिव्यगंधरसोपेतैस्तरुणांकुरपल्लवैः तथैवतरुभिर्दिव्यैःशिल्पिभिःपरिकल्पितैः २७ चारुपल्लवपुष्पाढ्यैर्मत्तभ्रमरसंकुलैः
कोकिलैर्भृंगराजैश्चनानावर्णैश्चपक्षिभिः २८ शोभितारुततस्त्विचैश्चूतवृक्षावतंसकैः शातकुंभनिभाःकेचित्केचिदग्नि
शिखोपमाः २९ नीलांजननिभाःकेचिद्भांतितत्रस्थपादपाः सुरभीणिचपुष्पाणिफलान्यपिविधानिच ३० दीर्घिकाश्चि
विधाकाराःपूर्णाःपरमवारिणा मणिकांचनसोपानाःस्फटिकांतरकुट्टिमाः ३१ फुल्लपद्मोत्पलवनास्त्वरवाकोपशोभिताः
दात्यूहशकसंघुष्टाहंससारसनादिताः ३२ तरुभिःपुष्पशबलैस्तीरजैरुपशोभिताः प्राकारैर्विविधाकारैःशोभितास्त्वतिशातलैः
३३ तत्रैवचक्रनोदेशेवैदूर्यमणिसंनिभैः शाद्वलैःपरमैर्दिव्यापुष्पितद्रुमकानना ३४ तत्रसंवर्षजातानांवत्सराणांपुष्पशालिनां
प्रसन्नपुष्पशबलानभस्तारागणोरिव ३५ नंदनेहिपथेदृस्वनेचैत्ररथेयथा तथाऽतेहिनसस्कानंतन्निवेशितं ३६ बहू
सनग्रहोपेतोत्वतापादपशोभितो मृगोकवाटिकास्फीतोप्रविस्तरबुनंदनः ३७ ग्रासनेशुभाकारैःपुष्पप्राकारशोभिते कृशास्तर
णसंतीर्णेतमःसंनिषसाद ३८ सीतामादायहस्तेनमधुमैरेयकंशुचि पाययामासकाकुत्स्थःशचीमिवपुरंदरः ३९ भोज

नानिसुमिष्टानिफलानिविविधानिच रामस्याग्रवहाराथैकिंकराल्लोमाहरन् ४० अप्सरोगणासेवाखंकिन्नरीणांगणास्तथा ऋषिणा
रूपवत्यश्चस्त्रियःपानरतंगताः ४१ उपनृत्यंतिरात्रौस्मान्त्यगीतविशारदाः मनोभिरामारामास्तारामोरमयतोवरः ४२ रमया
मासथमीत्मानित्यंपरमर्षिताः सतयासीतयासार्द्धमासीनोविरराज ह ४३ मुदुंधत्याइवासीनोविश्वश्रवतेजसा स्वयंभो
मुदापुक्तःसीतःसुरसुतोपमा ४४ रमयामासदेवेहीमहन्महनिरेवत तथातयोर्विरुरतोःसीतारावयोस्थिं ४५ तस्यांतुषा
दिकायांचसीताकुंडंविराजते। सीतयाकिलतत्कुंडंस्वयमेवविनिर्मिते ४६ रामस्यवरदानेनमहाफलनिधीकृते श्रीरामउवा
च एतुसीतेप्रवक्ष्यामिमाहात्म्यंभुविवाहरं ४७ तवकुंडस्यसुभगेत्वत्प्रीत्याकथयाम्यहं यत्रस्नानेवदानेचजपोहोम
तपस्तथा ४८ सर्वमक्षयतांयातिविधानेनशुचिस्मिते मार्गेकृष्णचतुर्दश्यांतत्रस्नानंविशेषतः ४९। सर्वपापहरंदेवि
वेदस्मापिनोन्यणां इतिरामोवरान्त्वासीतायैतत्प्रजापतिः ५० तदाप्रभृतिसर्वत्रतीर्थेभ्यविप्रप्रये सीताकुंडमितिख्या
तंतीर्थंपरमाद्भुतं ५१ तस्मिन्तीर्थेनरःस्नात्वादेवरामसमर्चयात् तत्रस्नानेनदानेनतपसाचविशेषतः ५२ अर्पयी पैःसने
वेपैर्नानाविधवस्तुभिः रामंसंसीतंसंपूज्यमुक्तःस्यान्नात्रसंशयः ५३ मार्गमासेनरःस्नात्वागर्भवासस्यनोभवेत् मन्वंतरा
नरःस्नात्वाविष्णुलोकंसगच्छति ५४ इंकरउवाच मृतःपरंप्रवक्ष्यामितीर्थमन्यत्कुभावहं। सीताकुंडात्पश्चिमेनतुपीठंविधा

दत्वा ३

तेमत्तेनमदस्युतिव्रति४ विधाकुंडात्पश्चिमेतुपीठंविधाभिधंमहत्पुण्यकरंस्यदक्षिणकूलेविधादेवीविराजते १

मिथंमहत्।५५ तस्यदक्षिनमात्रेणसिद्धयःसुकरास्थिताः। तत्रगत्वासरस्नात्वामहाविघातुयोनरः। ५६। पश्यतिस्वदुष्कृ
तयातिपरमांगतिं सिद्धपीठमितिख्यातंसर्वपापप्रणाशकं ५७ धूपदीपैश्चनैवेद्यैर्मंत्रेणानेनकारयेत् स्त्रोदीप्रणवद्यार्यनमः
परमात्मनेकीर्त्तयेत्५८ चतुर्थ्यंतंमहाविद्याततःस्तोत्रमुदीरयेत् मनसापरमादेवीस्तुतिंकुर्यात्समाहितः। ५९ येत्वांदे
विमहेश्वरिप्रतिदिनेध्यायंतिपूजापराःतेमर्त्यागर्भवासंपुनस्तुतिस्तद्वारंतथास्तीव्रया पेत्वन्मंत्रवरंजपंतिविधिवत्तेदेविलो
केश्वरियेनिष्कामतयाभजंतिसततंतेमुक्तिनाजोविरात् ६०। मंत्रंयःस्त्रक्पादेविशेवेणक्रमयापिवा गणपत्यैवैल्वंवात्रय
प्रयतोनरः ६१ एकाग्रमानसोभूत्वास्तोत्रंयेपठतानुराः तस्यसिद्धिर्भवेन्नूनंनसंशयकारीभवेन्नरः ६२ तस्मात्रप्रकर्तव्यंजपादि
कमतंद्वितैः प्रतिमासस्यचाष्टम्यांयात्रास्यात्प्रतिमासिकी ६३ एषान्यन्नानिबहुनोनानाविधफलानिच स्त्रीरत्नस्तेनकार्य
पूजनीयाप्रयत्नतः ६४ उच्चाटनेमोहनेचस्तंभनेचविरोपतः स्त्रत्रप्रजप्तोपतेनमंत्रःसर्वंसिध्यति ६५ सिद्धपीठंपरोमोक्षो
वशीकरणमुत्तमं जपोहोमस्तथापानंसर्वमक्षयतांव्रजेत् ६६ आश्विनेशुक्लपक्षस्यनवरात्रियुपस्थितः तत्रगत्वानरोदेवि स
र्वपापैःप्रमुच्यते ६७ इतिश्रीस्त्रयोमःखेडेगौरीशंकरसंवादेद्वादशोध्यायः शंकरउवाच विद्याकुंडंप्रदक्षिणेनुखर्कुंडंप्रविद्यते
यत्रस्नात्वानरोरोगात्कोढादिभ्योविमुच्यते १ रविवारेतत्रयात्राकर्तव्यासुविशेषतः विद्याकुंडात्पश्चिमेनवर्पर्वतोगणनायके २

नानाऽऽसक्तागुल्मैः पीतपीवरतः तिलोदकीपरिसेव्यत्रयातिसदानदी ३ एकदा जानकीनदेशमेवचनमब्रवीत् प्रसन्न
मानसेत्याकीर्तिनुकृतमानसा ४ जानकुवाच एवंवेदम्माराजयदितुष्टोसिमेप्रभो श्रीरामेपर्वतंदिव्येसमानयस्वतम
५ तस्मात्रगउडणमः शीघ्रमागत्यपक्षिणंद्रुतमाचचक्षेमंत्रेष्ठंकिंकार्यंतद्वदप्रभो ६ रामउवाच वैनतेयत्वयागत्वाकोवेर्यांदि
शिशीघ्रः स्नानेतत्यःखगश्रेष्ठमणिपर्वतकःशुभः ७ वैनतेयस्ततोगत्वापर्वतंमणिनापुतंस्नानीयंमचंद्रायनमस्कृत्य
पुरःस्थितः ८ गउडउवाच स्नानीतःपर्वतोदिव्यस्थापनार्थेस्मसंवदं रामचंद्रमहाबाहोजानकीप्रीतिवर्द्धन ९ रामउवाच
विघ्नाकुंडात्पश्चिमेनुरमीपस्थाप्यतोगिरिः जानकीप्रीतिजननःपर्वतोमणिसेवकः १० एवंवस्यवचःश्रुत्वास्थापयामास
पर्वते तार्क्ष्यंरामंनमस्कृत्यपरिक्रम्यविनयो ११ एवंवोजानकीप्राहहरपतोमणिपर्वतः सर्वोसिःकीर्तितोसार्द्धत्वयाजन
कनंदिनि १२ जानकीपर्वतंदृष्ट्वातुतोषसुमिरागता वकारकोटिसानित्यंसर्वोसिर्जनकात्मजा १३ मेरुमेरुसमुत्योपिरा
शिःपापस्यकर्मणः तत्क्षणान्नाशमायातिमणिपर्वतदर्शनात् १४ जन्मोत्तरसहस्रेषुयत्पापंसमुपार्जितं तत्सर्वंनाशमायाति
तिमणिपर्वतदर्शनात् १५ पर्वताद्दक्षिणेभागेगणेशकुंडमुत्तमं तत्स्नानेनदानेनयोहितंफलमाप्नुयात् १६ माघेमासिबहु
र्व्यंतुकृष्णपक्षेचतुर्दशी तत्रयात्रासंयत्सरीकार्यासर्वपापप्रणाशिनी १७ गणेशंपूजयेत्तत्रयतीनुसुविचक्षणः धूपदीपवनैवेद्यै

मंत्रेणानेनकारयेत् १८ ॐनमःश्रीगणेशायपूजाकार्यामयातत्रनः स्तुतिःप्रसन्नचित्तेनकर्तव्यातस्यप्रीतये १९ शिंशु
रपूराकुणवारणास्योदास्योघतानोसकलार्थदाता विघ्नाधिमज्जननतत्परोवोदंतोदरोमेहृदयेसदास्तु २० नीलोज्ज्वलो
मेगजतुंडवक्त्रंशुंडत्रिदंडंत्रिजपुष्करेण उद्धारयंतंगणनेगणेशंध्यायेद्धुनिंतंविधिवन्मनुष्यः २१ गणेशात्पश्चिमेभागे
राजोदशरथस्यहि कुंडंमनोरमंरम्यंमणिसोपाननिर्मितं २२ तस्मात्पश्चिमदिग्भागेकौशल्याकुंडउत्तमं तत्रस्नानेनदानेनरा
र्वसौख्यंप्राप्नुयात् २३ भाद्रेमासिपूर्णिमायांहस्तेचंद्रेशुभप्रदा सुमित्रायास्तथाकुंडंपश्चिमेशुभदायकं २४ नरतेनकृतं
कुंडंदक्षिणेपापनाशनं यात्राकुंडद्वयेकार्यीभाद्रशुक्लेशुभावहा २५ तस्मान्नैऋत्यदिग्भागेदुर्भगाख्यंसरःशुभं महाम
रेपरेतीर्थंतदाडुंबरसंज्ञकं २६ भाद्रेकृष्णचतुर्दश्यांयःकुर्याद्भक्तिसान्वितः शिवपूजांविष्णुपूजांब्रह्मपूजांविशेषतः २७ यः
करोतिनरोभक्त्यावांछितार्थंमहाफलं विष्णुरुद्रोवतस्यास्तोषुप्रसन्नौसनातनौ २८ तयोःस्मरणमात्रेणसर्वपापैःप्रमु
च्यते महाभयेदुर्भरस्वभ्रातरोद्वेसमागतौ २९ सदाकमलपुष्पाभारेणकृतजीविको पुष्पभारसमायुक्तावागतौतत्रशोभने ३०
यत्रविष्णुशिवौस्यातांमेरयेतौकुरुस्तत्र तत्रैवस्थापितोभारःकमलानांशुभान्वने ३१ तेनतुष्टोतुतोदेवावरदुःप्रीतमानसौ
नाम्नातुपुत्रयोरत्रतीर्थंपुण्यंभविष्यतः ३२ नरोवापदिनारीस्नानमत्रकरिष्यतः वांछितार्थंसमासाद्यस्वर्गंभविष्य

तः ३३ महानद्यनुवाथवेयोगिनीकुंडमुत्तमं यत्रासतेचतुःषष्टियोगिन्योजयसंस्थिताः ३४ सर्वोषधिसमिद्दर्भपुष्पस्त्रोतोजलैः
वधिशोषतः संस्नातव्यप्रयत्नेनयोगिनीप्रीतयेन्द्रभिः ३५ मंत्रस्नानंतथादानंसर्वसत्फलदंव्रजेत् यस्मिंस्तीर्थप्रभावःस्यिद्वयं
स्यत्रनसंशयः योगिनीकुंडतःपूर्वमुर्वशीकुंडमुत्तमं यत्रस्नात्वादेवर्षीनृदेवर्षीकेसमागता ३७ पुराकिलमुनिर्धीरैर्म्योनाम
तपोधनः चचारहिमवत्पार्श्वेनिराहारोजितेंद्रियः ३८ ततपोविपुलंदृष्ट्वाभीतःसुरपतिस्तदा उर्वशीप्रेषयामासतपोविघ्नो
यचादरात् ३९ ततःसप्रेषितैर्देवैर्जगामगजगामिनी उर्वशीहिमवत्पार्श्वेरम्यंसुमनसंवनं ४० वनेपुन्नागकेतकैर्जम
नकुजाहिहंगमे किन्नरीकेलिसंगीतस्मितपांडुकुरंगके ४१ पुन्नागकेसरशोकचिन्नकिंजल्कपिंजरे कस्मिंतेकोचन
गिरौहितीयइवेधसा ४२ सर्वभौमेतिसर्वस्वकोशःकुसुमधन्वनः उर्वश्यप्सरसोश्रेष्ठास्तावण्यामृतवाहिनी ४३ स्रंग
प्रभासुरैर्नखैस्तस्मैमौक्तिकैरभितो नाउण्यउद्विरलैर्नताउण्येनविभ्रमिता ४४ विलोलस्तोचनापांगतरंगधवलोज्ज्वलो
कल्पयंतीमिवमुहुःकर्णोत्पलस्मरलक्ष्मीं ४५ कांतस्तनतटकिनीमउणाधरपल्लवो सुधागर्भसमुद्भूतांपारिजातलतांयथा २
६ तनुमध्यंपृथुश्रोणिंपीनोन्नतपयोधरां निःशोषितसरस्येवशक्तिंकुसुमधन्वनः ४७ अप्सरएषमेतस्मिन्मुनिरूपतलेव
नो मंथमानलक्ष्येनविद्धेनमनोभुवा ४८ त्रिनेत्रवंचनायेवकल्पितोत्पलनोतनुं तामाश्रमसतापघ्नकोचीपरिवृतकुतलो

विलोक्यतांविशालाक्षींमुनिर्व्याकुलितेंद्रियः बभूवरोषसंतप्तःशापंचक्रेदुरुत्तरम् ५० रैभ्यउवाच कुरूपतांव्रजस्त्रिप्रेयातं
सौंदर्यगर्विता समागतातपोविघ्नहेतवेममसन्निधौ ५१ उर्वश्युवाच इतिशप्तोदितेनमुनिनासाभ्रमेक्षणा उत्पत्रोज
स्त्रिर्मत्वाविनतामुनिमादरात् ५२ उर्वश्युवाच भगवन्मेप्रसीदत्वंपतीनामतल्लहं मयापस्कृत्यमुक्तिर्मेत्रीलियत
व्रत ५३ रैभ्यउवाच स्त्रियोध्यायामितीर्थेपावनेपरमेमहत् तत्रस्नानंकुरुष्वाद्यसौंदर्यंपरमाप्स्यहि ५४ त्वन्नामैव
चविख्यातंतत्तीर्थंयास्यतिभुवं शंकरउवाच एवंसाविप्रवचनाद्धृदयेसर्वमादरात् ५५ सुंदरीसाभवत्तस्मिंस्तत्स्नानेना
तिमाधवी मत्रस्नानंतुयःकुर्यात्सोदविविधिवन्नरः ५६ सौंदर्यंपरमंतस्यभवेत्तन्नसंशयः भाद्रशुक्लतृतीयायांयो
सावत्सरीभवेत् ५७ विलुप्तंतत्रजन्तूनांसर्वकामार्थसिद्धये एवंकुर्वन्नरोनारीविलुप्तोकेवलंसदा ५८ इतिश्रीम
योध्यावेरैभ्यशंकरसंवादेत्रयोदशोध्यायः एकस्मिन्नुर्वशीकुंडतीर्थेवातिमनोहरे स्यातेऽहस्यतेःकुंडंप
रंजैउपशोभितं १ सर्वपापप्रणाशंतुपुण्यमत्ततरंकं पत्रसाक्षात्सुरगुरुर्निवासंकिलनिर्मले २ यत्रैवविधिवच्छ्रेष्ठेवहस्पति
उदारधीः नानामुनिगणैर्जुष्टंरम्येबहुफलप्रदे १ इंद्राद्योपिविबुधायत्रस्नाताःप्रयत्नतः मनोभीष्टफलप्राप्तिंसौंदर्योदय
मुंदिताः ४ यत्रस्नानेनदानेननरोभक्तिसमन्वितः भाद्रशुक्लेचपंचम्योयात्रातत्फलप्रदा ५ अन्यदपिशरीरिस्नानंच

कफलप्रदं बृहस्पतेस्ततोविष्णोः पूजातत्रसमाचरेत् ६ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेवसेत्सदा भवेद्बृहस्पतेः पीठायस्मो
चरेयतः ७ तेनात्रविधिवत्स्नानंतुलसेनामकं कर्त्तव्यंसुप्रयत्नेनतत्सपीठानसंचरेत् ८ तस्मादत्रप्रकर्त्तव्येस्नानंविधि
पुरःसरं सौवीढहस्यतेर्मित्तिं सुवर्णेनविनिर्मितां ९ स्नात्वादत्वाप्रयत्नेनपीतांवरयुतांजले वेदज्ञायाप्तियुचयेस्नात्वापीठा
पनुत्तये १० होमंचकारयेत्तत्रग्रहजाप्यविधानतः एवंहतेनसंदेहोग्रहपीडाविनश्यति ११ तत्रक्षिप्तोवभोदिव्यक्षिप्तीकुंड
मनुत्तमे पार्वत्युवाच कथंवैतुक्षिप्तीदेवीश्रीकूर्मसंपिधासती १२ द्वारकानिलयासातुचकारकुंडमुत्तमे शंकरुवाच एक
दायादवेडस्त्रयोध्यामाजगामह १३ तुक्षिप्तीसहितोदेवःश्रीसत्यादिभिरन्वितः तीर्थयात्राप्रसंगेनस्नात्वाश्रीसरयूज
ले १४ मासमात्रंस्थितेचक्रेस्वावतारमनुस्मरन् चकारयत्स्वयंदेवीतुक्षिप्तीकुंडमुत्तमे १५ तत्रविष्णुःस्वयंचक्रेनिवासं
लिलेलरा वरप्रदानात्स्नेहेनभार्यायाप्रणोदितः १६ तत्रस्नानंतुदानंहोमंवैलसवमंत्रकं हिजपूजांविष्णुपूजांकुर्वीत
प्रयतोनरः १७ तत्रसांवत्सरंयात्राकर्त्तव्यासुप्रयत्नतः दुर्जरूलनवमंतुसर्वपापापनुत्तये १८ पुत्रवान्जायतेवंध्योत्रस्मी
यान्नात्रसंशयः नारीभिर्वानरैर्वापिकर्त्तव्यंस्नानमादरात् १९ भुक्त्वाभोगान्तनग्रोस्यविष्णुलोकेसमोदते स्वर्गीकामनयात्र
स्नातव्यंचविशेषतः २० सर्वान्कामानवाप्नोतिस्नानेनमानवः तुक्षिप्तीश्रीपतिप्रीत्येदातव्यंचविशेषतः २१ योयोत्रस्मी

पतिस्त्रशंखचक्रगदाधरः पीतांबरधरःश्रीमान्नारदादिभिरीडितः २२ तार्क्षीसनोमुकुटान्हेमांगदविभूषितः सर्वकामफ
लप्रदोवक्षोलक्षितकौस्तुभः २३ श्रुतसीकुंकुमश्यामःकमलायतलोचनः स्वंकृतेनसंदेहःसर्वान्कामानवाप्नुयात् २४ मृ
त्योर्मुखेमृत्काहीलोसमादते श्रुतःपद्मवरस्यामितीयमन्यदवापहं २५ उत्तरेतुक्षिप्तीकुंडात्क्षीरोदकमितिस्मृते क्षीरो
दकमितिस्नानंसर्वदुःखोघनाशने २६ पुरादशरथोनाम्नेक्ष्वाकुर्विघ्ननामतः चकारविधिवद्यत्नंपुत्रार्थंयत्रचासकृत् २७ ऋतु
समापयामासतस्यानंदाश्रीरक्षिणी यशोतेऋतुमुक्तत्रमूर्त्तिमान्समदृश्यत २८ रुक्मोहरेनपात्रेचहविःपूर्णमनुत्तमे तस्मि
न्क्षिप्तेक्षीरोतंवैलक्ष्मीर्जातमे २९ चतुर्विधंविभज्यैवपत्नीभ्योदात्सपार्थिवः पत्नतत्क्षीरंसंप्राप्तीतापरमदुर्लभा ३० क्षी
रोदकमितिख्यातंतत्तीर्थंभुविपप्रथे उदकेनाभिषिक्तंचसर्वोत्तमफलप्रदं ३१ तत्रस्नात्वानरोधीमान्विजितेंद्रियश्चरा
त सर्वान्कामानवाप्नोतिपुत्रोस्यबहुविश्रुतान् ३२ श्रावणेशुक्लपक्षस्यचैकादश्यांसुसंयतः तत्रस्नात्वाविधानेनदत्वा
दक्षाहिजन्मने ३३ विष्णुसंपूजनविधिवत्सर्वान्कामानवाप्नुयात् पुत्रानवाप्नुयाद्विद्यांधनंस्वविविधान्नरः ३४ क्षीरोद
कात्परस्मिन्नुनाम्नाक्षीरेश्वरःस्मृतः रामादशरथेनैवस्थापितोहरणप्रिये ३५ पूजातस्यप्रकर्त्तव्याधूपदीपपुरःसरा स्तुतिः
प्रस्तावितेनकर्त्तव्याचमनीक्षिणा ३६ कैलासेनिलयःसर्वाधनपतिर्मित्रोसुधारीधितिर्मंदुस्वर्गतरंगिणीविहरणंकल्पयु

माणेघने। तद्विश्वेश्वरनःक्षमस्वसगणंत्वाहूयपीठेस्थितोद्वित्रैर्बिल्वदलैर्नलैर्घृतरैर्यद्वंचयामोवयं ३७ एवंसंपूज्यविधिवत्स वीन्कामान्यथाप्नुयात् तस्मात्क्षीरोदकस्थानान्नेत्रसंतोर्थमुत्तमं ३८ कलिकिल्विषसंहारकारकंप्रत्ययात्मकं परंपवित्रमतुलंसर्वकामार्थसिद्धिदं ३९ धनयक्षइतिख्यातंपरंप्रत्ययकारणं हरिश्चंद्रस्यराजर्षेरासीत्तत्रयनंमहत् ४० तत्स्वरक्षार्थमत्यंतंस्थापितोयक्षउत्तमैः विश्वामित्रोमुनिवरोयाजयासतंनृपं ४१ हरिश्चंद्रोनरपतिंराजसूयकरंपरं राज्ये जग्राहसकलेचतुरंगबलान्वितं ४२ धनेसंस्थापयामासमुदितत्रनसेशपः तद्रक्षायैप्रयत्नेनयक्षंस्थापितवान्सो ४३ प्रमेश्वर इतिख्यातंप्रमोदानंदमंदिरं रक्षोविघ्नघतःतस्यबहुयत्नेनसर्वशः ४४ तुतोषमुनिधीमान्कपाविष्टेंद्रियः उदावसपुरंयावत्प्रीत्यापरमयामुतः ४५ विश्वामित्रउवाच वरंवरयधर्मज्ञयत्तेमनसिवर्त्तते।तत्प्राप्यापरमयावीरतुष्टेस्वामितेप्रिये ४६ यक्षउवाच प्रयच्छसिवरंमह्यंप्रयच्छमनसेप्सितं ममोगमतिदुर्गंयेशापाद्धनपतेरहं ४७ सुगंधवो यीदुःखंयेप्रसीदपरमेश्वर शंकरउवाच एवमस्तुत्वयासेयंमुनेध्यानस्यलोचनः ४८ तंविचित्यानयाभक्त्यात्वमिमंकेवकारसः तीर्थमेकेनवेश्वामित्रोमहामुनिः ४९ ततोभूत्सरोनैवसुगंधतरविग्रहः।तयाभूतःसमधुरंप्रोवाचप्राजलिर्वचः ५० मुनेःपुरःस्थितोधीमान्विनयावनतःतदा नापास्यंत्वत्प्रपयाजातःसुरभिविग्रहः। ५१ एतत्स्थानेपया

२७

विधिना२

बुर्जकृसेट

ख्यातिंयातिसर्वज्ञतत्कुरु।त्यत्प्रसादेनविप्रर्षेतयायत्नंविधेहिमे ५२ शंकरउवाच।स्वयंकृःक्षणंध्यात्वाध्यानस्तिमि तलोचनः यक्षंप्रतिप्रसन्नात्माउवाचस्वप्नयोगिनं ५३ विश्वामित्रउवाच प्रतिदिनंतुसोयक्षतवस्थानंगमिष्यति। यनयक्षइतिख्यातंनाम्नातीर्थंभविष्यति ५४ सौंदर्यंदेहिनांस्वरूपंप्रत्ययकारकं यत्रस्नात्वाविधानेनरोगंध्वंसयतिक्षणात् ५५ दानेनब्रह्मस्वशक्त्यास्नात्वाश्रीपूजाविशेषतः।तत्रस्नानेनयानेनलक्ष्मीप्राप्तिर्भवेन्नरः ५६ पूजांकुर्यान्नि

चप

धीनांनयानामपिसुव्रत इहलोकेसुखंभुक्त्वापरलोकेसमोदते ५७ महापद्मस्वपद्मस्वशंखोमकरकच्छपौ मुकुंदकुंद नीलास्वर्वस्वनिधयोनव ५८ एतेषामपिकुबेत्रसंनिर्वर्त्ततेनवै एतेषांतुविशेषेणपूजावहुफलप्रदा ५९ जलम ध्येप्रकर्त्तव्यंनिधिलक्ष्मीप्रपूजनं अन्यत्रबहुविघ्नंदेवासोसिविविधानिच ६० सुवर्णादियथाशक्त्यादानंविप्रेषुवर्जये त् गृहदानेप्रयत्नेनकर्त्तव्यंविधानतः ६१ फलान्यत्रसुवर्णानिदेयानिचविशेषतः कृत्स्नेपक्षेचतुर्दश्यांस्नानंबहुफ लप्रदं ६२ शक्त्यापरयापुंभिःकर्त्तव्यंत्रह्मयाधिकं मासैकृत्स्नचतुर्दश्यांयात्रासोवत्सरीभवेत् ६३ तत्रस्नानेपितृगणंतृप्तिं गंचविशेषतः यात्रत्सप्तत्वपर्यंतंनगच्छन्तुमेजलैः ६४ अपस्वेनविधिनातर्पयेद्जलित्रयं स्वंकुर्वन्नरोयशनमृत्यु कदाचन ६५ यत्रस्नातोदिवंयातिसत्रस्नातःसुरीभवेत् यत्रस्नातेनतेयत्नकर्त्तव्यंपूजनंक्वित् ६६ त्यत्पूजनेनविश्वेव

उर्ज३ न४
यतःश्रद्धयाकृतंकर्मअधिकंभवतितस्मात्श्रद्धयाकर्त्तव्यम्२

न्नरणोपापक्षयोभवेत् नमःप्रमेयरायेतिपूजामेत्रोप्युदाहृतः ९७ तीर्थमध्येप्रकर्त्तव्यंस्नानंसूर्य्यान्वितैः निखिलस्यो
त्पायक्षतवपुःशोविशेषतः॥९८ एवंयःकुरुतेवीरसर्वान्कामानवाप्नुयात् धर्मार्थीधर्ममाप्नोतिपुत्रार्थीपुत्रमाप्नु
यात् ९९ मोक्षार्थीमोक्षमाप्नोतिसर्वकामइहाप्यते यस्तुमोहान्नोपक्षस्नानंनकुरुतेकिल ७० तस्यसंवत्सरंपुण्यंत्वेय
हीप्यसिसर्वशः॥ शंकरउवाच इतिदत्त्वावरान्तस्मैविरराजत्रिमूर्तिराट् ७१ श्रुत्वैतदृषेमुनिवरःतदैवंसतपोनिधिः तदप्र
तितस्थानेपरमोव्योमातिमायया ७२ तस्यतीर्थस्यसकलाभूमिःस्वर्गविनिर्मिता दिव्यरत्नैश्चितासमेताऽपरोमिता
७३ स्वेयःकुरुतेविद्वान्स्वयंतिपरमांगतिं तस्मात्स्वस्थिमदिव्यांगेनाम्नाविष्णुहरिःस्मृतः ७४ देवोदेव्यप्रभावोसौप्राधान्येन
वसत्यपि पार्वत्युवाच भगवन्किंप्रभावोसौयोयंविष्णुहरिस्त्वया ७५ कीर्त्तितोदेवशार्दूलप्रसिद्धिंगतवान्कथं एतत्सर्वं
समाचक्ष्यविस्तरेणमसाम्प्रतं॥ ७६ इतिश्रीस्कंदेध्यावेद्योरीशंकरसंवादेचतुर्दशोध्यायः॥शंकरउवाच विष्णुरोमेति
विख्यातःपुराकल्पेसनातनोत्तमः वेदवेदांगतत्त्वज्ञोधर्मकर्मसमन्वितः १ योगध्यानरतोनित्यंविष्णुभक्तिपरायणः सकदा
चित्तीर्थयात्रांकुर्वन्वैल्ववनंगतः २ श्रयोध्यामागतेविप्रेविष्णुदुष्टमनाःस्वयं तपसातोषितोविष्णुःसाक्षाद्दर्शनमेयिति
३ चिंतयन्मनसाधीरस्तपःकर्तुंसमुद्यतः सवैतत्रतपस्तेपेशंकरस्यपुरःशनः ४ ग्रीष्मेपंचाग्निमध्यस्थोनयन्कालंसदा

मनाः वार्षिकेचनिराहारंवीरेमासेवरेवरे ५ स्नात्वायथोक्तविधिनाकृत्वाविष्णोस्तथार्चनं दत्वाकृतंद्विजायासोविष्णु
र्नोतरात्मना ६ मनोविष्णौसमावेश्यविधायप्राणसंयमं ॐकारोद्वारणाद्विप्रान्हृदिपद्मेविकाशयन् ७ तन्मध्येरवि
सोमाग्निमंडलानिक्रमेण कल्पयित्वाहरेःपीठंतस्मिन्देशेसनातनं ८ पीतांबरधरंविष्णुंशंखचक्रगदाधरं तेन
पुष्पैःसमभ्यर्चनस्तस्मिन्निवेश्यच ९ ब्रह्मरूपेहरिंध्यात्वाजपन्वैद्वादशाक्षरं वायुभक्षःस्थितस्तत्रवि प्रस्तोनृपत्व
समाः १० ततोहिजबोध्यात्वास्तुतिंचक्रेहरेरसौ प्रणिपत्यजगन्नाथंचराचरगुरुंहरिं विष्णुशर्मीयतुष्टावनारायणाख्य
तंद्वितः विष्णुधर्मीवाच प्रसीदभगवन्विष्णोप्रसीदपुरुषोत्तम १२ प्रसीददेवदेवेशप्रसीदकमलेक्षण जयकृष्णजयविष्णो
त्यजयविष्णोजयाव्यय १३ जयपद्मपतेनाथजयविश्वपतेविभो जयापद्दहनंतजयजन्मदुरापह १४ नमःक
मलनाभायनमःकमलमालिने नमःसर्वेशभूतेशनमःकैटभमर्दिने १५ नमस्त्रैलोक्यनाथायवसुमूर्त्तेजगत्पते
नमोदेवाधिदेवायनमोनारायणायच १६ नमःकृष्णायरामायनमश्चक्रायुधायच त्वंमातासर्वलोकानांत्वमेवज
गतःपिता १७ ममार्त्तीनांसुहृन्नित्यंप्रियस्त्वंचपितामहः त्वंहरिस्त्वंवराहस्त्वंप्रभुस्त्वंहुतासनः १८ कारणंकारणं
कर्त्तात्वमेवपरमेश्वरः शंखचक्रगदापाणेमोक्षमुरुमाधव १९ प्रसीदमेदरधरप्रसीदमधुसूदन प्रसीदकमलाकांत

न

श्रीभगवानुवाच भक्तिरस्तु चलाचलेतैलसीमुक्तिदायिनी इदंस्नानंमहाभागत्वन्नाम्नाख्यातिमेष्यति २६

प्रसीदभुवनाधिप २७ श्रीकरउवाच इत्येवंस्तुवतस्तस्यमुनेर्भक्त्यामहात्मनः आविर्बभूवविश्वात्माविष्णुर्गरुडवाहनः २८ शं
खचक्रगदापाणिः पीतांबरधरोच्युतः उवाचप्रसन्नात्माविष्णुश्चार्मीणामव्ययः २९ श्रीभगवानुवाच तुष्टोस्मिभवतोत्र
त्समहतातपसाधुना स्तोत्रेणानेनसुमतेनष्टपापोसिसांप्रते ३० वरंवरयविप्रेंद्रवरदोहंतवाग्रतः नातप्रतपताऽक्रूरएवं
केनाप्यहंद्विज ३१ विष्णुश्चार्मीवाच कृतकृत्योस्मिसांप्रतंतवदर्शनात् स्वभक्तिमचलांदेहिजगत्पते ३२ श्री
करउवाच इत्युक्तादेवदेवेशः चक्रेणोत्खाप्यभूतलं जलंप्रकटयामासगोपदातालतःक्षणात् २७ जलेनतेनभगवा
न्पवित्रेणाद्भुतानिधिः विरजस्केगतमलेसरस्यांचक्रेकृपावशात् २८ चक्रतीर्थमितिख्यातंततःप्रभृतिपार्थिव जातं
त्रैलोक्यविख्यातमघौघध्वंसकृद्भुवं २९ तत्रस्नानेनदानेनविष्णुलोकंव्रजेन्नरः ततंसभगवान्प्रीतोविष्णुश्चार्मीणामव्य
तः ३० कृपयापरयोपेतउवाचद्विजवत्सलः श्रीभगवानुवाच त्वन्नामपूर्विकाविप्रमन्मूर्त्तिरितिसत्तम ३१ विष्णु
रितिख्यातभक्तानांमुक्तिदायिनी श्रीकरउवाच इतिस्तुत्वावचोविप्रोवासुदेवस्यसुस्थितान् ३२ स्वनामसूर्त्तिकांनर्त्ति
स्थापयामासचक्रिणः ततःप्रभृतिभोदेविश्रीचक्रगदाधरः ३३ पीतावासाश्चतुर्बाहुर्नीम्नाविष्णुहरिःस्मृतः कार्त्ति
केशुक्लपक्षस्यप्रारभ्यदशमीतिथिं ३४ पूर्णिमामवधिंकृत्वायात्रासोवत्सरीभवेत् चक्रतीर्थेनरःस्नात्वासर्वपापैःप्रमुच्य

ते ३५ बहुवर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते पितॄनद्दिश्यपत्रत्रपिंडान्निर्वापयिष्यति ३६ तृप्तास्तत्पितरोयांतिवि
ष्णुलोकंनसंशयः चक्रतीर्थेनरःस्नात्वादृष्ट्वाविष्णुहरिंविभुं ३७ सर्वपापक्षयंप्राप्यनाकपृष्ठेसमोदते स्वर्गात्पतत्र
दानानिदत्त्वानिष्कल्मषोभवेत् ३८ विष्णुलोकेवसेत्कल्पान्यदिद्राक्षत्पुनर्द्विजा अन्यदापिनरःस्नात्वातत्रतीर्थेजितें
द्रियः ३९ दृष्ट्वाविष्णुहरिंदेवंसर्वपापैःप्रमुच्यते चक्रतीर्थस्यमाहात्म्यंमयाप्रोक्तंतवद्विजे ४० इतश्चनेचक्रतीर्था
त्तीर्थमन्यन्मनोहरं वशिष्ठकुंडमाख्यातंसर्वपापहरंसदा ४१ वशिष्ठस्यसदातत्रनिवासस्तुतपोनिधेः अरुंधतीसदा
तस्ववर्त्ततेनिर्मलव्रता ४२ अत्रस्नानंविशेषेणमाघेपूर्वंसतद्धितः यःकुर्यात्प्रयतोधीमांस्तस्यपुण्यमनुत्तमं ४३ वाम
देवस्ततैवसंनिधिर्वर्त्ततेनद्यं वशिष्ठवामदेवौद्वौनानीपेप्रपेततः ४४ पतिव्रताऽरुंधतीचविशेषतः स्नातमं
विधिनासम्यग्लभतेवत्सरात्कृतः ४५ सर्वकामफलप्राप्तिर्जायतेनात्रसंशयः अत्रयःकुरुतेस्नानंवशिष्ठसमोभवे
त ४६ माद्रेमासेसितेरक्षेपंचम्यांनियतव्रतैः तस्यांवत्सरयात्रायांकर्त्तव्याविधिपूर्विका ४७ विष्णुपूजाप्रयत्ने
नकर्त्तव्याश्रद्धयान्वितैः सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेवसेत्सदा ४८ इतिश्रीस्कांदेमाहेश्वरखंडेकौमारिकाखंडेपंचदशो
ध्यायः श्रीकरउवाच वशिष्ठकुंडसंदेविश्रीमन्नेदृग्वलेक्षिते विख्यातेसागरेकुंडेसर्वकामार्द्धसिद्धिदे १ यत्रस्ना

नेनरानेनसर्वान्कामानवाप्नुयात् एकीमावोसमुद्रस्नानंघसुलभमाप्नुयात् २ तत्सुलभंपर्वणिस्नानेनरस्वाधमाप्नुया
त् तस्मात्रविधानेनस्नातव्यंपुत्रकोक्षया ३ माघेनैवैकीमाख्यंतुविशेषात्स्नानमाचरेत् एवंकुर्वन्नरोधीमान्सर्वपापै
प्रमुच्यते ४ अत्रस्नात्वानरोदत्वायथाशक्त्यादिवंव्रजेत् सागराद्वापुकोणेतुब्रह्मकुंडमनोरमं ५ पुण्यव्रतैर्नगत्वात्र
विज्ञायहरिमच्युतं मुयोध्यावासिनंदेवंतत्रचक्रेस्थितं स्वयं ६ आगत्यकृतवांस्तत्रयात्रांब्रह्मायथाविधि यस्मेचविधिवे
ब्रुकेनानासंभारसंस्कृते ७ तथस्कृतवांस्तत्रब्रह्मलोकेपितामहः कुंडस्यनाम्नाविपुलेनपादेवसमन्वितः ८ विस्तीर्ण
जलकल्लोलकलितंकमुदोत्पलकल्हारपुंडरीककुलाकुले ९ हंससारसचक्राह्वविहंगममनोहरे तटेतस्यविचि
त्रायेसुरम्यायमसंसदा १० तत्रकुंडेसुराःसर्वेस्नात्वाब्रह्मसमन्विताः बभूवुःसद्योविगतरजस्काविमत्सरात्मिकाः ११ तदा
यंमहद्दृष्ट्वातेसर्वेसहसासुराः ब्रह्माणंप्रणिपत्योचुर्भक्त्यानम्रशिरोधराः १२ देवाऊचुः भगवन्ब्रूहितत्वेनमाहात्म्यंक
मलासन अस्यकुंडस्यकृतोदियस्यविमलात्मिकाः १३ अत्रस्नानेनसर्वेषामस्माकंविगतंरजः महदाश्चर्यमेतत्तुदृष्ट्वाकुं
डस्यविस्मिताः १४ सर्वेवयंसुरश्रेष्ठकृपयात्मतोवद ब्रह्मोवाच एवमेतुत्रिदशाःसर्वेसावधानाःसविस्मिताः १५ कुंड
स्यास्यमाहात्म्यंनानाफलसमन्विते अत्रस्नानेनविधिवत्पापात्मानोपिजंतवः १६ विमानेहंससंयुक्तमास्थायत्रिदिवं व

एः निवसंतिब्रह्मलोकेयावदाहूतसंप्लवैः १७ अत्रस्नानेनदानेनयथाशक्त्यासुरोत्तमाः तुल्यारुमेधयोःपुण्यंप्राप्नु
न्मानवोभुवि १८ समाप्तिस्मरसिस्त्रीमान्नापतेस्नानतोनरः॥ तस्मात्रविधानेनस्नानदानजपादिकं १९ सर्वमक्षयतांयाति
महापातकनाशने ब्रह्मकुंडमितिख्यातंसितौपास्यत्सनुत्तमे २० अस्मिन्कुंडेचसान्निध्यंसर्वदास्थास्यतिसदामम॥ कार्त्तिकेशुक्ल
पक्षस्यचतुर्दश्यांसुरोत्तमा॥ २१ यात्रास्थास्यतिसदासुरःसोवत्सरीमम पुण्यप्रदामहापापराशिनाशकरीतदा २२ स
र्वपात्रेसदास्थेवासोसिविविधानिच निजशक्त्याप्रकर्त्तव्यासुरास्तृप्तिर्हिजन्मनां २३॥ शंकरउवाच इत्युक्त्वादेवदेवेशो
ब्रह्मालोकपितामहः स्वंतर्धेसुरैःसार्द्धंतीर्थंदृष्ट्वाचसुंदरि २४ तदाप्रभृतितत्कुंडंविख्यातिंपरमांगतं अस्यकुंडस्यमहा
त्म्यंतीर्थंदुःकृतिदुर्लभं २५ अत्रस्नानेनसेतुसरयूतीरसंगते ब्रह्मकुंडानुभोदेविधनुःशतशतेनव २६ पूर्वोत्तरदिशाभा
गेसस्थितेसरयूजले तत्रपूर्वंमुनिवरैर्यज्ञेनाराधितः २७ तीर्थयात्राप्रसंगेनस्नानेचक्रेविधानतः ततःसमाप्तिर्यज्ञोव
वृतकल्मषः २८ तदास्वर्यंमहद्दृष्ट्वामुनिःस्नानेदमब्रवीत् पश्यन्तीर्थस्यमहतोगुणान्माहात्म्यमुच्चकैः २९ भुजावूर्ध्वं
तथाकृत्वाहर्षात्साश्रुविलोचनः लोमहर्षश्चचसुतरामत्रस्नानेसेतुतीर्थमेतदनुत्तमे ३० अत्रस्नानेनसेतुतीर्थेनरस्यैतान्यनि
र्तनंभवेत् ऐहिकंपारलौकंचयदत्रस्थितंभवेत तत्सर्वंस्नानमात्रेणतीर्थेनश्यतितत्क्षणात् सर्वतीर्थोत्तमंचैतत्सद्यःप्रत्ययका

रके ३२ मयाचास्यफलंसम्यगनुभूतंक्षणादिह तस्मादत्रविधानेनस्नानंदानंचशक्तितः ३३ कर्त्तव्यंमनुजैःसर्वैःफ
लकांक्षिभिः। दातव्यंतुसुवर्णंवेदपन्नाद्विशक्तितः ३४। शंकरउवाच इत्युक्तोतीर्थमाहात्म्येसोमशर्मामुनिस्तमः। श्रुत्वैत
त्परमंपुण्यंवन्दतीर्थगुणान्मुदा ३५ एतत्तेकथितंदेविश्रवणामोचनंशुभं सर्वपापविशुद्ध्यर्थंतत्रस्नानेनमानवः
३६ नापतेत्तत्क्षणादेवनात्रकार्योविचारणा श्रवणामोचनतीर्थंनुपूर्वतःसरयूजले ३७ धनुर्विंशत्प्रमाणेनपापमोचन
संज्ञके पापमोचनतीर्थंस्यद्ब्रह्महत्यमुनत्तमे ३८ पंचालदेशसंभूतोनास्तानरहरिर्हिजः असत्संगप्रभावेणपापात्मास
मजायत ३९ नानाविधानिपापानिब्रह्महत्यादिकानिच कृतवान्पापिसंगेनत्रयीमार्गविनिंदकः ४० सकदाचित्साधुसं
गात्तीर्थयात्राप्रसंगतः श्रुत्वोत्पन्नागतोदंविमहापातकहृज्जनः। ४१ पापक्षयंविनाप्येवनिःपापःसमभूत्क्षणात्
दृष्ट्वःपपातत्तन्मध्येपश्चात्तिष्ठत्यपार्वति ४२ दिव्यंविमानमादायविष्णुलोकंगतोहिजः तद्दृष्ट्वामहदाश्चर्यंतीर्थस्यन।
गनंदिनि ४३ श्रवणापरयात्रकृतेस्नानेविशेषतः माघकृष्णत्रयोदश्यांतत्रस्नानंप्रशस्यते ४४ दानंचमनुजैःकार्यंस
र्वपापविशुद्धये अन्यदपिकृतेस्नानेसर्वपापक्षयोभवेत् ४५ इतिश्रीस्कंदपुराणेरेवाखंडेसोमशर्मादेवोत्पत्तिवर्णनंनामपंचमः शं
करउवाच पापमोचनतीर्थंनुपूर्वतःसरयूजले धनुःशतप्रमाणेनयत्तत्तेतीर्थमुत्तमं १ सरस्वत्यासंज्ञंतुसर्वसिद्धिप्रद

नाशनं यस्मिन्नामज्ञयातीरेलक्ष्मणःपरवीरहा २ प्राणमुत्सृज्ययोगेनपयोहोषात्ततोपुरा इक्ष्वाकुप्रियेकथामेतां
कथ्यमानांमयानघे ३ सहस्रतीर्थंस्यसमुत्पत्तिर्महोदयं पुराणेरघुपतिर्दिवंकार्यंविधायवै ४ कालेनसहसंगम्य
मेत्यचक्रेनरेश्वरः श्रावंमंत्रयमाणोहियःपरेएतिकागतः ५ त्वयात्याज्योभवेत्क्षिप्रमित्येवंचक्रेससंविदः तस्मिन्मे
त्रंमाणेहरिस्तिष्ठतिलक्ष्मणे। ६ श्रागतःसतपोराशिर्दुर्वासास्तेजसांनिधिः श्रागत्यलक्ष्मणंशीघ्रमित्यवोचत्सुधाकु
रः ७ दुर्वासाउवाच सौमित्रेगच्छशीघ्रंत्वंरामायनिवेद्य कार्यार्थिनमिदंवाक्यंनान्यथाकर्तुमर्हसि. ८ शंक
रउवाच शापाभीतःससौमित्रिर्द्रुतंगत्वातयोःपुरः। मुनिनिवेदयामासरामायेदंहीनार्थिने ९ दुर्वाससेतपोराशिमभि
नेदनमागतं रामोपिकालमामंत्र्यप्रस्थायचबहिर्ययौ १० दृष्ट्वामुनितंप्रणतःसंभाष्यप्रभुरादरात् दुर्वाससंमुनिवरं
प्रस्थाप्यस्वपमादरात् ११ सत्यसंगमथाहूयलक्ष्मणंत्यक्तवांछया लक्ष्मणोपितरंवीरःकुर्वन्नवितथंवचः भातुर्मे
ऽस्यसुमतिःसरयूतीरमाययौ तत्रगत्वाचयोगेनोत्थानमास्थायसत्वरं १२ चिदात्मनिमनःकृत्वेसंनियम्यव्यवस्थितः
ततःप्रादुरभूत्तत्रसहस्रफणमंडितः १४ शेषस्यरूपंसहसाबिभ्रत्सितंमित्यासस्वधा सुरलोकात्सुरैर्देवैःसमगादमरैःसह
१५ ततःशेषात्मतोमातेलक्ष्मणोसत्सरयूजले प्रावेशयत्परंधाम्नःसुरसेवसमन्वितः इक्ष्वाकुरुवाच लक्ष्मणोत्तिष्ठशीघ्रंत्वंमो

स्वर्गस्वर्गे देवकार्यकृतेवीरत्वपरिप्लुतः १७ वैशाखेपरमेस्थानेप्राप्तेहितेसनातने भवन्मूर्तिःसमायातःशेषो
विलसत्फणः १८ सहस्रधास्थितिंभित्त्वासहस्रफणमण्डितः स्थितेःसहस्रस्थितेर्येयस्मात्तेदेवःसमुद्गताः ९९ तस्मा
देतन्महातीर्थंसरयूतीरगंशुभे ख्यातंसहस्रधारेतिभविष्यतिनसंशयः २० एतत्क्षेत्रप्रमाणंतुधनुषांपंचविंशतिः
अत्रस्नानेनदानेनश्राद्धेनश्रद्धयान्वितः २१ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकंव्रजेन्नरः अत्रस्नातोनरोयोमान्शेष
रूपिणमीश्वरं २२ तीर्थेसेव्यविधिवत्तविष्णुलोकमवाप्नुयात तस्मादत्रप्रकर्तव्यंस्नानंविधिपुरःसरं २३ शेषस्यपूज
नंयेनफलंविप्राविशेषतः स्त्रीभिश्चान्नेववासोभिर्दानैश्चश्रद्धयान्वितैः २४ स्नानेदानेहरेःपूजासर्वमक्षयतांव्रजेत
तस्मात्तेनात्रतीर्थेसर्वकामफलप्रदं २५ सितौभविष्यतिनदानात्रकार्यविचारणा श्रावणेशुक्लपक्षस्यपंचमी
नवोर २६ तस्यामत्रप्रकर्तव्योनागानुद्दिश्यपत्नतः कृत्वोविपुलःसन्दिःशेषपूजापरस्सरः २७ ऽस्मेनकृतेस
स्मिंस्तीर्थेमतिमान्नरैः सतोष्यन्नाद्यजान्नपानागपूजापरस्सरं २८ सेनुष्यःफलिनःसर्वेपीरयंतिनमानुषे वैशाखमासे
येस्नानंकुर्वंत्यत्रसमाहिताः २९ नतेषांपुनरावृत्तिःकल्पकोटिशतैरपि तस्मात्प्रकर्तव्यमात्रेयत्नतोनरैः ३० स्नानेदाने
हरेःपूजाब्राह्मणस्यविशेषतः तीर्थेकृतेत्रमज्जेःसर्वकामफलप्रदं ३१ विलुप्तद्दिरण्यादघात्सालंकारांपयस्विनीं सवत्सामत्र

वर्त्ततेसुरदेविसर्वपापप्रणाशदा यत्रस्नानेनदानेनसूर्यलोकेनहीयते ११

सत्तीर्थेसत्यात्रायद्विजन्मने ३२ तस्यवासोभवेन्नित्यंविष्णुलोकेसनातने स्पृष्वंस्वर्गमाप्नोतितीर्थस्नानेनमानवः ३३
अत्रपूजाविशेषेणनरैःश्रद्धासमन्वितैः वैशाखेमासिसंकल्पैर्वैत्रैस्वर्हिजरंपती ३४ लक्ष्मीनारायणप्रीत्यैलक्ष्मीप्रा
प्त्यैविशेषतः वैशाखेमासितीर्थेनिष्पथिवीसंस्थितानिवै ३५ सर्वाण्यपिचसंस्तत्यस्यास्यत्रनसंशयः तस्मादत्रवि
धानेनवैशाखेस्नानतोन्नरः ३६ सर्वतीर्थफलंमहत्यंकरउवाच इतश्चीसुरजेष्ठोलक्ष्मी
सुरसंगते ३७ शेषंप्रस्थाप्यपातालेभूमारधरणोत्तमं लक्ष्मणेयानमोप्यप्रतस्थेदियमादरात् ३८ तत्राप्रभृतितत्तो
र्थंविख्यातिपरमांययौ वैशाखेमासितीर्थस्यमाहात्म्यंपरमंस्मृतं ३९ पंचम्यामपिशुक्लायांश्रावणस्यविशेषतः स
र्वपापप्रणाशेविशेषात्स्नानमाचरेत् ४० सहस्रधातीर्थेवनरःस्वर्गमाप्नुयात् इतिश्रीस्कंदेमहापुरा
णेरेवाखंडेतःपुत्रेहस्तिनावतीनामसप्तदशोध्यायः भगवन्मुनिभिस्तीर्थमाहात्म्यमुक्तंमुक्त्वात्तोमनमनःप
रमानंदमायया १ अन्यत्तीर्थोत्तरंब्रूहितत्वंनमसांप्रतं नत्प्रियोस्मिमनसःश्रवणंपापमसुव्रत २ विघ्नाकुग्रहस्ति
ष्णुवैतरणीविशेषतः वैतरण्याःकृतस्नानोपमलोकेनपरप्रति २ भोःप्रभासिपूर्णिमायांयात्रासोवत्सरीभवेत् द्वीपा
र्कतीर्थंपरंवैतरण्यानुरक्षिणी ४ एतत्तीर्थस्यसदृशंनान्यंविद्यतेक्वचित् व्रणीकुष्ठीदरिद्रोराजयक्ष्मातोपिनेन

रः ५ करोतिविधिवत्स्नानंसर्वपापप्रणाशनात् रविलोकेवसेत्सोपिकल्पकोटिशतं नरः ६ माघेमासेतथामाघेशुक्लपक्षेप्रयत्न
तः कर्त्तव्यंविधिवत्स्नानंसूर्यलोकाभिकांक्षया ७ पौषेमासितथास्नानंसूर्यलोकविशेषतः सप्तम्यांविधुवारेणस्नानंबहुफ
लप्रदं ८ वोयादित्योभवत्पूर्वंसूर्यवरेणनरेश्वरः सप्तद्वीपेश्वरोराजासप्तजन्मसुसप्तसु ९ यदारविप्रकाशंतेत्रिलोको
मेऽस्तोपरि यत्रतापःसुरश्रेष्ठप्रभाकरइवापरः १० प्रचंडतरदोर्दंडखंडितारातिमंडलः सकदाचित्समाःसर्वानेवंविधुवस्य
मूतले ११ वभ्रमम्लगयासक्तोवनेऽतिगहनेद्रुमैः सएनायूथनाथेभ्योवारणंसूथकैः १२ क्रमेणदूरकोशोनःसं
दोषिगतस्तथः मृगयायांभवेद्रैक्षःकदाचित्सर्यटन्वनं १४ वृकोऽसिंहहरिव्याघ्रान्निघ्नन्श्वापदान्वितस्ततः तृषाक्रांतोम्लानत
नुःसरोपश्यत्सुशोभटः १५ ददर्शदीप्तदाक्ष्यनिःकूर्मिजलशोभनात् ततोविधिवदाचम्यस्नानंचक्रेनरेश्वरः १६ ततोदेव
शरीरोत्थदानंदानलमानसः मुनिभिस्तैर्यथान्यायंचक्रेसूर्यसुतोषयो १७ राजोवाच भगवन्देवदेवेशनमस्तुभ्यंदिवाकर
नमःसवित्रेसूर्यायजगदानंददायिने १८ पूषागोहादेवायत्वष्टामरीचिनेनमः विवस्वतेनमस्तुभ्योमार्तंडायसुरालये
१९ पराय परकूपायत्रिलोकीतिमिरच्छिदे ग्रहित्वामसदातुभ्यंनमोभास्वरतेजसे २० योगत्रिदाययोगाय योगस्था
यनमः २१ कालायकालरूपिणेब्रह्मरूपिणे २२ यज्ञायपतयेजमानायहविषेसत्यिजेनमः योगधामसमुद्भवन

स्वानंददायिने २३ मृतिसौम्यातितीक्ष्णायग्रहाणांपतयेनमः सत्रेराजनमस्तुभ्यंनक्षत्राणांप्रियात्मने २४ प्रकाराकाय्यस
ततेलोकानांप्रियकारिणे प्रसीदप्रणतायाद्यमयिभक्तेतेस्वयम् २५ लोकउवाच इतिस्तुवतस्तस्यसप्रसन्नोरविस्तदा
आविर्बभूवसहसानक्तस्यप्रियकाम्यया २६ उवाचनपुरोवाक्येप्रभयानतमर्दने रविरुवाच वरंवरयनेऽद्यत्वंयो
तमायतः २९ एवमित्तुरंतेयपत्नयानतसंस्थिते एजोवाच भगवन्नास्तानंतप्रपद्यतिवरंपरं २७ मन्नाम्नाकृतम
र्कस्त्वंतिष्ठत्वत्रसदाविभो रविरुवाच एवमस्तुमनुष्येंद्रतवयोमनोहरः २८ एतत्स्तोत्रंत्वयाप्रोक्तंयेपठिष्यंतिमानवा
वाः तेषांतुष्टःप्रदास्यामिसर्वान्कामान्नरेश्वर २९ एतत्स्तोत्रेणपरयाभक्तिमन्नाम्नापाल्पतिस्थितो सर्वान्कामान्वाञ्छि
तयोत्रस्नानंसमाचरेत् ३० मत्सत्रेनसपाल्यन्कर्त्तव्यंस्नानमत्रवै येषांकामस्थितेत्रैतत्तेषांस्नानंवृथाभवेत् ३१ राजो
रुवाच इतिस्तुत्यावरंदत्वाकरकःकरुणाकृतः भास्वान्सहस्रकिरणस्तत्रैवांतरधीयत ३२ राजानंकरदंदृष्ट्वातथाभू
तस्तथानतं प्रणम्यदंडवत्पृथ्वांजगामस्वर्गंततः ३३ सूर्यकुंडेनरस्नात्वासर्वलोकेवसेत्सदा द्रोणकुंडात्तोरं
विपरिमेरिष्टलोभवेत् ३४ रविकुंडमितिख्यातंसर्वपापप्रणाशनं यत्रस्नानेनदानेनपुण्यंकोटिगुणंभवेत् ३५ तत्स
रस्तिनदिक्षेत्रेकुरुजांगलएवनाम कुंडंपश्चिमदिग्भागेसर्वकामार्थसिद्धिदं ३६ यत्रस्नानेनदानेनकर्मक्षयमवाप्नुयात् ३७

नरोविधानेनतिथौनास्त्यत्रसंशयः ३१ रतिकुंडेतथादेविकुसुमाख्यकुंडके स्नात्वाकुतेस्नानेससौख्यंपरमाप्नुयात्
३२ कुंडद्वयेऽत्रयेस्नानंकुरुतेनरः रतिकामाविवत्यंतौसदातौसुप्रतुष्टतः ३३ तस्मात्सर्वविधानेनस्नातव्यंधर्म
कोसिभिः दानेदंपत्यमाराध्यारतिकंदर्पतुष्टये ४० सवेतानियतेतस्यसंतुष्टौरतिमन्मथौ सावेविशद्पंचम्यांस्त्र
स्नानेगुणप्रदं ४१ रतिकुंडेनरःस्नात्वापश्चात्कंदर्पकुंडके स्नातव्यंतद्दिनेदेविमिथुनेनप्रपन्नतः ४२ रतिकंदर्पयोः
पूजाविधातव्याविशेषतः वस्त्रादिभिरलंकारैःसपूज्याहिजदंपती ४३ सर्वान्कामानवाप्नोतिनात्रकार्यावियारणा
चंदनागरुकर्पूरकस्तूरीकुंकुमादिभिः ४४ वासोभिर्विविधैर्भक्ष्यैर्भोज्यैश्चैवतद्दिजदंपती एवंकृतेनसंदेहोरतिकंदर्पतुष्ट
कृत ४५ इतिश्रीस्त्रीखंडेगौरीशंकरसंवादेःषट्त्रिंशोध्यायः शंकरउवाच कुसुमाख्यकुंडानुप्रतीर्थानिसं
सेवितं मंत्रेश्वरमितिख्यातंतत्स्थानंभुविदुर्लभं १ तत्रतीर्थेनरःस्नात्वाद्दृष्ट्वामंत्रेश्वरंशिवं नतस्यपुनरावृत्तिक
ल्पकोटिशतैरपि २ पुराणोदेवकार्येविधायामलकर्मकृत् कालेनसहसंगम्यमंत्रंत्रेनरेश्वरः ३ स्वर्गंप्रतिप्र
याणापयाकालेनरेश्वरः तत्रैवस्थापितंलिंगंमंत्रेश्वरइतिस्मृतं ४ तदुत्तरेसरोरम्यंकुसुमोत्पलमंडितं तत्रस्नानेन
दानेनश्राद्धेनानोचपूजनैः ५ मुक्तःस्वर्गमवाप्नोतिनात्रकार्यविचारणा मंत्रेश्वरस्यमहिमानंकेनाप्यिशक्यते ६ स

म्यक्षीणिदेविमहत्फलप्रदं मंत्रेश्वरसमंलिंगेनभूतेनभविष्यति ७ सुगंधपुष्पधूपादिकुंकुमाघनलेपनैः पूज
नीयःप्रयत्नेनसर्वकामार्थसिद्धिदः ८ एवंकृतेनसंदेहोमुक्तिस्तस्यकरेस्थिता तस्योत्तरभागेतुशीतलावर्ततेःनदी
९ तांसंपूज्यनरोविद्वान्सर्वपापैःप्रमुच्यते सर्वदापूजनंतस्याःसोमवारेविशेषतः १० कर्तव्यमुप्रयत्नेनऋषिभिःसर्वार्थ
सिद्धये विस्फोटरोगादिभयेनरैस्तुसमुपस्थिते ११ कर्तव्यंपूजनंतस्यरोगादिभयनाशनं तदुत्तरेतुतत्रैववेदीदेवीतिविश्रु
ता १२ यस्याःस्मरणमात्रेणनिग्रहादिभयंनहि एतत्कुंडेनयेस्नाःस्तेस्तेनिग्रहादिभिः १३ वेदीसंस्पृश्यतेदेवीन्नरैः
पीतिसमन्नरः यात्रातस्याःप्रयत्नेनकर्तव्याफलकोटिभिः १४ मंगलेरविशेषेणसर्वकामार्थसिद्धये गंधपुष्पै
स्तथाधूपैर्दिपैरपिवस्त्रतः १५ नैवेद्यैर्विविधैर्दीपिपूजनीयाविशेषतः वेदीप्रीतेमहादेविदेयंस्नानंभोजनं १६ स्वंकृ
तेनसंदेहःस्त्रीकामानवाप्नुयात् तदुत्तरदिशाभागेबृहत्कीर्तिप्रकीर्तिता १७ वर्तंतेपरमासिद्धिरूपिणीस्मरणान्नृ
णां गृहादिष्वेषुकार्येषुभयेवासमुपस्थिते १८ यस्याःस्मरणतोन्नृणांसर्वसिद्धिःप्रजायते मुक्तेतस्याःसदाकार्यान्नभि
रंगुलितोध्वनिः १९ दीपदानेप्रयत्नेनकर्तव्यंनियतात्मभिः सर्वाभीष्टप्रदंह्येतद्दीपदानेप्रशस्यते २० चतुर्दश्यां
वतुर्दश्यांतस्यायात्रानिर्मिता तत्रस्त्रिमार्दशभागेकुंडमस्तिशतक्रतोः २१ कार्त्तिकेकृष्णपक्षस्यचतुर्दश्यांनरोत्त

षतः तत्रस्नानेनदानेनस्वर्गलोकमवाप्नुयात् २२ ततःपश्चिमेभागेनिर्मलीकुंडमुत्तमं ब्रह्महत्यामपाकरोतीतिब्रह्मकुंडं
ततऋजुः २३ यत्रागत्यपुरादेवैर्ब्रह्मणोनिर्मलतांगतः अन्येचमुनयःपापाःसुरापाश्चउत्तमंगताः २४ यत्रस्नानेनदानेन
निर्मलास्तुर्नसंशयः अन्यानियानिपापानिब्रह्महत्यासमानिच २५ तानिसर्वाणिनश्यंतिनिर्मलीकुंडमज्जनात्
कुंडस्यवायुकोणेतुत्रिंशद्धस्तायतोपूर्णिमातिथौ २६ तीर्थंतदुत्तरेभागेगोप्रतारमितिस्मृतं विमुक्तिस्थानंचतत्रैवनात्रकार्या
विचारणा २७ पुरादेवासुरेयुद्धेसंग्रामेभृशदारुणे दैत्यैर्वरमदोत्सिक्तैर्देवायुधिपराजिताः २८ तेषांपत्न्योमहाभाग
नादेवानामग्रणीर्हरिः पुरस्कृत्यचतान्सर्वान्तपावैकमलासने २९ क्षीरोदस्योत्तरेविंशेशेषपर्यंकशायिनं अनंत
पविष्टपापारविचरणंवृजहस्तया ३० नारदाद्यैर्मुनिगणैरुपगीतगुणोत्करं गरुडेनपुरस्थानात्रिशोत्प्रेक्षितासनं श्री
विभ्रतं कुंडलेशुभ्रे कर्णाभ्यांमेघसन्निभे कौस्तुभेनलसत्कंठं वक्षसंस्थितयाश्रिया ३१ किरीटिनंपद्महस्तंवनमालाविभूषि
तं शरण्यंसर्वजगतामाद्यंवंदामहेतुवै ३२ तस्मिन्नवसरेदेविसर्वदेवगणैरहं ईश्वरश्चाथ नमस्तस्मैयमीशं
तेयोगिनोगतमत्सर्याः ३४ परमेपुरुषंपारंतमसोमहतोतथा यस्यायंतहविर्वेत्रंयज्ञेःसाममूर्तये ३५ नमःसरस्वतीवा
सहंसायाक्षररूपिणी स्वाहायधर्मनिधयेक्षेत्रज्ञायात्मतात्मने ३६ सांख्ययोगप्रतिष्ठायनमोनोस्तैकहेतवे क्षीरायमाया

३५

नाभिपद्मादुद्भूतोजगत्स्रष्टुस्पतेः १ गुह्यायगुह्यगोप्त्रेतुतेनमः ३

निधयेसहस्रशिरसेनमः ३७ योगनिद्रात्मनेनाभिपद्मोद्भूतजगत्सृजे नमःसर्वेस्वरूपायकारणायजगत्सृजे ३८ का
पिलायाथबलिनेजीवायपरमात्मने गोप्त्रेप्राणायभूतानांनमोविश्वात्मवेधसे ३९ दृप्तायसिंहवपुषेदैत्यसंहारकारिणे
वीर्यायानंतमनसेजगत्स्थावरजंतवे ४० संसारक्लेशमोहायनानायातिमिरच्छिदे अचिंत्यधाम्नेगुह्यायगुह्यगो
प्त्रेनमोनमः ४१ शांतायसुखकल्लोलकैवल्यपददायिने सर्वभूतात्मिकायनमःसर्वात्मनेतथा ४२ इंदीवरदलश्यामंस्फु
रत्किंजल्कविग्रहं विभ्राणंवाससीविस्तृनाभिनेत्रंरमायने ४३ शंकरोवाच मयालुतःप्रसन्नोत्वंवरदोगरुडध्वजः
दासवीन्विद्धिमांपद्मकृतकृत्यंकृपान्वितः ४५ ऽवाचमधुरंवाक्यंप्रश्रयावनतान्सुरान् श्रीभगवानुवाच नाना
मिविद्धाःसर्वमिप्रायंसमाधितः ४५ दैत्यैरेवंक्रमाक्रांतंपदंसमरदर्पितैः सबलैर्बलहीनानांप्रतापविजितात्मभि
लैः ४६ सांप्रतंनुविधास्यामितपोयुष्मद्धितायवै श्रमोध्यानगरींगत्वाकरिष्येतपउत्तमं ४७ गुप्तोभूत्वाभवद्भि
र्नोविद्यौदैत्यशांतये भवंतस्तुतपस्तीव्रंकुर्वंत्वमलमानसाः श्रमोध्यांप्राप्यतेभ्योदैत्यनाशमसत्वरं ४८ इतिश्री
श्रमोध्यावैभवेगौरीशंकरसंवादेएकोनविंशोध्यायः शंकरउवाच इत्युक्तोदेवदेवेनगरुडध्वजनः श्रमोध्यामागतः
क्षिप्रंचकारतपउत्तमं १ गुप्तोभूत्वापदाविष्णुःसुतेनोविघ्नहृद्येतेनगुप्तहरिर्नामदेवोविख्यातिमागतः २ आगत

स्मरेः पूर्वमत्रहस्तत्वात्पुते पुरहीनारम्भतस्तुकं तेनस्कन्दहिःस्मृतः ३ तयोर्दशनमात्रेणसर्वपापैःप्रमुच्यते हरेस्तेनप्रभावेण देवाःप्रवलतेजसः ४ जित्वादैत्यान्रणेसर्वान्संप्राप्यस्वपदान्यथ रेजिरेविजयानंदाःसुरास्तानेरसंपदः ५ ततःसर्वेसमेत्याशुबृहस्पतिपुरस्कृताः देवाःसेंद्रानमन्मौलिमालार्चितपदांबुजं ६ हरिंद्युमणागत्वन्नयोध्योत्तुंगगोपुरे स्थितंसुरगणैर्वृतं ७ आगत्य चप्रनःस्तुत्वानानाविधिगिरादरं ७ भावपुष्पैःसमभ्यर्च्यनत्वाग्रेजलयस्तरा हरिमेकाग्रमनसाध्यानेनोध्यानिधिताः ८ तानागतान्समालोक्यभक्त्यापरमयासुरान् प्रत्यक्षंप्राहविश्वात्मापीतवासजनार्दनः ९ श्रीभगवानुवाच भोभोदेवा जितारातिवलादिष्याहिसंगताः अधुनामेतामिष्टंकिंकरोमिसुरा मम १० तद्ब्रूयमूयेत्वरिताःकिंविलंबेननिर्भयाः देवा ऊचुः भगवन्देवदेवेशत्वमिपरपतिसर्वशः ११ सर्वंसमभवत्कार्यंनिष्पन्नंनोजगद्गुरो तथापिसर्वदाभाग्यंनिस्तंद्रैरात्वदाश्रितैः १२ अस्मद्दुष्कार्यमात्रेणाधिजितेंद्रियवर्त्मना स्वमेवरदकार्यंशत्रुपक्षविनाशने १३ श्रीभगवानुवाच स्वमेतद्धिपास्यामिभवतामरिसंक्षयं श्रीमतीतेजसोद्धिंकरिष्यामिमहासुरः १४ कथंयेवसदाख्यातिंलोकेयास्यतिचोत्तमा मम नामाग्रहरिर्देवोभुवनविश्रुतः १५ मदीयंपरमंगुह्यंस्थानंख्यातिंसमेष्यति अत्रयः प्राणिनोभक्त्याभूयोगुप्रहरेर्मम १६ करोतिपरमानक्त्यासयातिपरमांगतिं अत्रयःकुरुतेदानंयथाशक्त्याजितेंद्रियः १७ सस्वर्गमतुलंप्राप्यनरोयाति

फलवन्मत्रमत्रीतयेदेवाः प्राणिनिधर्मकोसिनिः १८ दातव्यागोःप्रयत्नेनसवत्साविधिपूर्वकं स्वर्णशृंगीरूप्यखुरा वस्त्रहेमसमन्विता १९ कांस्योपदोहनायुक्तीवस्त्रकंठ्यलंकृता रत्नपुष्पावनव्याचत्रैयभरणभूषिता २० सूर्यतीर्थेषुव्याघैःसुप्रसन्नाःनिवेदिता हेनाप्यवेदविदुषेगुरुणेनिर्मलात्मने २१ विप्रभक्त्यापविदुषेत्वन्नरोस्तरतिपत्र यत्नेणापठतेवादेयासर्वत्रसुखमाप्नुयात् २२ नरेणेहनमात्रायदातारंलोप्यधोनयेत् मत्प्रीतयेवृत्तव्यानिमित्तेनोत्तरत्नना २३ सर्वकामविशुद्धार्थंयेयोमंत्रंजपंतिमत्परे तेपिस्वर्गेस्थितोनित्यंमुक्तिःकरतलेस्थिता २४ तथायत्रहरेःपीठेमत्प्रीत्यैदानमुत्तमं नृपहोमादिकंचापिकर्तव्यंयत्नतोनरैः २५ भवंतोविधानेनयागं कुर्वतस्ततः मत्रस्तात्यविधानेनदक्ष्यंहंप्रयत्नतः २६ देवोग्रहणेनिसर्वकामार्थसिद्धः शंकरश्च इत्युक्त्वोत्तर्धेदेवःपीतांबरधरोच्युतः २७ देवाश्चर्षिविधानेनकृत्यायोप्रयत्नतः अयोध्यायास्वस्थानेभक्त्या गुणाश्चिमोक्षिताः २८ तत्राप्यतिमनोदेवितत्स्थानेभविष्यये कार्तिक्यांतुविशेषेणयात्रावत्सरोभवेत् २९ स्नात्वा देवोर्चनंकृत्वसर्वकामफलप्रदः एवंयःकुरुतेयात्रांविधिवल्लोकरामोदते ३० तस्माद्गुहरेस्थानाद्गुत्तरेवृक्षतेनरः गोप्रदानेनयेनैवंसर्वपापप्रणाशनं ३१ यत्रस्नानेनदानेननरोयातिनरःक्षयं गोप्रतारसमतीर्थेनकृतेनभवि

ता

ध्यति ३२ धारा रत्नोद्यादेवि तेमणिकर्णिका ऽजनिष्यो य यावैवमहाकालनिकेतने ३३ नैमिषेचक्रराजो
नृपतीर्थोत्तमाःस्मृताः अयोध्यायोत्तराद्देविगोप्रतारमिथंमतः ३४ यत्रराजामयादेविसाकेतनगरीजनः
जगामस्वर्गमतुलेनिमज्यपरमोमसि पार्वत्युवाच कथंनगामस्वर्गंसाकेतनगरीजनः कथंवाब्रह्मोदिष्टानेतत्
कथयप्रभुत्व ३६ शंकरउवाच शृणुयानाकथामेतांप्रियेरघुकुलस्यवितरे यथाजगामस्वर्गंसपुरीजनः
३७ प्रजारामोविधायैवदेवकार्यमतंद्रितः स्वर्गंगतेननस्वर्गंभ्रातरंसहधीरधीः ३८ ततोनिस्विंशयारेणयानां
कामरूपिणः सरयोपुरक्षोसिसमुत्सेठनेकशः ३९ देवगंधर्वपुत्रास्त्वंयेपुत्रास्त्वयानराः राजसूयेविदि
त्वातुसर्वेस्वस्थानंगताः ४० तेरामस्यगत्वोचुःसर्वेजनरघूद्वहाः तवानुगमनेराजन्संप्राप्तास्मस्त्रिकालज्ञ ४१ य
दिनास्मिन्विनास्माभिर्गंकेस्वपुरुषर्षभ सर्वेवयंहतास्यामोदेवेनसहताम्प ४२ मृत्योर्वचनतोधाम्नस्वानरस्यतो
विभीषणस्यवाजायराक्षसस्यामिरा ४३ यावत्प्रजाधरिष्यंतितावद्देयविभीषण कारयस्वमहद्राज्यंलंकोत्ये
परिपालय ४४ स्थापितःत्वंसखित्वेननान्यत्कर्मीदृशोमम प्रजात्वेरसधर्मेणनोत्तरंवक्तुमर्हसि ४५ स्यमुक्ता
नुकाकुत्स्योहनमेतमयाब्रवीत् यावत्प्रजाविरंजीवमाप्रतिसोऽपाकुरु ४६ यावल्लोकाधरिष्यंतिमत्कथाश्चवरर्षभ

तावत्त्वंधारयप्राणान्प्रतिलोपरिपालय ४७ मैंदस्यहिविदस्त्वेत्यमंतप्राणिनावुभौ यावल्लोकाधरिष्यंतितावे
दतौधरिष्यतः ४८ पुत्रःपौत्रास्त्वयेलोकेतान्रक्षंतिहवानराः एवमुक्तोनुकाकुत्स्थःसर्वांस्तान्दक्षवानरान्
४९ मयासार्द्धंप्रयातेतितदातान्हरयोब्रुवन् प्रभातायांतुरात्र्यांवैष्यंतुयूयंमहाजनः रामःकनत्वपत्रांस्
परोक्षंतत्रयाक्ष्यंति अग्निहोत्राणियानिवैष्यमाणानिसर्वशः ५१ वाजपेयातिरात्राणिनिर्वीर्यंचमनायत
तः ततोवशिष्ठस्तेजस्वीसर्वानिरवरोधतः चकारविधिवत्कर्ममहाप्रस्थानिकंविधिं ५२ इतिश्रीस्कंदोध्यारवे
उत्तरेशंकरसंवादेविंशोध्यायः। शंकरउवाच ततःसौमंवरंधरोवल्लवंसमन्वितः कुशानादायपाणिभ्यां
महाप्रस्थानमाघतः १ तंव्याहरद्भुतंकिंचिद्दृष्ट्वाभैवानरेश्वरः निश्चक्रामस्वनगरात्सागरादिवचंद्रमाः २
रामस्यसव्यपार्श्वेतुसपद्मश्रीःसमागता दक्षिणेभरतंरामात्सीतयासहितंयया ३ नानाविधान्पाद्रुमा
निधनुश्चव्यातनन्वितं अन्यच्चतेत्वकाकुत्स्थेसर्वेऽनुवविरेक्षः ४ वेषाद्ब्राह्मणरूपेणासावित्रीसमरक्षिणी
ऽनुयातोयवयद्भाःसर्वेरमेतरंजन ५ मयायत्तमहात्मानःसर्वेवैमहीधराः अनुगच्छंतिकाकुत्स्थेस्व
द्वारमुपस्थितं ६ तथाऽयोतिकाकुत्स्थंमंतःपुरगताःस्त्रियः सदृश्वात्तरासीकाःपार्श्वदाश्चरतकाः ७ सोते

पुरस्कृतः राजलक्ष्म्या हतोपि ८ ततोपि प्रसन्नात्मानः तस्मिन्होत्रासमेतेतः सर्वत्रगाः काकुत्स्थमनुगच्छंतिसर्वशः मंत्रिसैन्यबलोपेतस्वसुतैः सहबांधवाः सर्वेतेसानुगाश्चैव त्यक्त्वाच्छंतिगाध्वे १० ततःसर्वाःप्रकृतयोलब्धपुण्यजनावृताः रामस्यानुगमाश्रित्य कृतात्मानः विगतज्वराः ११ स्नात्वोदकावरथाः सर्वेप्रयतमानसाः कृत्वाकिल्बिषिकाराद्रमनुयाताश्चराघवं १२ ततस्त्रिकस्त्रिरात्रोक्तः सन्नद्धोतेनापिदुःखितः प्रहृष्टमुदिताः सर्वेबभूवुःपरमार्तताः १३ दृष्ट्वाकोसलानिर्यांतेराजोजनपदास्तथा सेनापूगास्तेपिहृष्टैवमनःस्वंनियचक्रिरे १४ सहयानरथोसिनभास्तथापुरयोतिनः आगत्यपरयानत्वाध्वतमुत्सृताहताः १५ तानिसृतानिनगरेयतथानेगतान्यपि रामंतेप्यनुययुःस्वर्गद्वारमुपस्थितं १६ यानिचैतिकाकुत्स्थेस्थावराणिचराणिच स्वकानिस्वर्गगमनेमतिंकुर्वंतितान्यपि १७ नासीत्सत्वमपोह्यापोसूक्ष्ममपिकिंचन यद्राघवेनानुयातंस्वर्गद्वारमुपस्थितं १८ अर्धाध्वियोजनेगत्वानदींपस्वानुलोमयौ सरयूंपुण्यसलिलोददर्शकुनंदनः १९ अथतस्मिन्मुहूर्तेतुब्रह्मलोकपितामहः सर्वैःपरिवृतोदेवैर्विधिमास्थायलक्षणैः २० आययौतत्रकाकुत्स्थंस्वर्गद्वारमुपस्थितं विमानशतकोटीनिर्दिव्यानिसर्वतोवृतः २१ दीपयन्सर्वतोव्योम

मज्योतिरुत्तमंतत्तेस्वयंप्राप्तैःसुतेनोमिर्महर्षिःपुण्यकर्मभिः २२ पुण्यावातावपुस्तत्रगंधयंतःसुखप्रदाः सुपुष्पवृष्टिर्ववृषेचखमुक्तंमहाजवं २३ गंधर्वैरप्सरोभिस्तत्तस्मिन्काले उपस्थिते सरयूसलिलंतेन प्रपद्यासमुपचक्रमे २४ पितामहस्तदावाक्यमंतरिक्षादभाषत श्लक्ष्णंविस्पष्टतेदिव्यांप्राप्तोसिमानद २५ भ्रातृभिःसहदेवाभैःप्रविशास्वकांतनुं वैष्णवींत्वंमहातेजापद्मान्यामनसेप्सितां २६ त्वंहिलोकगतिर्दिव्यनताकस्त्वंवेत्तिये मतोमायाविशास्वांतनुंपूर्वपरिग्रहं २७ त्वंमयिस्थमहाभूतमसंयेलोकसंग्रहे यामिच्छसि महाबाहोतांतनुंप्रविशास्वकां २८ पितामहस्यवचनाद्विष्णोर्वायिरक्षयं दिव्यंतदैसयेतेजः सशरीरःसहानघ २९ ततोविसुतनुंदेवाःपूजयंतःसुरोत्तमं साध्यामरुद्गणास्त्वेयसेंद्राःसाग्निपुरोगमाः ३० येचादित्यास्तथाविश्वे गणागंधर्वाप्सरासस्तथा सुपर्णिनागयक्षास्त्वदैत्यदनवाःसखाः ३१ देवाःप्रहृष्टमुदिताःसर्वेपूर्णमनोरथाः साधुसाध्वितितेसर्वेत्रिदिवस्थाबभाषिरे ३२ अथविष्णुर्महातेजाःपितामहमुवाचह एवंलोकेजनोधन्योनुमहेसिसुव्रत ३३ इमेतुसर्वेमत्स्नेहाद्गताःसहबांधवाः भक्ताश्चप्रीतिमंतश्चत्वत्प्रसादात्मानोपिसर्वशः ३४ तच्छ्रुत्वाविष्णुकथितंसर्वलोकेश्वरोवृतः लोकंसतानकेनानसंस्थास्यंतंहमानदः ३५ यस्त्वितिर्यग्गतोप्यत्र

एवमेवाऽचिंतयन् प्राणैः स्वैर्नातिभक्तोवैससंतानफलेनेत ३९ सर्वसंतानकेनेमप्रजालोकानेतरं वानरस्व
स्वकोयोनेरसंसारिणस्तः ३१ यस्यविनिःसृतावैवसुतास्वस्यतनूरुहाः मादित्यतनयश्चैववसवोवसूर्य
मंडले ३८ ऋषयोनागयक्षास्तान्सर्वान्प्रतिपेदिरे तयाजुष्टंतिरेणोप्रतारमुपस्थितः ३९ सजनःसरयूमे
जेपरिपूर्णनवेसमः श्रवणाद्यजलेसर्वेप्राणोत्सर्गप्रहृष्यत ४० मानुषंदेहमुत्सृज्यतेविमानमध्यारुह
न्तियेन्दिनिगतायेवप्रविशंतिसरयूतरं ४१ देहत्यागाद्भुतेसर्वेदिव्यंदेहवपुर्धराः तथान्यानपिसत्यानिस्थाव
रणीजंगमानिच ४२ प्राप्यतन्नोयममलंदेवलोकमुपागताः तस्मिन्नेवंविधेसमापन्नोयानरान्मर्कटाः ४३ तेपिप्र
विशंतःसर्वेदेवानास्तिष्यवैतरं ततःस्वर्गिणःसर्वेस्वर्लोकमुपशिश्रियुः नगमन्निरोःसरयूमोक्षोत्सवंतते
स्मतस्तत्रोप्तारंस्वर्गतीर्थविख्यातिमागते ४५ इतिश्रीमद्रयोध्याखंडेगोप्तारक्षेत्रमाहात्म्यवर्णनेसप्तदशोध्यायः १८ नारदउवाच
गोप्तारेपरोनःस्वर्गदंतीर्थंनविद्यते जन्मोत्तरशतेपीहियोगोवेमहिलभते १ तीर्थेसहस्रशतेजन्मनाल
भ्यतेनवै गोप्तारःसमंदेहोहरिर्भक्तस्वभूषितः २ एकेनजन्मनान्योपियोगोसंप्रविंदति गोप्तारेनरोदेवि
यःस्नातिसुसमाहितः ३ सयातिपरमंस्थानंयोगिनामपिदुर्लभं कार्तिक्यांवाविशेषेणस्नात्वेहविजितेंद्रियैः

दानिवै गोप्तारस्तान्मुच्चैःकल्पोनांहतिषोडशीं १९ स्वर्गमात्मानुयोदद्यात्सुस्नातोवेदपारगे शुभांगतिमवाप्नोतित्व
ग्निष्टोमेवरिष्यते २० गोप्रतांनियतोधीत्रिलोकांविंशतेप्रिये दत्वानेचयथान्यायंनसंशयोनिगद्यते २१ तत्रस्नात्वा
ठयःकुर्यादिह्मान्सतर्पयेन्नरः सोत्रामरोत्वयज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमानवः २२ एकाहारीत्रयःतिष्ठेन्नासेतत्रय
तव्रतः यावज्जीवकृतंपापंसहस्रात्तस्यनश्यति २३ अग्निप्रवेशंयेकुर्युगोप्तारेविशोषतः तेविशांतिपदंविलंघित
ष्यंतपापंयांति २४ तेनेष्टंक्रतुभिःसर्वैःकृतंतीर्थावगाहने दीपदानेकृतंयेनकार्त्तिकेकेशवाग्रतः २५ कुर्वंत्यत्रो
नेयेत्रविघ्नसंघाःसुनिश्चिताः नतेषांपुनरावृत्तिःकल्पकोटिशतैरपि २६ अत्रैवयत्नतोविद्वंगोप्तारंहेमानवः
दत्वासोपाधिकंपुण्यंलभतेनात्रसंशयः २७ अग्निहोत्रसनाथोपागंधदानेनतत्फलं भूमिदानेनतत्तुल्यंगंधदानफ
लंस्मृतं २८ यत्सुतेनेदविहिस्थानेनेतत्कीर्तितं कार्त्तिकेतुविशेषेणतत्रस्नात्वाशुचिव्रते २९ स्वर्गद्वारेने
स्नात्वादशस्वर्णफलंस्मृतं इर्नरुद्रचतुर्दश्यांतीर्थेनागरणेचरेत् ३० उपोषितःशुचिःस्नातोविष्णुरूजननंस
रः दीपंदत्वाप्रयत्नेननानाफलमवाप्नुयात् ३१ तावत्कृतंतिपुरायानिस्वर्गेनर्तरस्तातेते यावन्नज्वालयेद्दीपंकार्त्ति
केकेशवाग्रतः ३२ पौर्णिमास्यांप्रभातेतुस्नात्वानिर्मलमानसः हरिसंपूज्यविधिवद्विधामन्त्रमुदीरयेत्

३३ दत्वानेचयथाशक्त्यासोपब्राह्मणंस्तथा वस्त्रादिभिरलंकरैःसंपूज्यांजलंपठेत् ३४ विभं
गप्रहरिंदृष्ट्वापूजयेद्विधिवत्ततः नमस्कृत्यनतोतीर्थंप्रार्थयेत्कृतमानसः ३५ स्वगिरावविधिवन्म
ध्यान्हेस्नानमाचरेत् सर्वपापविशुद्धात्माविष्णुलोकेमहीयते ३६ यत्रोषितंमयासर्वंवस्तुसुकृत
कोटिनः यत्रेयंसरयूर्दिव्यानदीनामुत्तमानदी ३७ यावद्दरनमात्रेणपापंहरतिविनश्यति ब्रह्म
वामदेवनाम्नस्यजगद्धाचन यत्रयत्रदलत्तोयंगंगाभवतिसोपमा ३८ तत्रतत्रयुगेयुगेगंग
छोत्रेजनम्यच पदेपदेश्वमेधस्यफलंदृष्टंमनीषिभिः महिम्नःकार्त्तिकेगंगायाःपरःशतनर
स्नानं ३९ सर्व्वागहिमानंकोटिलोकेषुविश्रुतः यत्रनारायणोनाम्नारामःस्तम्भतिसर्वदा ४१ ब्रह्म
हत्यंपनश्यात्रकार्त्तिकेरघवःस्वयं केरम्यालभ्यतेयत्रस्वस्तैःस्थूलदृष्टिभः ४२ पार्वत्यवाप्तोयत्रांक
राख्यपदेनगणाधिपः चमहापरी हरिश्चंद्रेनरेंद्रेचतारुयनोगदनच ४३ स्वर्गनीतापरचे
यंतत्रचक्रहमहेश्वरः शंकरश्चत्र ऐक्यंकोहरांद्रोस्त्रिनायुगपरा ४४ धर्मात्मापुण्यशी
लःप्रोक्तस्तत्कीर्तनंवरं नदुर्मतिर्नानयज्ञधिनोजालमंडनं ४५ नाधर्मरुचयःशीलंतत्समा

स्तिष्ठार्थं नोधयोव्याधयश्चैवना न्यापैर्निबंधनं ४८ हरिश्चंद्रस्य राजर्षेर्वंशाजंवभूवुस्ते
नरा ह्यपरीक्षेयंनीतःस्वंवरनंने ४९ हरिश्चंद्रोमहातेजाःसत्यधर्मसमन्वितः अयोध्यानगरीचे
यंनेतांस्मावता ४९ हरिश्चंद्रस्यसत्येनस्वंगिनीतावरानने तथाकनकंगदेनापिस्वंगीनीतानरा
मए ॥ राजाकनकगदोवीरोविस्तृतपराक्रमः अयोध्यांमहापुर्योपालयामासप्रजाः ५०
पुत्रोधर्मीगदस्यासंधर्मिसमन्वितः सरश्चकृतविद्यश्चपितृभक्तिसमन्वितः ५१ यज्ञदानव्रता
तप्यैनानागुणसंयुताः भुक्त्वानुसचिरंराज्यंपुत्रदारैःसमन्वितः २ जगामविस्तृतंस्थानंयेस्तुभ
क्रिरतोनृपः नरहरेस्थानंदेशेनकृतमेवाश्रयंकृतं ५३ तेनराजामहादेविदेवैःसार्द्धंसमंकृ
कं तेनापुण्यानभोगान्क्रोशान्निर्विगताः ५४ विमानस्थाःसदादेवाःपश्यंतिमेचेहवि रुक्मां
गदोपिराजर्षिःसद्गंधर्वैस्तुतः ५५ विमानवरमारुह्यपत्नीपुत्रसमन्वितः सहपौरजनेर्हृष्टैर्व
सैन्यपरिवृतः ५६ जगामवैष्णवंस्थानंयत्रगत्वानशोचति एतत्तेकथितंदेविकिमन्यत्परिपृच्छसि
इतिश्रीअयोध्याखंडेमहेश्वरसंवादेहरिश्चंद्रोपाख्यः पार्वत्युवाच देवदेवमहादेवतीर्थान्यन्यानितेमया
अयोध्यायाःपरिसरेनीघ्रनिर्यानिसंतिवै २ शंकर उवाच सूर्यकुंडात्पश्चिमतोदुर्गाकुंडमनुत्तमं तत्र स्नात्वा
नरोनग्रहदोषैर्जनःसजपतोमुचेत्पुंसांसर्वार्तिहरंप्रजाय दुर्गाचाष्टभुजानत्रसंविद्धिसुरसंघ ६२

स्कन्दपुराणे २

मोक्षिराजते ४ नरकुंडमितिख्यातंसर्वपापहरंसदा तस्मादक्षिणदिग्भागेस्नात्वानारायणंनरः ५ नारदस्तत्र
तीर्थेवसतितेपेमहत् कार्तिकेशुक्लपक्षस्यचैकादश्यांसुचिस्मिते ६ तपोयोगप्रकर्षेणसर्वकाममवाप्तवा
निः सूर्यकुंडात्पूर्वभागेत्रिपुरारिर्विराजते ७ सरयूतटमित्वेत्यस्नात्वाकृत्वासंध्याजपादिकं पूजयेत्त्रिपुरारिंयःकार्तिके
पूर्णिमातिथौ ८ सर्वान्कामानवाप्नोतित्रिपुरेःप्रसादतः तस्मात्पूर्वदिग्भागेनाम्नाविघ्नहरःस्मृतः ९ ये
दृष्ट्वामानवोलोकेसर्वपापैःप्रमोचते विघ्ननाशंभवत्तूर्णंसर्वसंपदमाप्नुयात् १० सुवर्णसदृशंनित्यंरूप्यो
नगर्वितः विद्यासत्कृत्तिसुस्वैःपरमगर्वितः ११ अधीत्यचतुरोवेदान्जगर्हेवाल्मणान्मुनः तेदृष्ट्वामह
दाश्चर्यंशशापनारदोमुनिः १२ शापंनारदस्तस्मैविघ्नत्वंमद्विनाशव सहस्रयुगपर्यंतंमाहीयोनिमवाप्नुहि
१३ मुक्तश्चैततःकृत्वानारदोमुनिसत्तमः सरयोःसंगमेदुर्गेदेयत्वेतरपूजनं २४ तत्रगत्वाद्विजोरूत्वास्नात्वा
एमज्जन्मतः एमरोनमात्रेणमुच्यतेशापनाद्यात् २५ इतितत्स्वचनंश्रुत्वामहिषेरूपमास्थितः उवाससरयूतो
रेप्रतिस्रोतःसमाश्रितः १६ एवंयुगसहस्रांतेमुत्सन्नोरुनंदनः इतिकृतंतदाघ्रात्वामुनेरूपमाप्तवान् १७ व
ष्टुर्जन्मतदाज्ञातोरामनाम्नाप्रसादतः दिव्यंरूपमनंतंवैजगामहरिमंदिरं १८ तेनवैस्थापितोमूर्त्तिरात्मनोनामतः

विका तत्सलिलं दिव्यहरेर्नामप्रभावतः १९ तत्रस्नात्वा नरो देवि मुच्यतेच त्रयात् नदीमीप्सेनदारिद्र्यं
चैवेह विद्यते २० राजसूयेनयत्पुण्यं विस्तृतेर्यस्यदर्शनात् तस्मिन्तीर्थे नरस्स्नात्वा नरोगमनवाप्नुयात् २१ त
त्रस्नानेनदानेनजपेनचविशोधतः यूपैर्दीप्तैश्चनैवेद्यैर्नानाविभवविस्तरैः २२ रामःपुत्रःसतीतस्यमुक्तिःस्यान्ना
सेशयः समायोमाधवेमासिस्नात्वामोक्षमवाप्नुयात् २३ सूर्यग्रहेनरस्स्नात्वाविष्णुलोकंचगच्छति तत्तीर्थंसर्व
मोक्षाख्यंवल्मीकेतीर्थमुत्तमं २४ किरातेष्टिट्टिरीनामपर्वतश्चेमाचलात्। आगतोमृगयूथेनचाघोध्यासरयूतटे
२५ अपश्यत्तापसश्रेष्ठान्सप्तर्षीन्सप्तदिक्ष्वपि ऊर्ध्वसंस्थप्रभावेणतदास्नानेचमज्जनात् २६ सन्निधात्रेस्थितोमत्तो
पीत्वातत्तीर्थजेजले सुहोमवस्तुदेवेशि धर्मसन्निरजायत २७ सरयूजलपुण्येनदानधर्मफलेनच। तपस्तेपेतदादेवि
किरातोष्टिट्टिरस्ततः २८ दिव्यवर्षसहस्रेतुतपस्तेपेसुदारुणं शरीरंजर्जरीभूतंतपसादग्धकल्मषं २९। मृत्विमात्रे
शरीरंचवल्मीकमभवत्तदा एतस्मिन्नेतरेदेवि रामोराजीवलोचनः ३०. श्रीरामाभिस्तवेनस्यागतः सरयूतटे य
ल्मीकंतत्रवैदृष्ट्वाविधिमनसाप्रभुः ३१ किमिदंपुण्यकोत्पन्नोवल्मीकंदग्धतेपुरः। एवंवाचमुवाचेदंहस्तस्पर्शंच
कारवै ३२ रामस्पर्शनमात्रेणदिव्यदेहोभवत्तदा दिव्येविमानमारुह्यसोगमद्राममंदिरं। श्रीरामउवाच। करुणातप

सवेषेणचतेसेसरयूतटे दिव्यदेहसमापन्नोदृष्ट्वासेसोप्रतेवद। ३४. तापसउवाच किरातेष्टिट्टिरीनाम वल्मीकेहि
माचले मृगयूथप्रसंगेनत्यागतःसरयूतटे ३५. दृष्ट्वातापसवेषोत्थान्दीनव्रतपोधनान् तेषांदर्शनमात्रेणपुण्य
रूपमनाभवा ३६ निःपापोयतदाजातःतपस्तप्तेचसोत्ततः। तपसस्तुप्रभावेणप्राप्तंदर्शनमुत्तमं ३७ तवरूप
महःवाहोननयायेतितेपुरा नमस्तेभगवन्नुग्रपुनरेवनमोनमः ३८. इतितस्यवचःश्रुत्वाउवाचरघुनंदनः उत्ति
ष्ठोत्तिष्ठमईतेमत्तोरुस्वविमानके ३९. प्रदक्षिणंततःकृत्वोत्तमपरमात्मने विमानस्थंतंदृष्ट्वासर्वेविस्मितमा
नसाः ४० दिविदुंदुभयोनेदुःपुष्पवृष्टयः पपातह। दिव्यंविमानमाउरुह्यसयातःशाश्वतंपदं ४१ ततोर्चेतुनरा
श्चात्रमुच्यतेचूत्रणात्रयात् वल्मीकरूपीनाज्जेतुंजनलोकमवाप्नुयात् ४२ तत्रस्नात्वानरोयातिवैष्णवंपरमंतपं त
स्माद्वृक्षंतत्रपैलवनरोपेत् ४३ पितृणांमासमात्रेणप्रीतिर्यास्यात्रसंशयः। फलंततःपूर्वदिग्भागेस्थानंवैष्णो
कपावने ४४ यत्रऋंगीऋषिर्नामशांतयासहभार्यया तपःकरोतिधर्मात्मालोकानांसुखहेतवे ४५ सरयूस्थि
तेरत्नात्वापूजनेनमुनीश्वरं सर्वान्कामानवाप्नोतितस्यवैप्रभवनात् ४६ कार्त्तिकेशुक्लपूर्णायांयःस्नातस्तु
यार्चिकां वैष्णवेजनवस्यांवयास्नातस्यफलंपरा ४७ तस्मान्नेत्यंमागेत्रनाम्नापुरुषवर्द्धिनस्मृतः तस्मिंस्तीर्थेनर

स्नात्वासर्वान्कामानवाप्नुयात् ४८ रविवारेरविक्षेत्रेयात्रातस्यांविधीयते स्नात्वात्रात्रादिवित्सर्वान्रोगान्नाशयते ४९ तत्पश्चिमेमहापुण्येरम्येभरतकुंडके कुमुदोत्पलकल्हारपुंडरीकैरलंकृते ५० इतिश्रीपद्मपुराणेवैशाखमाहात्म्येरोकरसंवादेत्रयोविंशोध्यायः शंकरउवाच संस्नात्वाभरतेकुंडेसर्वपापैःप्रमुच्यते तत्रस्नानंतुदानंसर्वमक्षयंतीव्रजेत् १ अत्रनंदेवऋषिवर्देवंवासांसिविविधानिच पत्नतोदंपतीपूज्यौवस्त्रादिभिरलंकृतौ २ तस्माद्उत्तरदिग्भागेनंदिग्रामोवरानने नंदिग्रामेवसत्तत्रभरतोरघुवंशजः ३ रामचंद्रेणदत्तंयन्निर्मलात्माजितेंद्रियः तत्रस्थित्वाप्रजाःसर्वारक्षक्षितिमंडले ४ मन्वंतरसहस्रेषुकाशीवासेनयत्फलं तत्फलंसमवाप्नोतिनंदिग्रामस्यदर्शनात् ५ गयाश्राद्धंकृतंयेनपुरुषोत्तमदर्शनं तत्फलंसमवाप्नोतिनंदिग्रामस्यदर्शनात् ६ भर तस्यतत्कुंडंनानापुष्पैःसमन्वितं कुमुदोत्पलकल्हारपुंडरीकसमन्वितं ७ हंससारसचक्रवाकविहंगमविराजितं। उद्यानपादपछन्नं सुच्छायासमलंकृतं ८ तत्रस्नानंमहापुण्यंप्रमोदानंदनिर्मलं तत्रस्नानंतथाश्राद्धंपितॄनुद्दिश्यकुर्वतः ९ पितरस्तस्यतुष्यंतितुष्यास्युःसर्वदेवताः स्वर्गंयान्तिविमानेनदत्तंयेचद्विजन्मने १० श्राद्धपूर्वकमेतत्तुकर्त्तव्यंपत्नतोनरैः। कुंडस्यपश्चिमेदेवि कालिकानाम एजते ११ तस्यापूजनमात्रेणसर्वसिद्धिःप्रजायते तस्यापश्चिमतोदेविजयाकुंडमनुत्तमं १२ पत्रपुष्पादिभिःसर्वैर्नराःपरिहृतानिजा जयाकुंडमितिख्यातंसर्वतीर्थोत्तमोत्तमं १३ पत्रस्नानेनपानेनसर्वान्कामानवाप्नुयात् भरतेभरतेकुंडेसंपूज्यःस्त्रीसमन्वितः १४ ज

याकुंडेस्नातंपूज्यौससीतौरामलक्ष्मणौ चैत्रकृष्णचतुर्दश्यांतपोर्याचातुर्वार्षिकी १५ जयाकुंडात्पश्चिमेनुचामुंडेतिविराजते निराहारेन रोस्त्रीआहारोपिवाऽनृ १६ अर्चितेपूजयेत्पश्चात्तत्सिद्धिःकरेस्थिता महोत्सवस्तुकर्त्तव्योगीतवादित्रसंयुतः १७ एवंयःकुरुतेभो मान्सर्वान्कामानवाप्नुयात् तस्मात्पूर्वदिशाभागेनाम्नाशत्रुंजकुंडकं १८ तत्रस्नात्वादत्वाचसर्वान्कामानवाप्नुयात् कृष्णपक्षेतुचैत्र स्यैकादश्यांस्नानमाचरेत् १९ तस्माडुत्तरदिग्भागेभरतस्तुदक्षिणे। आपाकुंडमितिख्यातंसर्वतीर्थप्रदं २० अत्रस्नात्वाचदत्वाच यथाशक्त्याजितेंद्रियः सर्वान्कामानवाप्नोतिश्राद्धंकृत्वाचपार्वति २१ नरकस्थाश्चयेकेचित्पितरस्तेपितामहाः विलुप्तोदकतृप्तिकं तत्रश्राद्धंकृतेतुवै २२ तत्रश्राद्धंकृतेदेविपितॄणामक्षयाभवेत् शक्तुभिःपिंडदानेचसंयावैपायसेनच २३ कर्त्तव्यमत्रविधिवद्दत्त्वापिण्डं केनचेनवा श्राद्धंतत्तीर्थकोशेपितॄणांतुष्टिकारकं २४ अतःश्राद्धंप्रकर्त्तव्यंनरैःस्त्रीसमन्वितैः पितरःतस्यतुष्यंतितुष्यास्युःसर्व देवताः २५ तुष्टेषुपितृषुश्रीमान्जायतेपत्नयासह श्राद्धेनपितरंतुष्टाःप्रयच्छंतिसुतान्बहून् २६ श्रियंचविपुलान्भोगान्कुरु क्षेत्रनिवासिनः तस्मात्तत्रविधानेनविधातव्यंप्रयत्नतः २७ श्राद्धंत्रयोदशीपूतैःसत्यगोप्यफलंकलिः जयाकुंडेतिलैर्वेलपितृ णांदत्तमक्षयं २८ सूनावैसोमवारेणतत्रश्राद्धंविधानतः पितृसंतोषदंनित्यंतत्रदत्तात्सयोनवेत् २९ तस्मात्पूर्वदिशाभागेतीर्थस र्वोत्तमोत्तमं पिशाचमोचनंनामविख्यातेचफलप्रदं ३० तत्रस्नात्वाचदत्वाचविप्राचोन्मेषजायते तत्रस्नानंतुदानंश्राद्धंवैवचैत्रे

षतः ३१ कर्त्तव्येतु प्रयत्नेन नरैश्चन्द्रसमन्वितैः मार्गशीर्षे चतुर्दश्यां शुक्लपक्षे विशेषतः ३२ स्नानेतत्र प्रकर्त्तव्ये श्राद्धे चैव विशेषतः श्राद्धे कृते तदादिपितृणां वत्सरेण जायते ३३ तत्सन्निधौ पूर्वभागे मानसं नाम नामतः तीर्थं पुण्यनिवासाख्यं तत्र स्नानं व्रजेन्नरः ३४ तत्र स्नानेन दानेन सर्वान्कामान्वाप्नुयात् नानाविधानि पापानि मेरुतुल्यानि वै नरः ३५ तत्र स्नानात्क्षयं यांति नात्र कार्या विचारणा यत्किंचिद्दुष्यते पापं मानसं कायिकं तथा ३६ वाचिकं चैतथा पापं स्नानतो विलयं व्रजेत् प्रौष्ठपद्यां तथा कार्या पौर्णमास्यां विशेषतः ३७ यात्रोत्सवस्तत्र दिवि पुण्यवद्भिः क्रियापरैः तस्माद्दक्षिणादिग्भागे वर्त्तते सुकृतैकरूः ३८ तमसा नाम तत्रैव नीलमहापातकनाशिनी यत्र स्नानेन दानेन सर्वपापात्प्रमुच्यते ३९ यस्यास्तीरे महारम्ये सर्वभोगप्रदानि वै नानाविधानि स्थानानि ऋषिभिर्मुनिभिर्नरैः भावितान्यमलैः ४० विलसंति च पुण्यानि सर्वपापहराणि वै मोऽयस्य मुनेः स्थानं वर्त्तते पापनाशनं ४१ इति श्रीस्कन्दपुराणे ब्रह्मोत्तरखंडे गौरीशंकरसंवादे चतुर्विंशोध्यायः शंकरउवाच तमसायास्तटे दिव्ये सर्वत्र सुमनोहरे तस्मात्र्नो महापुण्यो मोऽयं चैव पार्वति १ यस्मात्स्थानात्समुद्भूता तमसा सुतरंगिणी तद्भेदपुण्यमधिकं नानावृक्षसमन्वितं २ नाम्ना प्रमोदकं लोके पावनेषूत्तमं परं यस्य दर्शनतोऽपि सर्वपापक्षयो भवेत् ३ प्रफुल्लनानाविधवृक्षशोभितं लतावितानैश्च नितांतमनोहरं विरूढपुष्पैः परितः प्रियंगुभिः सुपुष्पितैः कंटकितैश्च केतकैः ४ तमालगुल्मैर्निचितं सुगंधिभिः सकर्णिकारैर्बकुलैश्च सर्वतः अशोकपुन्नागवरैः सुपुष्पितैर्हरिप्रमालाकुलपुष्पसंस्थैः

नन्दीभरत२ स्थ४ ४४

क्वचिच्च कादंबककंबकैर्युतं क्वचिच्च कारंडवनादनादितं २

पक्वचित्सुकुल्लोत्पलरेणुरूषितैर्विहंगमैश्चाकुलपूर्वादिभिः निनादितं सारसमत्कुणादिभिः प्रमत्तपारावतहंसतैस्तथा ३ क्वचिद्वनैः करंजोपनादितं क्वचिच्च मत्तालिकुलाकुलीकृतं मदाकुलाभिर्भ्रमरीगणादिभिर्निषेवितं चाऽऽसुगंधिपुष्पितं ४ क्वचिच्चकोरैः सहकारचंपकैर्लतोपगूढैस्तिलकद्रुमैस्तथा ५ प्रहृष्टनानाविधपक्षिसेवितं प्रमत्तहारीतकुलोपनादितं ६ निविडनिचुलनीलनीलकंठनिनादमंदमुदितविहंगधातनादाभिरामं कुसुमिततनुशाखानीलमत्तद्विरेफनवकिंशल्यशोभाशोभितप्रांतशाखं ७ इत्यादिदृश्यशोभाढ्यं सर्वदिक्षु मनोहरं यत्र मोऽयमुनिना तपस्तप्तं महत्फलं ८ यत्स्नानाद्वाऽवगाहाद्वा पावनं परमं महत् तत्पूर्वगोतमस्यर्षेराश्रमं पावनं महत् ९ तत्पूर्वं च्यवनस्यापि पराशरमुनेस्ततः तत्पूर्वं च्यवनस्यैव ऋषीनां पापनाशनं १० नानाविधानि तीर्थानि ह्याश्रमाणि च सर्वतः तमसायास्तु परितो वर्त्तंते च समंततः १४ तमसानामसाज्ञेया वर्त्तते तटिनी शुभा यज्जलस्पृङ्नरः शोभितापरमाद्भुता १५ तत्र स्नानेन दानेन श्राद्धेन च विशेषतः सर्वकामार्थसिद्धिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा १६ मार्गशुक्लपक्षे पञ्चदश्यां विशेषतः स्नानं तस्याः फलप्राप्तिदायकं सर्वदानघ १७ तस्मादत्र प्रकर्त्तव्यं स्नानं दानं च तर्पणं प्रयत्नतो मुनिश्रेष्ठैः कर्त्तव्यं शुद्धमानसैः १८

अतः परं प्रवक्ष्यामि तमसापारगं शुभं सीताकुंडमितिख्यातं श्रीऽग्नेश्वरसन्निधौ १९ एवं श्रुत्वा च तं कुंडं स्नानमाहात्म्यं सीताकुंडस्य च प्रभो वरमेकृपयानाथ ब्रूहि नाना दयाकर शंकरउवाच यस्मात्त्वं कृतकृत्यासि प्रियेपि

यतमानसे २१ श्रीरामस्यचसीतायामाहात्म्यंरणकुंडयोः संयोगेरामहादेवितवप्रीत्यावदाम्यहं २२ तयोः स्नानफलंचैवतत्स्नानस्यतोनैवविद्यते रणकुंडेतिउक्तेषानचवर्षशतैरपि २३ सर्वोत्तमानुसततंतयोःस्नानंसमाचरेत् याहनादिहिरण्यैश्चग्रामसोत्रादिदानतः २४ यत्फलंजायतेतस्यतत्फलंस्नानमात्रतः अत्रैवोदाहरंतीममितिहासंपुरातनं २५ प्राचीनंश्रुतिसंपन्नोब्रह्मदत्तोमहामतिः विचचारमहीमेतोराकस्मत्फलप्राप्तनः २६ गंगोद्भवसरोनामवैश्यगोमतीसंगडंकौ रणकुंडयोस्तीरचंद्रभागासरस्तटीं २७ प्रयागेनर्मदोवैश्यस्तेनैवमहानदं गत्वाविधतीर्थोहमत्रस्नात्वावणानिच २८ आश्रमेषुचयानिस्युर्नैमिषेपुष्कराणिच कुरुक्षेत्रेवयानिस्युःसचचारयतोयति २९ अन्यानिचमहातीर्थानिउत्तमाहितः कदाचित्प्रवरोवीरोब्रह्मदत्तोरणकुंडयोः ३० एमकुंडेप्रसन्नात्मायावान्यत्रवैतथा स्नात्वाकुंडेतुरामस्यसीताकुंडेतथैवच ३१ मनःप्रसादमगमत्तत्रतस्यमहात्मनः ततोयोगंसमाधत्यविप्रस्तत्तनानसः ३२ प्राणायामैस्तकं देहंपरित्यज्यदिवंगतः विमानेनातिमहतासेवितस्वाप्सरोगणैः ३३ रामकुंडप्रभावेणब्रह्मसायुज्यमीयिवान् इत्येतत्कथितंदेविमाहात्म्यं कुंडयोस्तयोः ३४ यःपठेच्छृणुयान्नित्यंसर्वपापैःप्रमुच्यते तस्माद्रणादिभागेभैरवोनामनामतः ३५ पंचछासर्वपापेभ्योमुच्यते नात्रसंशयः रक्षितोयासुरेंद्रेणक्षेत्ररक्षार्थमादरात् ३६ मार्गशीर्षस्यकृष्णायामष्टम्यांतस्यनिर्मिता यात्रासोवत्सरीतत्रसर्वकामार्थसिद्धये ३७ तस्यपूजाविधातव्याप्रयत्नेनसदानरैः मनोभीष्टफलप्राप्त्यैभैरवस्यादरान्वितैः ३८ पशूपहारसंहतैर्कर्तव्यंपूजनंसदा

सर्वकामफलप्राप्तिर्जायतेनात्रसंशयः २९ निर्विघ्नेतीर्थवसतिःसदातस्यप्रयत्नतः जायतेतेनकर्तव्यंजातस्यमहात्मनः ४० य दापूर्वंविनिर्जित्यरावणोलोकरावणं समागतोरघुपतिःसीतालक्ष्मणसंयुतः ४१ तत्रगत्वायदावीरोभरतोरामकोक्षया स्थितःसानुचरःश्रीमान्शिवापरमयापरः ४२ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मखंडेगौरीशंकरसंवादेषष्ठविंशोध्यायः शंकरउवाच तत्राकस्मात्सुरागत्रीप्रादुर्भूतास्वयंतत्तनी स्तनेभ्यःप्रस्रुस्रावदुग्धंबहुगुणान्वितं १ तद्भूमिपतितंदुग्धंदृष्ट्वावानरराक्षसाः विस्मयंपरमंजग्मुःपप्रच्छुस्तंवराह वं २ ऋक्षेतदीतिरजैंद्रंतान्उवाचबृहद्गुहः वशिष्ठेनेतितत्सर्वंपप्रच्छासत्परावपं ३ इत्युक्तानुततःसर्वेवशिष्ठप्रमुखेस्थिताः राम मग्रतःस्थंरघुश्रेष्ठंपप्रच्छुरितिसादरात् ४ वशिष्ठोपिक्षणंध्यात्वातमुवाचनिराकुलं रघुश्रेष्ठंप्रतिसंवीक्ष्यसर्वेषामग्रतोमुनिः ५ वशिष्ठउवाच रणराममहाबाहोकामधेनुरियंशुभा समागतातवस्नेहात्प्रस्रुवेतीक्ष्णनात्ययः ६ दुग्धमध्येतमभूतोउद्भवोदृष्टमागतः निष्पन्नकार्यं देवानांनिर्जितारातिमुत्तमं ७ इमंसंपूजयस्वेमंप्रेमतत्कुंडसन्निधौ सीतेत्वमपियत्नेनपूजयेमंशिवंशुभं ८ दुग्धेश्वरमितिख्यातंक्षी रकुंडपवित्रके रामउवाच ततोरघुपतिःप्रीतोवशिष्ठेनविधानतः ९ पूजयामासतत्रैंगदुग्धेश्वरप्रयोगतः सीतयासंस्कृतःपश्चात्क्षी रकुंडस्यसंगतं १० सीताकुंडमितिख्यातिंजगामपरमंतदा सीताकुंडेनरःस्नात्वादृष्ट्वादुग्धेश्वरंशिवं ११ सर्वपापैःप्रमुच्येतनात्रकार्याविचारणा अत्रस्नानंजपोहोमोदानंचाक्षयतोव्रजेत् १२ सीताकुंडेहिसंपूज्यासीतयासौमित्रिणासह दुग्धेश्वरंचसंपूज्यसर्वान्कामानवाप्नुयात्

त १३ ज्येष्ठेमासि यदुर्दशंपात्रासंवत्सरीभवेत् एवंदेविविधिंकुर्यात्रोधर्मविधानतः १४ सप्तातिपरमंस्थानंयत्रगत्वानरोत्तमः
तत्रपूर्वदिशाभागेसुश्रीवरविनेमहत १५ तीर्थंवैवसुकेठस्यवर्त्ततेसन्निधौशुभं यत्रस्नात्वादत्वाचरामंसेपूज्यतत्तः १६ तस्मिन्नेवदिने
तत्रसर्वान्कामानवाप्नुयात् तत्राप्योदिशिसंस्थानेहनुत्कुंडेतिविश्रुते १७ तस्यपश्चिमदिग्भागेविभीषणसरःशुभं तत्रपो स्नानेनदानेनराम
संपूजनेनच १८ सर्वान्कामानवाप्नोतितस्मिन्नेवविधानतः स्वर्लोकस्यततःस्थानंपश्चिमेदिग्व्यवस्थिते १९ तस्यदर्शनमात्रेणसर्वपापैः तस्यद
र्नजायते ततोरमाकस्थानंदृष्ट्वापापैःप्रमुच्यते २० तस्मात्पश्चिमदिग्भागेह्रदतीर्थमुत्तमं सरयूजलसंपूर्णसदापुण्यतमंशुभे रा नी८
माहात्म्यंकथयिष्यामिश्रृणुतस्यासमासतः पुराकिलमुनिर्धौम्योवास्योनामतपोधनः २२ यौगेहिमवत्पार्श्वेनिराहारोजितेंद्रियः त न५
त्तपोविपुलंदृष्ट्वाभीतस्सुरपतिस्ततः २३ ह्रतार्थीप्रेषयामासतपोविघ्नायसत्वरं ततःसाप्रेषितातेनगायनजगामिनी २४ यस्तेहि
मवत्पार्श्वेवास्याश्रममनुत्तमं तामाश्रमलतापुष्पकौशेयचितकुंतलां २५ विलोक्यतांविशालाक्षींमुनिर्धौम्यकुपितेंद्रियः यक्ष्यएष
सेतपःशापंयच्छत्वम् २६ यात्स्यउवाच कुरूपतोयाहृक्षिप्रंयात्वंसौंदर्यगर्विता सनागतातपोविघ्नहेतवेमम्मसन्निधौ २७ ईश्वर
उवाच इतिशप्तामुमातेनमुनिनासाशुभेक्षणा ३० याचयित्वात्वयाप्रोज्झिर्मुनिनादत्त २८ ह्रताचुवाच भगवन्मेप्रसीदत्वंपराधीनाय
तस्माहं मच्छापकेपंकुक्षिर्मेविशीर्णतः २९ यात्स्याउवाच अयोध्यामस्तितीर्थंसरयूमध्यपावनं तत्रस्नानेकुडुम्बाघसौंदर्यपरमान ४६
स्या१ या१

हि ३० तत्रनाम्नैवविख्यातिस्थानेयस्यतितच्छुभे शंकरउवाच एवंसाविप्रवर्यौद्विदयेसर्वमादरात् ३१ सुंदरीसाभवत्तिप्रेतत्स्थानेख्या
तिमाययौ तत्रस्नानेचदेवेशिः कुर्याद्विधिवज्जले ३२ सौंदर्यपरमंतस्यभवेत्तत्रनसंशयः पौषशुक्लचतुर्दश्यांतत्रस्नानंसमाचरेत् ३३त
त्रविसृजनैरूप्यःसर्वकामार्थसिद्धये एवंकुर्वन्नरोविद्वान्त्रिलोकेवसेत्सदा ३४ नरोवायदिवानारीसर्वान्कामानवाप्नुयात् ततःपश्चि
मदिग्भागेयोजनद्वयसंस्थिते ३५ संगमोवर्त्ततेदेविसर्वपापप्रणाशनः तत्रस्नानात्रुपस्तुत्यैरणुतत्कथयामिते ३६ अश्वमेधसहस्रस्यवाज
पेयशतस्यच राजसूयसहस्रस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ३७ कुरुक्षेत्रेमहाक्षेत्रेग्रहयतेदिवाकरे यत्फलंस्नानदानाभ्यांसंगमेतत्समंभवे
त ३८ यस्मात्पौर्णमास्यांचदर्शेचोभयोरपि ग्रहणेचयतीपातेस्नानंवैसर्वलोकदं ३९ तिस्रेकुलसहस्रंतुपादेनैकेनयःपुमान् त्रिस्रि
संगमेपौष्यांस्नानंदानंतत्सर्वविशिष्यते ४० लक्षतेऽर्कशिरायस्तुपुमानामयुतंनरः अत्रस्नानेनदानेनपौष्यांसर्वविशिष्यते ४२ दशकोटि
सहस्राणिदशकोटिशतानिच सरयूतीर्थेसंगेतीर्थानिसंतिपार्वते ४२ संगमेसलिलेतस्मिन्नरःस्नात्वाविधानतः संतर्प्यपितृदेवां
स्तेदत्वादानंस्वशक्तितः ४३ हत्वावैसर्वमेत्रेणविश्रुतेकैजनेनरः पौषेमासिविशेषेणस्नानंसफलमुत्तमं ४५ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसंगमेस्ना
नमाचरेत् ब्राह्मणःक्षत्रियावैश्याःशूद्रायवरीरोकराः ४५ तेपीतत्रसमाःस्थानंपुनरावर्त्तिवर्जितं पौषेमासिनुपोदग्धात्रह्मलोकंदिव
मुत्तमं ४६ विधिवच्छ्रद्धयादेयंश्रृणुतस्यापियत्फलं नानाजन्मार्जितंपापंस्वल्पंवापदिवायुतं ४७ तत्सर्वंभस्मतांयातिकल्पराशियथा

नले स्रायुरारोग्यमैश्वर्यं संततिंसौख्यमुत्तमं ४८ प्राप्नोतिसकलंराज्यंदीपदानेनसुव्रते पलमुत्रचतुर्दश्यांपार्श्वेचसंयतोव्रती ४९ जागरंकुरुतेयोरसगच्छेत्स्वनंतरे होमेवकारयेद्विप्रैर्नियतात्मासुचिव्रतः ५० वैष्णवीविष्णुपूजांवकुर्वन्रात्रौजनार्दनं गीतवादित्रनृत्यैश्चविष्णुसंतोषकारकैः ५१ कथाभिःपुराणपुण्याभिःक्षपयेत्तद्वरीनरः ततःप्रभातेविमलेस्नात्वाविधियदाचरेत् ५२ विप्रंसंपूज्यविधिवत्सुदेयंसवृषध्वजं दक्षिणाभिःसुसंतोष्यगावस्त्वन्नंचयावतीसिद्धुरगंगजमुत्तमं ५३ संगमेविधिवद्दत्वासयातिपरमांगतिं। वर्षेवर्षेतुकर्त्तव्यायात्रायमीप्सितत्परैः५४ सर्वतीर्थफलंयात्रायाःफलंस्नानेतदिष्यते तावत्फलंभवेत्संगमज्जनात् ५५ पुराकृतयुगेदेविपरिघुद्धरणोकृते तन्निष्पादितंतीर्थयात्राहेतोर्महात्मना ५६ इत्याद्यंहिरण्याक्षेपृथिवीस्थापनेकृते अत्रदेवाःसगंधर्वाहर्षनिर्भरमानसाः ५७ समागम्यस्तुतिंचक्रुर्ज यजयाहृषीकेशदेवाद्युत्तमदेवदेवविभोश्रीयज्ञवाराहमयाप्रभोस्वदृक्योद्धृत्यमहींप्रयत्नेनकृपासमुद्रायवरप्रदायिने ५९ श्रीवाराहउवाच किंवोमनसिसंदेवास्तत्सत्यार्थंतोषुवं संगमेत्रमहाक्षेत्रेमुक्तिमुक्तिप्रदायिके ६० राजसूयेनयज्ञेनचैवेष्ट्वाविधिवद्द्विजान् संगमेमज्जनात्तुल्योगमेधासदयोभवेत् ६१ श्रीवाराहउवाच एवमस्तुसदादेवाःसंगमःपापनाशनः धर्मार्थकाममोक्षाणांप्राप्तिस्त्रत्र संशयः ६२ शौकरउवाच इतिश्रुत्वातदादेवागंधर्वामुनयस्तदा तत्रैवनिवसंतिस्मसमोकृत्वाविधानतः ६३ इतिश्रीस्कंदेमहापुराणेएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांवैष्णवखंडेपुरुषोत्तमक्षेत्रमाहात्म्येश्रीकृष्णनारदसंवादेद्वितीयेनवमोऽध्यायः शौकरउवाच ततोगच्छेत्तदेवेशिजंबूतीर्थंनरुत्तमं यात्रायास्त्रिदिनेभागेसर्वकामफलंलभेत् १ तस्मिंस्तीर्थेनरस्नात्वाब्रह्मलोकेपि

विशुद्धति देवर्षेतिविख्यातोब्राह्मणोवेदपारगः २ तस्याश्रमेनमहादेविजंबुर्लोप्यागतस्ततः॥ श्राश्रमेदर्शनादेविदिवंमयाप्रयान् ३ श्र पलीत्वंमहाभागेरण्येचैकमनाःसती जंबूतीर्थंदुपाश्रित्यतोगच्छेत्तुंदिलाश्रमं ४ नदुर्गतिमवाप्नोतिस्वर्गलोकेचपूज्यते तुंदिलोब्राह्म णःकश्चिज्जपन्यज्ञंकलयारके ५ कदाचिद्देवयोगेनत्तस्याश्रमोभवत्तदा दीर्घोदरस्यसंप्रोक्तःकश्यपाख्योभवत्तदा ६ एकदातत्रदे वैर्हयागतःसरयूतटे रम्यंमनोहरंतत्रदृष्ट्वासमदधत ७ तत्राश्रमेततःकृत्वातुंदिलोब्राह्मणोत्तमः त्रिरात्रोपोषितस्तत्रस्नात्वासूर्यंप्रणु सुंदरीं८ त्रिरात्रांतेसमुत्थायदंतधावनपूर्वकं स्नानाह्निकविधिवत्तत्रयोगान्मुक्तस्ततोभवत् ९ सरयूदर्शनादेविवैकुंठनिलयंगतः तत्रश्र मस्यास्यास्नानंकुर्वंतिमानवाः१० ततोसौपुनराख्तीरामचंद्रप्रसादतः श्राश्रमादक्षिणेभागेसरय्वागत्यसंभवं ११ श्रुत्वास्यसरय्वासा धयित्वादेवार्चनरतः त्रिरात्रोपोषितस्तत्रस्नात्वाश्नीयफलंनवेत् १२ शाकमूलफलैर्वापिकल्पयन्वृत्तिमात्मनः यत्रमावेक्षतंपापंमौनेनैवार्ज केतधा १३ तत्सर्वंनाशमायातित्वंगत्यदर्शनादपि श्रथोत्तेश्रूयतोमद्रेसरय्वाउत्तरेतटे १४ यानितीर्थानिपुण्यानितानितेकथयाम्यहं सहयाउत्तरेतीरेपराशरमनोरथम् १५ सरयूसलिलेस्नात्वापूजयेद्धरराशरं सर्वान्कामानवाप्नोतिनात्रकार्याविचारणा १६ गोकुलादीनिनीर्थानिपुण्यान्यायतनानिच तेषांवदानिमाहात्म्यंतवदीत्यवरानने १७ गोकुलाख्यंमहातीर्थंश्रीकुंडमितिविश्रुतं श्रीकुंडात्तन्मयोदेविमहा लक्ष्मीर्विराजते १८ स्नात्वाश्रीकुंडतीर्थेतुसंपूज्यजगदंबिकां पितॄन्संतर्प्यविधिवत्तीर्थेश्रीकुंडसंज्ञके १९ दत्वादानानिविधिवद्यथाश्रद्धः

व्रत३

पीड्यते लक्ष्मीक्षेत्रं महापीठं सायया नांशुसिद्धिं २० साधयेत्तत्र नेत्रांस्त्र नरसिद्धिमवाप्नुयात् महालक्ष्मीपीठसंज्ञान्यल्लक्ष्मीकरंपरं
२१ महालक्ष्म्यष्टमीं प्राप्य तत्रयात्राकृतान्नरः संपूजितेहविधिवत्पद्मासद्मनमेवति २२ ततःस्वप्नेश्वरीदेवीदेविपूज्याविधानतः भवि
ष्यंकथयेत्स्वप्नेभक्तस्याग्रेशुभाशुभं २३ अथापिप्रत्ययस्तत्रकार्यस्यविजानतः भूतेभविष्यत्सर्ववेत्स्वप्नेश्वरीनिशि २४ अथस्यो
च्चतुर्दश्यांयात्रास्यात्स्वतिमातिकी ततःपूर्वदिशाभागेवरश्रोतोविराजते २५ नद्याकुटिलयातस्यसंगमःपापनाशनः तत्रस्नानंप्रकुर्वी
तकार्त्तिकेपूर्णिमातिथौ २६ दानानिविधिवद्दत्वानरःस्त्रस्त्रसमन्वितः मुच्यतेसर्वपापेभ्योदेवलोकंचगच्छति २७ इतिश्रीस्त्र्याख्येगौरीश
करसंवादेसप्तविंशोध्यायः शंकरउवाच ततोगच्छेन्नुदेवेशितीर्थंपापप्रणाशनं कुब्जायाःसंगमंतीर्थंसर्वतीर्थेषिकंस्मृतं १ चंपकाख्येपुरे
देविगालवोनामयैद्विजः तस्यहिव्योमहातेजाःत्रिषुलोकेषुविश्रुतः २ समग्राधीतविद्यस्तुउशनुश्रूषयारतः गउशुश्रूषयाप्राप्तःसोगोपा
गास्त्रतुर्दश ३ गुउशनापुत्रिकादत्तातस्मैशिष्यायधीमते अथकालेउपायत्तेसगर्भोजायतेवधूः ४ तस्यागर्भसमुत्पन्नेवन्हिरूपेम
हाद्युतिः ततोवैमध्यमेमासेतस्याश्चोत्सवमकरोत्पिता ५ गर्भस्थेनचपुत्रेणबोधितोवैपिता तदा प्रदोषेधीतकाविद्यापाकलासास्मतानुयै
६ इतिगर्भवचःश्रुत्वाकोपदग्धोद्विजोत्तमः गर्भस्थेशापयामासमनिर्दग्धेनचक्षुषा ७ अतःपरंप्रवक्ष्यामिशुकुक्षनगरेदिवि अथकाले
तुसंप्राप्ते सुकुक्षेस्तुतंसुता ८ अथावर्त्ततोजातेउत्तमानंदसुंदरं तेजसादीप्यमानेनवन्हिकोतिसमद्युतिं ९ जातमात्रस्ततोबालःपित्रनुज्ञाम

यात्रच जगामतपसेधीरःशांतादांतोदृढव्रतः १० यमुनातीरमासाद्यतपस्तेपेसुदारुणं एतस्मिन्नंतरेदेविसोमाताद्भुतरूपिणी ११ तस्यकन्याः
समायाताःशतानिचचतुर्दश तेचदृष्ट्वामुनिवरंतपोवनसुसंस्थितं १२ परस्परंवचस्तत्रविवदामहे द्विजोत्तमं समत्यास्मरार्थे
ताःकुमारिकाः १३ अथाब्रवंस्तुतंदृष्ट्वातत्यजुस्तालुतंद्विजं द्विजस्यहेलनंकृत्वानिर्ययुस्तारुजकन्यकाः १४ ऋषिःकोपसमाविष्टःशशा
पताजकन्यकाः ऋषिणाशापिताकन्याःकुब्जास्तास्तदाभवन्क्षणात् १५ कान्यकुब्जेतिविख्यातोदेशस्तत्रायसुंदरि भ्रंशीकृतततःरूप
मागताःपितृसद्मनि १६ पित्रातुपृच्छ्यमानास्ताःकस्माज्जाताश्चकुब्जिकाः कन्याऊचुः अथायंकोद्विजश्रेष्ठोयमुनातःस्थितस्ततः।
१७ अस्मानिर्द्धत्यमात्रौसौतपस्तेपेसमाहितः अस्मानिस्तुवरंप्रार्थ्यनाद्यजग्राहनिःसारं १८ अथास्मानिःस्यानकैर्वाक्योदग्धोसौमुनिपुंगव
मनोभंगस्ततोस्माकंनिंद्यतास्यततोयदं १९ ऋषिणाशापिताखेदकुब्जाजातास्यतत्क्षणात् एवंजातापरार्थास्मःक्षंतुमर्हतिसुव्रत २० इ
तितासांवचःश्रुत्वाययाचवसुधाधिपः गम्यतांगम्यतांशीघ्रमयोध्यांसरयूतटे २१ इतिपित्राहृतास्तास्तुसर्वाभावस्तुसंस्कृताः आग
ताःसरयूतीरेऋषेराश्रमसंनिधौ २२ हस्तौपादौचप्रक्षाल्यस्वाचोताःशुद्धमानसाः उपस्थ्यःशुभाचाराःसरयूतीरसंश्रिताः २३
स्नानमात्रेणनिष्कामाःकुब्जकादोषतःक्षणात् कुटिलाःसंगमेष्ठस्नानंकृत्वाशुचिस्मिताः २४ सुंदर्यस्तानवद्यांगीरूपेणाजकन्यास्वयंवरे
चैत्रेमासितिथौपक्षेनवम्यांमज्जनेनि २५ तत्रस्नात्वाचदत्वाचसर्वपापैःप्रमुच्यते कुटिलासंगमाद्येतीस्नानेक्षेत्रमुत्तमं २६ नवस्यांस्नानंना

प्रतिवत्सरमुपवासनोरमा नरीवर्तिपापक्षीमुक्तिमुक्तिप्रदायिका २७ चैत्रेमासितुराकायांयात्रासांवत्सरीभवेत् देवैर्यक्षैस्तथानागैःकिन्नरै
रप्सरोभिस्तथा २८ अन्यैरपिमहादेविकृतायात्रार्थिभिः यद्यत्कामयतेतत्रतत्तदाप्नोतिमानवः २९ यत्ररामादशरथोहयमेधंचकारवै
तेनपुण्यप्रभावेणाजातारामादयःसुताः ३० वहवोभोजिताविप्रागोदत्ताविधानतः तत्रतीर्थेनिसर्वेतिदेवाःसर्वेसपार्षदाः ३१ सदा
तिष्ठंतिसादेवैर्भोतीर्थफलदायिका पौर्णिमास्यांतुचैत्रस्यसमागत्यशुभार्थिभिः ३२ नरैर्नारीभिरामायोनुयैःकृतंपितृतर्पणं तारिताःपि
तरस्तैस्तुमातृमातामहादयः ३३ जन्मकोटिशतंसाग्रंयत्किंचिद्दुष्कृतंकृतं तत्सर्वंविलयंयातिस्नानदानैर्नसंशयः ३४ योभोजनोरयोयस्यतं
तंदत्तेजनोरमाः ततोग्रेरामरेखायामाहात्म्यंसन्निबोधमे ३५ यस्यादर्शनमात्रेणजनलोकंनपश्यति तावन्मलापचयःशरीरेशरीरिणाम्
स्थितिर्निर्विघ्नेः यावत्कृतंस्नानमघोननंदेरामस्यरेखोप्रतिमासिचैत्रे ३६ योदिनत्रयमपिप्रयत्नतःस्नानदानमुपयातिचैत्रके मासिदेवि
मुदितोविचारवान्सनयोऽघनिचयैर्विमुच्यते ३७ डिम्भाःस्वेदजावापिस्वेऽजायेजरापुजाः।रामरेखासमासाद्यमृताविष्णुपरंपदः ३८
येऽद्रक्ष्यंतिसदाभक्त्यारामरेखासमागताः तेप्राप्स्यंतिपदंथान्यमपुनरोग्यमेवच ३९ फलत्रयंपौत्रादिगणाकीर्तिसुखादिकं राजावि
जयमाप्नोति शत्रुःसुखमवाप्नुयात् ४० चैत्रेमासित्रयोदश्यांशुक्लायांचविशेषतः यात्रासांवत्सरीकार्यामुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ४१ अन्या
न्यपिंतीर्थानिसंतिदेविसहस्रशः। मयाप्रोक्तानिसंक्षेपात्पापहारीणिसर्वतो ४२ पश्चिमेरामरेखायाःसैरयूतीर्थमुत्तमं ततःस्नायान्नरोत्त

मंतीर्थंसर्वपापक्षयायवै ४३ इतिश्रीमयोध्याखंडेशौरीशंकरसंवादेषष्ठोध्यायः पार्वत्युवाच रामतीर्थस्यमाहात्म्यंमयूर्ध्वंहरेश्वर मनो
नन्दतेदेवकथांश्रुत्वामनोहरां शंकरउवाच।कथयिष्यामिभोदेविमाहात्म्यंरामतीर्थजं यच्छ्रुत्वासर्वपापेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः २ स
कदाचैत्रमासेतुनवम्यांरामजन्मनि सुरासुरनरानागायक्षगंधर्वकिंनराः ३ पिशाचाग्रयक्काःसिद्धाःसूतमागधवंदिनः ऋक्षादित्यादित्यग्रहाः
सर्वेनक्षत्रराशिचराश्रयः ४ इंद्रादिलोकपालास्तुशेषेणासहपन्नगाः ब्रह्मादिदेवताःप्राप्तामुद्गादिऋतमातृकाः ५ तेसर्वेत्यागताआसन्नं
दोध्यांसरयूतटे नवमीदिवसेप्राप्तेसदेवासुरमानुषाः ६ दर्शनार्थंमहादेविरामदेवस्यजन्मनि यमुद्युःशुद्धमनसास्नात्वाश्रीसरयूजले
७ समन्विताःसंस्थितास्तत्रसरयूतीरवासिनः एतस्मिन्नंतरेसर्वेयात्रिणोवेसमागताः ८ वशिष्ठंमुनिशार्दूलंमाहात्म्येसरयूंनवे पप्रच्छुप
रयाभक्त्यादेवागमनकारणं ९ जनाऊचुः भोमुनिदेवाःशक्रेंद्रलोकानांसंकुलंमहत् किमर्थमागताअत्रत्योध्यांसरयूतटे १० वशिष्ठउवाच
चैत्रशुक्लनवम्यांतुदेवश्रेष्ठतिरुत्तमे नतेषांपुनराऽवृत्तिर्महापातकिनामपि ११ आगताएतदर्थंवैमनुष्याभोजनाःकिल ऋषयोवेसर्वेविस्मि
तमानसाः १२ पप्रच्छुरामतीर्थस्यमाहात्म्यंपुनरुत्सुकाः वशिष्ठःकथयामासतन्मयाऽऽख्यातेऽनघ १३ यूयंतोदेविमाहात्म्यंरामतीर्थस्यसुं
दरं एतस्मिन्नंतरेदेविमयूरीत्वागताशुभा १४ मुखेसर्पंगृहीत्वातुसंप्राप्तारामतीर्थके तन्मुखात्पतितःसर्पोरामतीर्थेतथैवच १५ क्षणार्द्धेपरम
मानन्दोदिव्यदेहोव्यजायत तस्मात्कुंडलनामातुसर्पदेहंविमुक्तवान् १६ दिव्यंविमानमाउह्यचतुर्भुजसमन्वितः पश्यतांसर्वजंतूनांवै

कैटभमाजघ्नत १७ देविदुःखमयोनेरुत्पत्तेर्दुःखयत्नयः क्षयस्तत्रदृष्ट्वाच विस्मयंपरमंययुः १८ ततोनारदआगत्यब्रह्मलोकान्मोहितोमम
या रमतीर्थस्यमाहात्म्यंजनेभ्योऽकथयद्द्विजैः १९ देवर्षेस्त्वद्विशिष्टस्यवाक्यंश्रुत्वातुतेजनाः कृत्वास्नानंविधानेनपूजयित्वाजनार्दनं
२० चतुर्भुजास्ततोसर्वेभूत्वाजग्मुर्हरेःपदं दिव्यंविमानमाउह्यजग्मुःसर्वेहरेःपदं २१ इतिहासमिमंपुण्यंश्रुत्वाभक्तिसमन्वितः तस्यभक्तिस्य
क्तिरुत्पद्यतेस्वजायते २२ सत्यंशौचंश्रुतंविद्यासुशीलत्वंक्षमार्जवं सर्वंतस्मिन्प्रजेत्तस्मात्वयोध्यांनागतोयदि २३ मनसाकांक्षितांचैव
वत्ययोध्याध्रुवंहिनिः स्मरत्वंवतेयोतिनात्रकार्यविचारणा.२४ अयोध्याकलिकालेतुज्ञातउत्पायकीर्तिता तेनपुण्यप्रभावेणस्वर्गे
यातिनसंशयः २५ वासरःकोटिनात्पैविनाशोनैनकानिशा तद्वन्नाभातिसत्कर्मत्वयोध्यांनागतोयदि २६ यत्किंचिद्क्रियतेकर्मस्नानं
देवार्चनंतथा दक्षिणोत्तानतःसिद्धिंसकलंसकलंव्रजेत् २७ पार्वत्युवाच दुर्लभासर्वजंतूनांकथाविस्तरतःक्रमात् यात्राक्रमोविधानंच
श्रुतंस्वागच्छतोन्दनं २८ इदानींश्रोतुमिच्छामिक्षेत्रस्यास्यायथाविधि यात्राक्रमनमहादेवसम्यक्त्वन्तोमहेश्वर २९ फलंवृद्धिक्रमेणैव
यात्राविधिंविशेषवर करोमित्वत्प्रसादेनतथाकुरुयतव्रत ३० शंकरउवाच शृणुवक्ष्यामियत्नेनयात्राक्रमनमादितः अयोध्यायांतृतीर्थी
नांयथावदनुपूर्वशः ३१ मनोवाक्कायशुद्धेननिर्दोषेणांतरात्मना यःकरोतिविधिंसम्यक्लतीर्थेफलमश्नुते ३२ मानसेषुतीर्थेषुस्नात्वा
किलजितेंद्रियः पार्वत्युवाच मानसान्येवतीर्थानिकथयस्वमहामते ३३ येषुस्नानेनयान्नरोविशुद्धिर्मनसोभवेत् शंकरउवाच शृणु

तीर्थानिगदतोमानसानिमनानघे ३४ येषुसम्यक्नरःस्नात्वाप्रयातिपरमांगतिं सत्यंतीर्थंक्षमातीर्थंतीर्थमिंद्रियनिग्रहः ३५ सर्वभूतदयातीर्थं
र्थंतीर्थानांतीर्थमादिमं. ज्ञानंतीर्थंधृतंतीर्थंतपस्तीर्थंप्रदक्षते ३६ सर्वेभूतदयातीर्थंविशुद्धिर्मनसःशुचिः अजलाप्लुतदेहस्यस्नानमित्य
भिधीयते ३७ सस्नातोमानसेस्नातःशुचिःशुद्धमनोमलं भौमानानपितीर्थेषुप्रयत्नेकारणंशृणु ३८ इतिश्रीस्कांदेमाहेश्वरखंडेकौमिकासंवा
संवादेएकोनत्रिंशोध्यायः शंकरउवाच यथाशरीरस्योद्देशाःकेचिन्मध्यतमाःस्मृताः तथापृथिव्याउद्देशाःकेचित्पुण्यतमाःस्मृताः १ प्र
भावादृतेभूमेःसलिलस्यतेजसा यत्रायत्रान्नुनीनांतुतथातीर्थानिसंतिव २ तस्मात्सोमेषुतीर्थेषुमानसेषुचसंवसेत् ३मनेषुचयःस्ना
तिसयातिपरमांगतिं ३ तस्मात्त्वमपिदेवेशिविशुद्धेनांतरात्मना यात्रांकुरुविधानेनयात्रायैकथितामया ४ तंतुवक्ष्यामिसोद्देपितीर्थयात्रांपि
थिक्रमात् जायंतेचजलेष्वेवम्रियंतेचजलौकसः ५ नचगच्छंतितेस्वर्गंमनुष्यमनसोनराः विषयेष्वेवतेरागोमनसोमलमुच्यते ६
तेष्वेवहतसंगस्यनैर्मल्यंसमुदाहृते चित्तमेतर्गतेदुष्टेतीर्थस्नानैर्नशुद्धति ७ एतेषोपिजलेधौतेसुराभांडमपावनं दानमिज्यातपश्चौ
चंतीर्थसेवानुतिस्तथा ८ सर्वाण्येतानितीर्थानियदिभावेननिर्मलः निगृहीतेंद्रियग्रामोयत्रैवसतेनरः ९ तत्रतस्यकुरुक्षेत्रंनैमिषं
पुष्करंतथा एतत्तेकथितंदेविमानसंतीर्थमुत्तमं १० यस्यांसिद्धौक्रियाःसर्वाःसफलाःसुक्रियायतो प्रातरुत्थायसंतिमान्स्वर्गंद्वारप्र
वेक्षरेत् ११ ततोधर्महरिंदृष्ट्वाजन्मस्थानंविलोकयेत् चक्रतीर्थंब्रह्मकुंडंतथाक्षयवटंविलोचने १२ स्नात्वासप्तसुधारास्वेमुच्यतेजन्मसंकट

र एकादश्यामेकादश्यामिषेयात्रा शुभावहा १३ स्वर्गद्वारेनरःस्नात्वास्वर्गलोकमवाप्नुयात् नानाविधानिपापानिवज्रजन्मकृतानिच १४
सचैलस्नानतःशुद्धःसचैलंस्नानमाचरेत् एषावैगदितायात्रासर्वपापापहाशुभा १५ इमांयःकुरुतेयात्रांनित्यंशुभफलप्रदां नतेषांपुनरा
वृत्तिःकल्पकोटिशतैरपि १६ अयोध्यापरमंस्थानंमयोध्यापरमंमहत् अयोध्यायासमाकाचिन्पुरीनैवप्रदृश्यते १७ अपरंरणुकेदेवि
मर्त्यमुक्तिप्रदायकं क्षीराब्धिःसिंधुहिरण्याक्षःकोकलोहितवर्वरः १८ शतलज्जोनदःसप्तपावनाब्रह्मसत्तमः शालग्रामोमहाक्षेत्रः श
मलग्रामस्तथैव च १९ नंदिग्रामस्त्वयोध्यायांत्रयोग्रामाःस्वमुक्तिदाः अयोध्यामथुरामायाकाशीकांचीत्ववंतिका २० द्वारावतीतथा
तेयाःसप्तपुर्य्यस्त्वमोक्षदाः देवकेसेथवाराणेजंबूमार्गेस्वपुष्करे २१ उत्पलावर्तनारायणेनैमिषेकुरुजांगले हिमवानैर्बुदेस्वैवनवार
णास्वमुक्तिदाः २२ कोकामुखेनर्बुदेस्वैवमणिकर्णिकेवटेतथा शालग्रामःशंकरस्यमणुवेहरेःप्रिया २३ रेणुकोशंकरःकाशीकाली
कालंजरेश्वरः कालंजरोमहाकालंउशनवमुक्तिदाः २४ गयोनिःक्रमणस्वैवयस्योत्तरगयेतथा स्वयंब्रह्मामहावटस्वर्वदरीचहरेर्हृ
दं २५ एतान्येतानिदिव्यानिमुक्तिदानिचतुर्दश सप्तपुर्य्यस्त्रयोग्रामानवारण्यानवोषराः २६ चतुर्दशैवगुह्यानिमुक्तिद्वाराणिसततं
गंगास्नानंसतांसेगोदानंचहरिपूजने २७ श्रुतिर्व्यवपुराणानांश्रवणंमुक्तिसाधनं वदंतिमुनयःसर्वेसाधूनांसंगमंवरं २८ यतोज्ञानंतरेर्भ
क्तिःपापहानिस्तथाभवेत् एतेश्रोदर्शनेनैवयत्फलंजायतेनृणां २९ तत्फलंसप्तवारेणोक्तित्वयोध्यादर्शनेकृते एतत्तेकथितंदेविमयाप

कोकादयोध्यायादयःषट्३ कोकेतिश्लोकोत्रपठ्यः४ हीरण्याक्षोहिरण्याक्षोचसंकलितामि३ ५१

वंहिपतया ३० इदमाख्यानमनुसंधायःपठेत्सयतोनरः शृणुयाच्छ्रावयेद्वापिसयातिपरमांगतिं ३१ तस्मादेतत्प्रयत्नेनश्रोतव्यंचनरैःसदा
द्विजयत्नादिभिःपूजाविधातव्याप्रयत्नतः ३२ दातव्यानिसुवर्णानिययाशक्त्याद्विजन्मने पोषाचकायप्रदातिविप्रेभ्यःपुतोन्नंच
पयःपात्रंशक्त्या गोरूपेवस्त्रयुग्मंनोरत्नानिरौप्यंसुवर्णंसमुखीधनाढ्यः ३३ यत्किंचिद्दीयतेतीर्थेस्नानंदेवार्चनंतथा दक्षिणादानतः
सिद्धिंसकलंसफलंवजेत ३४ याचकेपरितुष्टेचसकलाःसफलाःक्रियाः पुत्रार्थीपुत्रमाप्नोतिधनार्थीधनमाप्नुयात् ३५ मतिर्यिभुलैर्ध
नैर्दत्तैर्धर्मसाधुकलयतिपरमक्षेत्रमाहात्म्यमेतत् यश्चनरोदुराःश्रीधनाढ्यःसमस्तसुजातिहरिनिवासेसर्वभोगांस्वभुक्त्वा
३६ इतिश्रीस्कंदयोध्यासंहेगौरीशंकरसंवादेअयोध्यामाहात्म्यकर्मनामत्रिंशोध्यायः समाप्तः शुभमस्तु संवत् १८ ८४ रामाक्षरम

स्कन्दपुराणे१

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

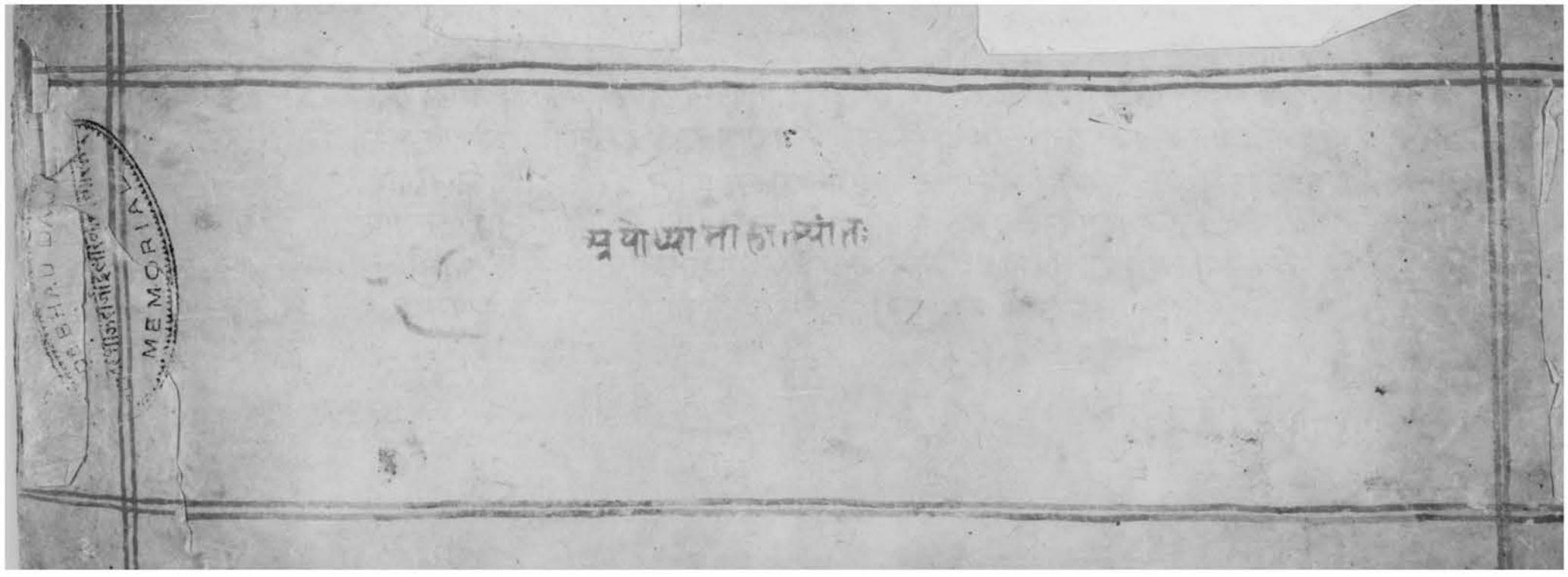
M E M O R I A L